

Şiddet Sempozyumu

3 Mart 2007 Cumartesi

İbni Sina Hastanesi
Hasan Ali Yücel Konferans Salonu - Ankara

ŞİDDET SEMPOZYUMU

ŞİDDET SEMPOZYUMU

Eylül 2007

Türk Tabipleri Birliği Yayınları

Kapak - Sayfa Düzeni

Sinan Solmaz

TÜRK TABİPLERİ BİRLİğİ MERKEZ KONSEYİ

GMK Bulvarı Şehit Daniş Tunalıgil Sokak

No: 2 Kat: 4, 06570 Maltepe/ANKARA

Tel: (0312) 231 31 79 • Faks: (0312) 231 19 52-53

e-posta: ttb@ttb.org.tr • <http://www.ttb.org.tr>

ÖNSÖZ

Her geçen gün şiddetin günlük yaşamımızda daha çok yer aldığı görülmektedir. Şiddetin bu denli yoğun olarak günlük yaşamda yer alması da şiddetin kanıksanmasına yol açmaktadır. Şiddet ayrıca bir problem çözme aracı olarak kullanıldığından, bu kanıksama şiddetin birçok boyutta kullanılmasına ve çok çeşitli şekillerde karşımıza çıkmasına neden olmaktadır.

Çoğu şiddet olaylarının toplumdaki eşitsizlikle bağlantısı vardır. Bu eşitsizlikler de nüfusun büyük bir kısmını, yüksek risk altına sokmaktadır. Şiddetin yaygın olduğu yerlerde, sağlık konusunda sıkıntılar yaşanmakta, toplumsal ve ekonomik gelişmeler ciddi bir biçimde gerilemektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) sağlık tanımından yola çıkarsak şiddet, günümüzün önemli halk sağlık sorunlarından biridir.

DSÖ, 2002 yılında yayınladığı Şiddet ve Sağlık Raporu'nda şiddet, "Gücün ya da fiziksel kuvvetin; tehdit yoluyla ya da gerçekte; fiziksel zarar, ölüm, psikolojik zarar, gelişme engeli ya da yoksunluğa neden olacak şekilde; kendine, bir başkasına ya da bir grup veya bir topluma karşı niyetli biçimde kullanılması" olarak tanımlanmıştır.

Nelson Mandela bu raporun önsözünde "Sürekli olarak şiddet yaşayan pek çok kişi, bunu insan hayatının doğal bir bölümü olarak kabul etmektedir. Ancak bu böyle değildir. Şiddet önlenemez. Şiddet kültürleri, tersine çevrilebilir. Hükmümler, topluluklar ve bireyler bu farklılığı yaratabilir." demektedir.

DSÖ'nün Kasım 2005 tarihinde yayınladığı bir açıklamada ise her yıl dünya üzerinde 1,6 milyon insan şiddet sonucu ölmektedir. Şiddet 1544 yaş grubundaki insanlar için önde gelen ölüm nedenleri arasındadır. Şiddet içeren davranışların kurbanları, yakınları veya tanıkları oldukları için sakatlanan, ruhsal problemlerden sıkıntı çeken veya diğer sağlık sorunlarına maruz kalan insan sayısı ise ölüm sayısından çok daha fazladır.

Sağlık çalışanları, şiddet sorununun belirlenmesinde önemli bir rol oynayabilir. Şiddet önleme programlarının geliştirilmesi için bilimsel temelli halk sağlığı yaklaşımları uygulayarak şiddetin değişik şekilleri hakkında bilgileri açığa çıkarabilir, kökenini inceleyebilir, korunmanın yollarını araştırabilir ve sonuçları ile ilgili önerilerde bulunabilir.

Sağlık açısından şiddeti değerlendirmek, yıllardır şiddetin hukuki yollardan ilgileneilmesi gereken kriminal bir sorun olduğuna dair inançlarını sarsabilecektir.

Sağlık ortamının sistemden kaynaklanan sorunları ve kimi yöneticilerin sağlık çalışanlarını hedef göstermesi, şiddet eğilimi ile birleşerek çalışma ortamlarımızda hastalarımıza yardım etmeye çalışırken karşımıza çıkmaktadır. Kimi zaman ağır hakaretlere maruz kalmakta, kimi zaman darp edilerek ve hatta bazen canımıza kastedilmektedir.

şiddet yöntem ve gerekçeleri değişse de canlar almaya devam ediyor, yaşam alanları daralıyor, özgürlükler kısıtlanıyor. şiddet her yanımızı sararak insanlarımızın diline, benliğine hakim oluyor. Ynetenleri ve toplumu saran şiddet dalgasının ne zaman karşımıza çıkacağı belli olmuyor.

TTB olarak, giderek bir hastalık halini alan, yaygınlaşan şiddet olgusuna yönelik, onu yaratan, besleyen nedenlere, neler yapılabileceğine ilişkin görüş ve düşünceleri, bu alanla ilgili birikimleri paylaşmak ve toplumsal duyarlılığa katkı sunabilmek amacıyla bu sempozyumu düzenlemiş bulunuyoruz.

Türk Tabipleri Birliği
Merkez Konseyi

Dr. Muharrem Baytemür:

Hoş geldiniz. Aslında adı şiddet olan ama şiddeti reddeden bir sempozyum. Öncelikle katıldığınız için Türk Tabipleri Birliği adına teşekkürlerimi iletiyorum. Biz bu sempozyumu düzenleme kararını yaklaşık altı ay önce almıştık. Türkiye’deki bu yükselen şiddet tablosunun, sağlık ortamının önemli bileşenlerinden bir tanesinin, bu güne kadar Türkiye’deki bir çok soruna duyarlılığını ve hassasiyetini hissettiren TTB tarafından kendi gündemine alınması gerekti. Gerçekten Türkiye’de yükselen bu dalgaya karşı TTB adına yapabileceğimiz bir ufak katkının bile önemli olduğunu düşündük ve Türkiye’de şiddetin maalesef hiç eksilmediğine tanık olduk. En son hepimizin bildiği güvercin de vuruldu. Bu sempozyum kararını Eylül ayında Genel Yönetim Kurulu toplantısında almıştık ve TTB’de özellikle bu dönem önemli faaliyetlere imza atan Halk Sağlığı Kolu kendi gündemine aldı ve TTB Merkez Konseyi ile bunu paylaşarak bu sempozyumun hazırlanmasında ve ortaya çıkmasında büyük çaba harcadı. Öncelikle bu sempozyumun ortaya çıkmasında emek sarfeden herkese teşekkürler TTB adına. Umarım, şiddetin olmadığı bir Türkiye, bir dünya, medeniyetlerin beşiği olmuş bu coğrafyadan şiddetin uzaklaşması dileğiyle, bu sempozyumun da minik bir katkı yapması temennisi ile hepimizi selamlıyorum ve TTB Merkez Konseyi Başkanı Sn. Gençay Gürsoy’u konuşması için davet ediyorum.

Prof. Dr. Gençay Gürsoy:

Günaydın, sevgili meslektaşlarım, sevgili öğrenciler, sayın konuşmacılar. Biliyorsunuz hekimler hastalıkla uğraşırlar. Türkiye’de ne yazık ki şiddet de TTB’nin, hekimlerin, hekim örgütlerin gündemine girmeye başladı. Sadece Türkiye’de değil, bütün dünyada böyle. Çevremizde, bölgemizde daha son verilen rakamlar, Güneyimizde Irak’da hiç haberlerde sözü geçmeyen 607 bin sivilin öldürüldüğünü biliyoruz. Az önce arkadaşımızın ifade ettiği gibi bu sempozyumun konusunun belirlendiği günlerden çok sonra Türkiye’de 18 yaşında bir çocuk bir barış güvercinini öldürdü. Böyle bir dünyada yaşıyoruz ve artık bu bir sağlık sorunu haline de gelmeye başladı. Çok boyutlu bir mücadeleden başka çare yok. Öyle anlaşılıyor. Çünkü içinde bulunduğumuz, tırnak içinde “uygar dünyanın” da bu meseleye ağırlıklı olarak parmak bastığı yok. Yani biraz seyirci bir

dünya ve uygar ülke anlayışı ile yüz yüzeyiz. Tıpkı bu çevre sorunlarını, küresel ısınmayı seyrederek gibi şiddeti de seyrediyor dünya. Dolayısıyla bir şeyler yapmak lazım. Bu çok uzun vadeli çok sabırlı bir mücadele ile ancak mümkün. Tabii çok tartışılan bir konu şiddet ile ilgili olarak insan doğasında mı var bu, yoksa öğrenilmiş bir şey mi? Ama benim bildiğim kadarıyla ne yazık ki insan biyolojisi çok da şiddete yabancı bir biyoloji değil. Tıpkı mensup olduğumuz hayvan grubunun eğilimleri gibi. Yanlış hatırlamıyorsam Richard Dalkins bir biyolog. Şöyle bir sözünü anımsıyorum: “Dünyada empatiden, dayanışmadan, barıştan yana bir toplumsal düzen kurmak isteyenler bilsinler ki, insan biyolojisi pek onlara yardımcı olmayacaktır.” Böyle bir türüz biz ne yazık ki. Yani taleplerimizi şiddetle dile getiren, arzularımızı şiddetle dile getiren bir cinsiz, türüz. Dolayısıyla eğitimle, öğrenmeyle ancak bu davranışlarımızı değiştirmemiz mümkün. Bu da zorlu bir çalışma gerektiriyor. Toplantıya zaten geç başladık. Ben sözü fazla uzatmıyorum. Katılan, özellikle konuşmacı arkadaşlara şimdiden teşekkür ediyorum. Ama bu vesile ile şiddetin çok dolaylı göstergelerinden biriyle ilgili bir olumlu gelişmeyi sizlerle paylaşmak istiyorum. Sabah belki gazete okumayanlar, haberleri dinlemeyenler, biliyorsunuz şiddet sadece fiziksel şiddet değil, zorlamanın eşitsizliğin kendisi de şiddet üreten bir unsur. Türkiye’de hekimlere rağmen, hekimlerin özne olduğu bir alanda, bize rağmen yapılmak istenen değişikliklere karşı uzun zamandan beri TTB’nin bir duruşu var. Dün Sn.Cumhurbaşkanı torba yasa ile ilgili bir veto kararı verdi. Bugün basında yer almaya başladı. Birkaç maddesi dışında torba yasa Cumhurbaşkanlığından döndü. Bu vesile ile dile getirmiş olayım. Tekrar hepinize katıldığımız için teşekkür ediyorum.

Doç. Dr Burhanettin Kaya:

Herkese günaydın. Bu gün burada olduğunuz için herkese çok teşekkür ediyorum. Gerçekten bu Cumartesi sabahı, şiddet ile ilgili konuyu konuşmak için gelmek de cesurca bir iş gibi geldi bana. Bu toplantı Muharrem’in dediği gibi Halk Sağlığı Kolu ile TTB Merkez Konseyi’nin ortak bir çalışması ve çok önemli bir dönemde yapılmakta olduğunu düşünmekteyim. Şiddet hayatın her alanında var. Ne yazık ki biz bu konuşmayı burada yaparken bile, şiddetin bir çok türü hayatımızı kaplamaya devam edecek. Şöyle düşünüyorum. Şiddeti önlemenin yolu, öncelikle onu doğru anlamaktan, tanımlamaktan geçer. Çünkü günlük ha-

yatın içinde bu sözcük o kadar anlamı dışında kullanılıyor ki, biz ona yabancılaşıyoruz ve o da günlük yaşamın özelliksiz bir alanına dönüşüyor. Çevremize karşı olup biteni anlayamamak, duyarsız olmak. Bu da ciddi bir risk. Buna karşı çıkmanın yolu onu doğru anlamak ve tanımlamaktan geçiyor. O yüzden bu toplantının amaca ulaşmak için önemli olduğunu düşünüyorum. Çok değerli konuşmacılarımız var. Onları size tanıtacağım ben. Sn. İoanna Kuçuradi, Türkiye Felsefe Kurumu Başkanı. Kendisiyle başka toplantılarda da birlikte çalışma şansını yakaladık. Gerçekten, özellikle felsefe çerçevesi konusunda önemli bilgiler verecek. Kendisini davet etmek istiyorum. Ve Tanıl Bora kendisi Toplum Bilim Dergisi Genel Yayın Yönetmeni olarak çalışıyor, aynı zamanda günlük yazılarından tanıyoruzdur, aynı zamanda Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde de dersler veriyor. Kendisini davet ediyorum konuşması için. Bu oturum iki parça. İkinci bölüm var. İkinci bölümde de size iki arkadaşımızı tanıtacağım. Onları toplantı başında da söyledim ama isimlerini burada anmak istiyorum. Sn. Prof.Dr.Cem Kaptanoğlu, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nden Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı ve Gazeteci Ragıp Duran.

Prof. Dr. İoanna Kuçuradi:

Çok teşekkür ederim, sağ olun, Hepinize günaydınlar. Ben toplumsal şiddetten çok, kişiyle ilgisinde şiddet konusunda bir şeyler söylemek istiyorum. Dünyada son 20-25 yılda , ülkemizde de özellikle son 10 yılda şiddet hızlı bir artış göstermiştir.

Yaklaşık 15 yıl önce Montreal'de bir genç, üniversitede 14 kız öğrenciyi öldürdükten sonra kendini öldürmüştü; herhangi bir neden ortada yokken, sınıflara girerek 14 kız öğrenciyi öldürmüştü. Ondan kısa bir süre sonra da, yine Montreal'de "Şiddet ve Birlikte Varolma" başlıklı bir konferans düzenlendi. Bu konferansta, Başkanımızın söylediğinden farklı bir şey söyleyen bir biyologla tanıştım, Dr. Karli ile. Fransız biyolog Dr. Karli, konferansın "Şiddet hayvansal yaşamımızda kökenleri bulunan bir kader midir? Yoksa özgürlüğümüzün bir sonucu mudur?" başlıklı oturumunda, ekibinin 10 yıllık bir araştırmasının sonuçlarını bir bildiri olarak sundu. Bu sonuçlara göre şiddetin doğuştan olmadığını söyledi.

Şiddetin doğuştan olmadığını farzederseniz, şiddetin önlenilebilirliği konusunda çıkan sonuç, doğuştan olduğunu farzederseniz çıkan sonuçtan çok farklı olur.

Şiddet insan doğasında olan bir şey değilse, önlenmesi de mümkündür demektir. Doğadaysa ancak azaltılabilir, ama önlenmesi mümkün olduğu sonucunu çıkarmak zor oluyor. Şiddet insanın doğasında mıdır, değil midir, ben bilmiyorum. İki görüş var bu konuda. Ama kendi gözlemlerime dayanarak şunu söyleyebilirim: kişiler tepkilerini şiddetle göstermeye başladıktan sonra, onları geri döndürmek oldukça zor. Ama başlamadan önce, tepki göstermenin tek yolu şiddet olmadığını farkına varırlarsa, belki bir umut olur. O zaman da “kişilerin ne şekilde bunun farkına varmalarını sağlayabiliriz?” sorusu ortaya çıkıyor.

Şiddet dünyamızın bir olgusudur. Şiddetin de son yıllarda tüyler ürpertici biçimler aldığı ve korkutucu boyutlara vardığı da bir olgu. Bu artış karşısında –ilk ve orta öğretimdeki çocuklarda ve sokakta yaşayan ve çalışan çocuklarda gösterdiği artış karşısında– bu konu her yerde tartışılıyor. Son bir yıldır ardarda toplantılar oluyor bu konuda. Geçenlerde *Cumhuriyet* yaptığı bir araştırmayı yayımladı. Orada, şiddetin bir yıl içinde ne kadar arttığı konusunda ve bazı suç kategorilerinde görülen artış konusunda korkutucu rakamlar veriliyor. Ayrıca, TBMM İnsan Haklarını İnceleme ve Araştırma Komisyonu’nun bir cezaevindeki çocuklarla ilgili bulgularını da yazıyor. Son derece ilgi çekici. Bütün bunları hesaba katarak “ne yapabiliriz?” sorusuna cevap vermemiz gerekir.

Bu artış Türkiye’de neden, nasıl oldu? Bunu, yani bu artışın temelindeki sosyal, ekonomik ve diğer nedenlerin, yoksulluğun, nüfus artışının, cehaletin ve çeşitli beyin yıkamalarının üzerinde durmayacağım. Bunlar üzerinde çok duruluyor. Biraz sonra bir arkadaşımız da bu konuda konuşacak, önemli bir nedeni üzerinde duracak. Ben burada şiddetin ne olduğu üzerinde durmak istiyorum ve kişilerde nasıl ortaya çıktığı üzerinde, yani antropolojik yanı üzerinde durmak istiyorum ve bunları göz önünde bulundurarak acilen alınması gereken bazı uzun vadeli önlemler ile, bazı acil hem de alınması zor olmayan bir-iki önlem konusunda düşündüklerimi size sunmak istiyorum. Çünkü şiddetin ne olduğu üzerinde düşününce, her şeyden önce şiddetle doğrudan doğruya savaşamayacağını da görüyoruz. Şiddetle savaşmak ancak dolaylı olarak, şiddet kullanmaya ihtiyaç duymayacak insanlar yetiştirmekle olur, diye düşünüyorum.

Nedir şiddet? Bir olgudur, ancak şu anda inanılmaz boyutlar kazandı. Böyle olunca da birçok kişi için doğal bir eylem biçimi haline geldi. Çok doğal bir şekilde kişiler tepkilerini şiddet kullanarak gösteriyor. Bir süre önce bir gazetede bir filmin tanıtımını yaparken, rejisörü “seyretmeye dayanamayacağınız şiddet var” ifadesini kullanıyordu. Çevremizde görmeye dayanılması güç şiddet eylemleri ortalıkta cirit atarken, acaba seyretmeye dayanamayacağımız şiddetin gösterildiği bir film neden çevirilir?

Şiddetin hastalık belirtisi olduğunu söylemek, önemli ölçüde doğru olsa da, kolay bir cevaptır. Şiddet, eylemde sınır tanımamanın en çarpıcı görünümüdür. Korkunun, bencilliğin, gururun en direkt tepkisidir. Etik cehaletin belirtisi olarak da düşünülebilir ve şiddet ancak insanlarda görünür. “Şiddet hayvansal yanımızla ilgilidir” diyor. Ama hayvanların yaptıkları şiddet değildir. Onlar belirli uyarıcılara cevap veriyorlar. Şiddet dediğimiz şey insanlara özgüdür. Yaramazlık yapan çocuğunu kızgın maşayla yakmak da şiddettir. Bir esiri çıplak durmaya mecbur etmek de şiddettir. Ne var ki, dar bir yolda hızlı yürümesini engellediği için yaşlı bir insana çarpmak ve onu itip düşürmek de şiddettir, ama kimse düşünmüyor bunu.

Şiddet eylemleri, fiziksel güç kullanarak, o anda kendisini koruyamayacak ya da başkası tarafından korunamayacak bir insana fiziksel veya psişik varlığına kasıt olmadan, tepki olarak ya da kasıtlı olarak zarar veren veya bir insanı yok eden eylemlerin özelliğidir. Bu eylemleri genellikle kişiler karşı oldukları bir şeye tepki olarak gerçekleştirirler. Ne olursa olsun ulaşmak istedikleri bir şeye engel oluşturduğunu düşündükleri insanlara karşı böyle eylemler yaparlar veya boyun eğmek istemeyen ya da boyun eğmediği farz edilen, o anda istediklerini elde etmeye engel oluşturan kişilere istediklerini yaptırmak için gerçekleştirirler. Şiddet eylemleri ayrıca eylemde sınır tanımayan nihilizmin bir ifadesi de olabiliyor. Geçenlerde birkaç genç, birkaç şehirde rastgele insan öldürmüştü. Ben bunun nasıl yapılabildiğini anlayamıyorum. Ama bir olgu olarak karşımızda duruyor.

Çoğu zaman bir anda gösterilen tepkidir şiddet eylemleri; “kendimi tutamadım” ifadesini sık sık kullanır bunları gerçekleştirenler. Kimileri ne yaptıklarının farkına varınca hemen intihar ederler; bazı kişilerin birilerini öldürüp arkadan intihar ettiğini sık sık okuyoruz. Burada iki noktaya dikkat çekmek istiyorum. Şiddet, insan olan engelleri elimine etme yoluyla ilgilidir. Kişilerin duydukları sayısız de-

ğişik ve değişken ihtiyaçlarla doğrudan ilgilidir. Böyle bir psiişik ihtiyaç karşı konulmaz bir şekilde (“şiddetli” bir şekilde) ya da soğuk kanlı bir şekilde kişileri kuşatır, kararlarının ve eylemlerinin de tek belirleyicisi olur.

Burada bir parantez açayım. Türkçede ‘şiddet’ ve ‘şiddetli’ kelimeleri başka bir bağlamda da kullanılıyor. “Şiddetli yağmur” diyoruz, değil mi? Şiddetli rüzgar, yani herşeyi silip süpüren rüzgar. Ya da şiddetli arzu, başka herşeyi kenara iten arzu. Ya da “şunun şiddetle karşısındaım” veya “şunu şiddetle red ederim” diyoruz. Bunlar “şiddet” kelimesinin ilginç kullanılışlarıdır ve daha önce belirttiğim anlamıyla ilgilidir. Ne var ki şiddet eylemlerini gerçekleştiren herkes, bunları başkasına zarar verme niyetiyle yapmayabilir. Ama zarar vereceğini bilse de, bu, o anda onun için fark yaratmaz. Yani bunun farkına varmanın o an etkisi pek olmaz. Bir şiddet eylemi zarar verme amacıyla yapıldığı zaman ise “vahşet” dediğimiz eylemlerle karşılaşılıyor. Vahşet, şiddet eylemlerinin bilinçli gerçekleştirilmesidir. Bu iki noktayı şiddete karşı çare ararken, hesaba katmak yararlı olur diye düşünüyorum.

Değerli arkadaşlarım, şiddete yapan açısından baktığımızda, şiddet formlarının spektrumu burada sözü edilmeyecek kadar geniştir. Ancak şunu söylemek mümkün: bu spektrumun bir ucunda refleks-tepki var, öbür ucunda da refleksiyon-düşünme var. Şimdi, birincisine böyle bir tepki olarak, nerdeyse saf tepki örneği olarak, Camus’nün *Yabancı*sındaki Meursault’nun Arabı öldürmesini düşünebiliriz. Deniz kenarında, ne olduğu belli olmayan bir şey parlar ve Meursault tetiği çeker. Tamamen tepkisel bir davranıştır: etki-tepki, uç bir örnek. Ama bir de refleksiyonlu eylemler vardır. Bütün sonuçlarını hesaba katmasa da, belirli sonuçlarını bilerek, kendi kendine bir şeyler sağlamak için yapılanlar, verilen kararlar vardır. Burada örneğin Irak savaşını düşünebiliriz. Ya da daha geriye bakarsak, Hiroşima’yı görebiliriz. Orada bazı şeylerin olacağı bile yapıyor. Belki bütün sonuçları hesaba katılmıyor. Ama çok önemli bazı sonuçları bile yapıyor, buna rağmen yapıyor.

Şiddete kurbanı açısından baktığımızda da şiddet hep yaşama hakkının ihlalidir, yaşama hakkının şu veya bu anlamda ihlali. Belki de bunun için bazı şiddet eylemlerine ‘insanlığa karşı suç’ adı verilmiştir. Ama öyle şiddet eylemleri vardır ki, kişinin kendisine de yönelir. Örneklerini çok yaşıyoruz, canlı bombalarda. Birilerini yok ederken, kendini de yok ediyor.

Terör eylemleri de şiddet eylemleridir. Ama bir farkı vardır. Terör eylemleri tipik şiddet eylemleridir, ama en önemli farkları siyasal olmalarıdır. Çoğu defa yöneldiği kişiyi hedef almazlar. Ona, hedef alınan şeyin temsilcisi olarak saldırırlar. Siyasal grupların istediklerini kabul ettirme metodu haline gelmiştir terör eylemleri. Terör eylemlerinde bulunanların, istediklerini kabul ettirmek istedikleri kimse bir gruptur ya da bir devlettir. İstediklerini dolaylı olarak, şiddet eylemleriyle birilerine kabul ettirmeye çalışırlar. Terör eylemlerini diğer şiddet eylemlerinden ayıran bir özellik de kişilerarası ilişkilerde değil, daha çok örgütlerarası ilişkilerde karşımıza çıkmasıdır: örgütlü bir grubun siyasal ya da ideolojik nitelikte olan istediklerini kabul ettirmesiyle ilgili olmalarıdır. Şiddet eylemlerinin yöneldiği kimseler, az önce belirttiğim gibi, genellikle kendileri hedef değildir; rastlantısaldır onların olması. Baskı yapılmak istenenler ile şiddete uğrayanların çoğu zaman farklı olması, terör eylemlerinin bir karakteristliğidir. Bir de bu eylemler, münferit değil sistematiktirler. Bir tek olaydan ibaret değildirler, belirli bir arka plânları vardır. O arka plânını da bulmak gerekiyor. Özellikle terör cinayetlerinde bunu muhakkak bulmak gerekiyor. Bakın, Hrant Dink'in öldürülmesi basınıımızda pek az yazar tarafından terör eylemi olarak nitelendirildi. Genellikle başka adlar verildi. Oysa tipik bir terör eylemidir. Ve terör eylemi ise, örgütlü bir grup düşünmek de gerekir.

Böylece terör, örgütlü bir grubun, psikolojik baskı yolu ile siyasal/ideolojik istediklerini dolaylı olarak kabul ettirmek için, bu istediklerinin gerçekleşmesine engel oluşturduğunu düşündüğü kimseleri korkutmak, yıldırma ya da saf dışı etmek için veya doğrudan doğruya öç almak için, sistematik bir biçimde gerçekleştirdiği ya da gerçekleştirmekle tehdit ettiği, insan haklarını çiğneyen ya da kamu ve özel mülke önemli ölçüde zarar veren şiddet eylemleridir. Bu söylediklerim, bugün gördüğümüz terörün en yaygın biçimleridir. Spektrumu ise çok geniştir. Bazı türlerini ben anlayamıyorum. Sizin mesleğinizin, özellikle psikiyatrinin konusudurlar.

Şimdi şu soruyu da sorup birkaç şey söylemek istiyorum. Bu durum karşısında ne yapılabilir? Hem uzun vadeli önleyici çalışmalar yapılmalı, hem de acilen kısa vadeli önlemler alınmalı. Önce şu kısa vadelilerden söz edeyim. Şu anda bütün Avrupa'da böyle önlemler tartışılıyor. Geçen Çarşamba günü Viyana'daydım. Orada basınıımıza pek az ya da hiç yansımamış bir tören oldu, yeni bir in-

san hakları kurumu doğdu. Avrupa Birliğine bağlı bir Irkçılığı ve Ayrımcılığı İzleme Merkezi vardı. İki yıl önce Avrupa Birliği bunun yerine, bunu da kapsayacak bir İnsan Hakları Ajansı (Human Rights Agency) kurma kararını almıştı. Bu ajansla ilgili son karar, uzun çekişmelerden sonra, Şubat ayında alındı ve geçen Çarşamba günü bu Ajansın açılışı yapıldı. Bu son tartışmalarda da ortaya çıkan ve dikkatimi çeken bir şey de, Finlandiya’da şiddete karşı alınan önlemler oldu. Bizde de, İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü bir proje hazırladı, bir şiddeti önleme ve azaltma eylem plânı. Buradaki önlemler genellikle öğrencilere yönelik. Yalnızca öğrencilerle ilgili değil, Türkiye çapında bir şiddetle başa çıkma eylem plânını hazırlamamız gerekiyor. İşi bir bütün olarak görmemiz gerek. Şiddette karşı çıkma demiyorum, başa çıkma plânı hazırlamamız gerekiyor, Türkiye çapında. Çünkü çok şey birbiriyle ilgili. İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü plânında, okullarda spor yapılsın, öğrenciler müzik ve diğer güzel sanatlarla uğraşsın, deniliyor. Bunlar yapılsın, ama o çocukların akşam TV’de seyrettikleri ne olacak? Yani problemi bir bütün olarak ele almamız gerekiyor. Örneğin televizyonun denetimi çok önemli. Nasıl yapacağız? Sivil toplum kuruluşlarına belki de çok önemli iş düşüyor. Televizyon toplumsal şiddetin en önemli faktörlerden biri. Yapılan anketlerde öğrencilerin kendileri de söylüyor. Yalnız bizim televizyon değil, dünya düzeyinde bu böyle. İnternetin denetimi de önemli. Nasıl yapacağız? Biz tabii çok özgürlükçü olduğumuz için, denetimlere pek iyi gözle bakmıyoruz. Ama denetimin neyin adına yapıldığı çok önemli.

Bir de cezaevlerindeki insanların, gençlerin başta olmak üzere eğitimi ve kitaplıklar hakkında bir-iki şey söylemek istiyorum. Cezaevinde ziyaret yapan TBMM İnsan Hakları Komisyonu heyeti, birinin Çatlı ile ilgili bir kitap okuduğunu görüyor. Müdüre sordukları zaman “bunları kendileri getiriyor” diye cevap alıyor. Cezaevi kitaplıklarının da gözden geçirilmesi gerekir. Orada şiddeti teşvik eden kitap çok ve üstelik bir kısmı bazı resmî kuruluşlar tarafından gönderilen kitaplardır. Sayın Sema Pişkinsüt ile cezaevlerinde yaptığımız ziyaret sırasında önemli gördüğümüz şeylerden biri de bu kitaplıklardı. Bununla ilgili olarak “İnsan Hakları Eğitimi Onyılı Komitesi” olarak bir proje başlatmıştık. İnsan Hakları Vakfından bir arkadaşımız ve bir iki-kişi daha yürütüyordu. Bu proje, cezaevi kütüphaneleri için, edebiyat kitapları başta olmak üzere, kitap bağıışı toplamayı amaçlıyordu. Edebiyat, insanlaşma eğitiminde kullanılacak çok önemli araçlar-

dan biridir. Yapılacak şeylerden biri de cezaevlerindeki kitaplıkları gözden geçirmek ve orada şiddet eylemlerinden dolayı kalan insanları öyle kendi hallerine bırakmayıp, biraz düşündürmektir. Orada yine TBMM Komisyonu'nun verdiği bilgiler arasında, çocukların şu sözleri de yer alıyordu: “hapisten çıktıktan sonra gidecek yerimiz kalmıyor, annemiz-babamız istemiyor bizi”. Ne yapacak böyle bir çocuk? Tabii ki bunlar için kamusal önlemlerin alınması gerekiyor.

Şu an alacağımız önlemler arasında bunlar acil olanlardır. Ama asıl önemlisi, yalnız bu konuda değil, başka birçok konu için de uzun vadeli önlemler almak ve en başta eğitimde önlemler almaktır. Bu önlemleri alırken de sadece iyi niyet yetmiyor; o, şarttır, onсуz olmuyor, ama bilgi de gerekli.

Uzun vadeli önlemlerle ilgili düşündüklerimle ilgili bir-iki noktayı da sizlerle paylaşmak istiyorum. Önce ihtiyaçlarımız nelerdir bu konuda? En büyük sıkıntılarımızdan biri bağlantı kuramamaktır ve bağlantıları görememektir. Bağlantılar konusunda alıştırmalar yaptıran bir ders şart. Ama bu, tek başına yetmiyor. Çünkü doğru dürüst bağlantı kurmak her zaman etik amaçlar için kullanılmayabilir. En önemli cinayetler de iyi bağlantı kurarak plânlanıyor. Hep söylerim. Komiser Colombo filmlerini çok severim. Şimdilerde pek gösterilmiyor. Nasıl bağlantı kuruyor Colombo orada? Epistemoloji için çok önemli öğreneceğimiz şeyler vardır o filmlerde. Doğru akıl yürütmek de çok önemli. Ama bu, formel mantık öğretmekle pek öğretilmiyor. Kişinin akıl yürütürken neyi yanlış yaptığını görmesini öğretmek, ya da söylediğinin zorunlu sonuçlarını görmesini öğretmek önemlidir. Yine benim çok sevdiğim bazı örnekler vardır. Beni tanıyanlar bunları dinlemiştir, ama hepiniz dinlememişsinizdir. Bir tanesi televizyondaki bir yarışmadan: Güzel bir paket var, öyle kurdelalarla sarılmış. Sorulara bir evet veya bir hayır ile kutunun içinde ne olduğu bulunacak. Bir sürü şey söyleniyor. Sonunda kutunun içinde, başta mutfakta olmak üzere evin birçok yerinde kullanılacak bir şey olduğu ve kesici bir şey olduğu ortaya çıkıyor. “Nedir” diye sorulduğunda, cevap “tabak” oluyor. Şimdi merak ediyorum, o insan neden tabak demiştir. Elimde olsa söyleyene soracağım, neden tabak dediğini. Tabağın sivri bir şey olmadığını biliyor. Buna rağmen “tabak” diyebiliyor.

İkinci örnek bir yasa tasarısı gerekçesinden. Orada şöyle deniyor: “bütün rejimler gibi demokrasinin de kendini korumaya hakkı vardır”. Bu ne demektir? Faşizmin de kendini korumaya hakkı vardır, şeriatçılığın da kendini korumaya

hakkı vardır, demektir. Bunu demek istemiyor bu gerekçeyi kaleme alan, ama bunu söylemiş oluyor. Bunlar çok zor öğrenilecek şeyler değildir ve bir temeldir. Yanlış yaparken ne olup bitiyor? Bunlar üzerinde düşündürecek bir ders gerekli. Çok basit örnekler, yaşa göre verilebilir, hatta oyunla bunlar öğretilir. Biraz üstünde durduğumuz zaman öğrenilebilecek şeylerdir. İnsanların hepsi çeşitli derecelerde öğrenebilir bunları.

Eğitimde çok önemli olan ikinci konu değerlendirme konusudur. Kişilere bir şeyi değerlendirirken, ne zaman ezbere değerlendirdiklerinin, ne zaman da doğru değerlendirme yapma çabasında olduklarının farkına varmalarına yardımcı olmak gerek. Doğru değerlendirme *olanağını* göstermek mümkün. Bunu bildiğimiz zaman bile her zaman doğru değerlendirme yapamıyoruz. Somut bilgi eksikliği olabilir. Ama bilmek çok önemli. Bunu bilmek bize ne sağlıyor? Çok basit bir şey sağlıyor: doğru değerlendirme yapamadığımız durumların farkında olmayı. Değerlendirme yaşla ilgili değil, her zaman yaptığımız bir şeydir. Her yaptığımız şeyin temelinde bir değerlendirme vardır. Eğitimde bunların üzerinde düşündürebilmek çok önemli. Ondan sonra da etik değerler üzerinde düşündürmek. Eğer, etik değerlere göre yaşamak istiyorsak, etik değer korumak istiyorsak, nelere dikkat etmek gerekir: öğretilecek olan bu kadardır. Ondan sonra herkes kendi adına kendisiyle hesaplaşmak zorundadır. İnsanları etik yaşmaya, etik davranmaya zorlayamazsınız. Ne mesleklerinde ne de hayatlarında, kimse kimseyi zorlayamaz. Ama kişiler kendileriyle hesaplaşarak bir yere gelebiliyor. İşte bu ne kadar erken yaşta başlarsa, ilkokul yaşlarında başlarsa, bir umut görüyorum. Bunların üstünde de insan hakları eğitimi gerekli. Ama insan hakları eğitimi derken, insan haklarını etik ilkeler olarak, hukukun temelini de oluşturan etik ilkeler olarak gören bir eğitimi düşünüyorum. Yoksa şu belgeydi, bu belgeydi şeklinde bir eğitim değil. Belgeler de öğrenilir, ama önce insan haklarının ne olduğunu, neyi talep ettiklerini, insanlara nasıl bir muamele talep ettiklerini öğretmek gerekir. Biz hep pasif tarafını görüyoruz, insan haklarının. Hiç kimse işkence görmemeli, diyoruz. Ama hiç kimse işkence görmeyecekse, bu demektir ki hiç kimse işkence yapmayacaktır. Eğitimde de önce bu aktif tarafı vurgulamak önemli. İnsan hakları eğitiminde ise bu ihmal ediliyor. Şiddetin üstesinden gelebilmek için, hem uzun vadeli hem de ve kısa vadeli önlemler almamız şart.

Doç. Dr. Burhanettin Kaya:

Sn. Kuçuradi'ye çok teşekkürler. Ben söylediklerini çok kısaca özetleyip diğer konuşmacılara söz vermek istiyorum. Sn. Kuçuradi çok önemli şeylerden bahsetti. Şiddetin aslında önlenebilir bir şey olduğunu, şiddetin boyutlarının korkunç boyutlara ulaştığını söyledi. Fakat, şiddetle doğrudan doğruya savaşamayacağını, dolaylı yollardan savaşabileceğini söyledi. Şiddetin aslında insanlara özgü olduğunu, hayvanlara özgü olmadığını söyledi. Bazı şiddet biçimlerini anlayamadığını, özellikle eylemde sınır tanımayan nihilizmin ifadesi olan bir şiddeti anlamakta zorluk çektiğini söyledi. İnsan olan engelleri elimine etmek gibi bir kavramdan söz etti. Çok önemli bir şey. Refleks ile reflektion'ın farkını, yani düşünme ile düşündürme, yansıtma ile tepkinin farkını, şiddet açısından önemini vurguladı. Terörden, şiddet biçimi olarak terörden, onun örgütler arası bir ilişki olduğunu... En önemli vurguları çözümler konusundaydı. Özellikle kısa vadeli, uzun vadeli çözümlerden söz etti. Başlangıçta şiddetle başa çıkmanın uygun yöntemlerini bulmak. TV'yi denetlemek, interneti denetlemek, cezaevindeki suçlu insanların eğitimi ile ilgili çalışmalar yapmak ve kütüphanelerden söz etti. Hapishanelerden çıktıktan sonra insanların, insanların sosyal ortamlarından bahsetti bize. Özellikle konuşmasının son kısmında Milli Eğitim Bakanlığı'nın düşünce eğitimi ile ilgili. Ona biraz kuşkuyla baktı ama, erken dönemden başlayan insanları etik değerler konusunda düşündüren, bunu erken yaşta başlatan, insan hakları eğitiminin erken dönemde bir etik ilkeler şeklinde sürmesinin önemseyen değerlendiren sözler söyledi. Kendisine çok teşekkür ediyoruz. Şimdi Sn. Tanıl Bora'ya söz vermek istiyorum. Kendisi milliyetçilik ve şiddet konusunda bize bir sunuş yapacak.

Tanıl Bora:

Teşekkür ediyorum. Ben günaydın değil, tünaydın diyebilirim artık herkese. Ben özel olarak Türk milliyetçiliğinden ya da şu veya bu milliyetçilikten söz etmeyeceğim. Genel olarak her türlü milliyetçiliğin yapısal unsuru olduğunu söyleyebileceğimiz şiddet ile ilgili kimi nitelikler üzerinde duracağım. Ben de antropolojik diyebileceğimiz bir noktadan başlamak istiyorum. Toplumsal şiddet oturumumu-

zun başlığı. Bir toplumsal şiddet formu olarak ve kaynağı olarak milliyetçiliği düşünürüz. Şimdi, antropologlar umumiyetle kolektif özneler tarafından uygulanan şiddet söz konusu olduğu zaman, örgütlenmiş şiddet söz konusu olduğu zaman, bireysel şiddetten farklı olarak, kolektif özneler tarafından uygulanan şiddet söz konusu olduğu zaman insan tarihinin eski zamanlarından beri iki temel form üzerinde duruyorlar. Bu şiddetin en güçlü iki kaynağı olarak. Birisi iktidar, diğeri cemaat ya da grup dinamiği. İktidar en basit biçimlerinden, modern devlete kadar uzanan tarihsel süreç içerisinde iktidar, bir yandan aslında insanlara onları şiddetten korumayı vaad eden bir yapı. Yani otorite öncelikle insanlara canlarının güvende olmasını garanti etmek iddiasıyla kendini kurumlaştırıyor. Onları şiddetten koruma, onları bir düzen altında barış içinde yaşatmak vaadiyle kendini kurumlaştıran bir yapı iktidar. Ama bunu da şiddeti yoğunlaştırarak yapıyor. Şiddeti giderek tarih içinde tekelleştirerek yapıyor. Tek tek şiddetin failleri karşısında üzerinde daha güçlü bir şiddet yapısı bir denetim oluşturarak yapıyor. Kendisi dolayısıyla en büyük, en örgütlü şiddet kaynağına dönüşüyor. Biri bu devlete kadar serpilmiş biçimleri ile iktidar, otorite. Kolektif özneler tarafından toplumsal şiddetin diğer önemli kaynağı cemaat bunu illa dinsel çağrışımları ile düşünmeyin. Grup dinamiği ile. Cemaatte insana bir aileye tutunuyor. Onu doğada insanlık hali içerisinde hep tek başına kalmış yalnız, korumasız, güvensiz olmaktan kurtarma vaadini sunuyor. Ona tutunma, bir topluluk içerisinde güvende olma duygusu sunuyor. Bunu da biz ve ötekiler ayırmasını getiriyor. Bizden olanlar, yani cemaatten olanlar bu korumadan yararlanabilirler. Bu cemaatin sıcaklığından, dayanışmasından yararlanabilirler. Bizden olmayanlar, ötekiler o sınırlar nerden çiziliyorsa, onlar bizim cemaatimizin dışındalar. Bizim hak ve hukukumuzla sahip değiller. Biz zaten onlara karşı kendi cemaatimizi ayakta tutarak, kendi kimliğimizi koruyarak var olabiliriz. Dolayısıyla onlara karşı tetik olmalıyız ve gerektiğinde onlara karşı o sınırı kendimizi korumak üzere her şeyi yapmaya hazırız. Şiddet uygulamaya da hazırız. Bunlar insanların uzak tarihinden beri kolektif özneler tarafından işlenen, örgütlü şiddet formlarının iki önemli kaynağı iktidar ve cemaat. Millet ve milletin hazinesi olarak ulus devlet bu iki formu mükemmel biçimde bir araya getiren bir form. Yani iktidar ve cemaatten kaynaklanan örgütlü şiddet kaynaklarını birleştiren, tarihsel olarak en mükemmel, en gelişkin bir biçimde yetkinleştiren, çoğaltan bir form. Ulus devlet yani milli devlet; modern devletin diğer adı aslında. Modern devlet aslında

bildiğimiz gibi şiddet kökeninin geliştiği en üst noktaya ulaştığı, modern teknolojilerin ve modern örgütlenmenin imkanlarıyla en üst düzeye ulaştığı bir form. Modern devletler kadar üst düzeyde örgün ve yaygın fiziksel ve şembolik şiddet uygulama potansiyeline hiçbir devlet otorite formu sahip olmamıştır insanlık tarihinde. Bunu bir de hiçbir cemaat formu tarihte ulus kadar insanların beyinlerine, gönüllerine, kalplerine, zihinlerine nüfus etme gücüne sahip olmamıştır. Böylesi bir manevi otoriteye sahip olmamıştır. Bunu çağımızın, modern zamanların medyasıyla, yine tarihte daha önceki çağlarda görülmedik ölçüde derinlemesine nüfus etme gücüne sahip eğitim ile birlikte düşünün. Bir cemaat olarak millet ve en yetkin otorite formu olarak ulus devletin bir araya gelmesi, milliyetçilik ve ulus devletin bir araya gelmesi dolayısıyla, kolektif şiddetin yapısal olarak en yoğunlaşmış en yetkin en gelişkin kaynaklarını oluşturuyorlar. Millet bu formların tarihsel formların insanlığın başından beri var olan bu formların, toplumsal hale gelmesinden itibaren daha doğrusu var olan bu formların en yetkin bileşimini oluşturuyor. buradan biraz daha ayrıntıya inerek, milliyetçilik ideolojisinin ve ısrarla tekrarlıyorum, bütün milliyetçilikler açısından geçerli, ki konumuz açısından önemli nitelikleri üzerinde durmak istiyorum. Sadece birkaç tane nokta. Bunlardan bir tanesi şimdiye kadar söylediklerim ve İonna hocanın söylediği bir kavramla da çok yakından ilgili. Refleks ve güdüler. Milliyetçi ideolojiler insanların reflekslerini temsil ettiklerini de inkar ederler. İnsanların reflekslerine daha doğrusu güdülerine doğal oluşlarına hitap etme iddiasındadırlar. Buna göre milli kimlik, bir millettten olmak, insanın en doğal en indirgenemez varlığı ve kimliğidir. İnsan tıpkı bir kolu sert bir şeye çarptığında o acıyla irkildiği gibi tepki gösterir milli kimliği ile ilgili milli meselelere. Milliyetçi bakış açısında söylenen bu. Çok doğaldır yani bir insan başka bütün niteliklerinden önde gelen temel özelliği belirli bir millete mensup olmak, o milli dava ile kutsanmış ve kalbi onunla ilgili dolu olmaktır ve bununla ilgili olaylara doğal olarak tepki gösterir. Milli refleksi vardır. Türkiye’de biliyorsunuz milli davalar ile ilgili tepki gösterilmesi gereken, karşı çıkılması gereken bir konuda çok doğal ve insani bir tepki olarak sunulur. Yani düşünülmüş ve taşınılmış ahlaki yönden ölçülüp tartılmış bir meselenin ötesinde çok doğal bir şey, çok doğal bir tepki. Elimizi ateşe verdiğimizde elimizi geri çekmemiz kadar doğal. Milliyetçi ideolojinin çok güçlü bir mekanizması bu. Reflekslerle kendini meşrulaştırmak ve aynı zamanda refleksi meşrulaştırmak. Bir insan edimi olarak refleksi düşünmek, tartmak,

ahlaki etik açıdan ve fikri açıdan sorgulamak, rasyonel olarak sorgulamaktan azede yalın refleks. Bunu davranışlarımızın meşruiyet kaynağı haline getirmek hem de bununla o refleksin doğallığı ile bir ideoloji olarak kendini meşrulaştırmak. Bu milliyetçiliğin medeniyet açısından en problemlisi yanı. Güdülere hitap etmesi, güdülerini okşamaması, hem güdüler üzerinden kendini, hem kendi üzerinden güdülerini meşrulaştırması. İnsanı güdülerine indirgemesi. İnsanların güdülerini olmayan bir varlık olduğunu söyleyemeyiz. Ama insanı insan yapan, refleks ve refleksiyon arasındaki açığı ve gerilimi. İnsanı biraz buradan uzaklaştıran bir etki. İnsanı öncelikle ve özellikle güdülerini ile tanımlama ve yüceltme. Buna bağlı başka problematik nokta milliyetçi ideolojilerde. Onun özcü bir kimlik politikası olması. İnsanı öncelikle kendi tercihine olmayan kendi belirlemediği kendi iradesi dışında içine doğduğu milli kimliği ile tanımlamak. Özsel bir kimlik. Burada ısrarla altını çizdiğim nokta, kendi belirleyeni olmayan, kendi iradesine tabi olmayan, ona dahil olmak veya olmamak konusunda bir tercihinin olmadığı, kendi seçimi dışında içine doğduğu bir durum kimliği. Doğal olarak tanımlanan milli kimliği onun kimlik damgası olarak görmek. Bütün davranışlarının eninde sonunda belirleyenin o kimlik olgusu ile bakmak. Bir insan Türk ya da Fransız ise öncelikle başka bütün niteliklerinden önce, siyasal görüşünden, ahlaki tercihinden, dini tercihinden, hayatını nasıl sürdüreceğine ilişkin moral değerlerinden bağımsız olarak, bütün bunları tamamen ikincilleştirecek bir biçimde mutlak bir üst belirleyen olarak Fransız, Türk, ya da Alman diğer her şey ikincil. Bu kimlik damgası, bu özcül yani onun tercihlerinden seçimlerinden, eyleminden önce var olan ve tercihi ile iradesi ile değiştiremeyeceği mutlak kader olarak kimlik damgası. Bunun şiddetle ilişkisini kolayca kurgulayabiliriz sanıyorum. Yani hem bu özcü kimlik anlayışı ile hem de insanı refleksle güdüselliği ile birlikte tanımlamaya yatkın niteliğini şiddete yatkınlığını ayrıca açıklamaya gerek yok. Çünkü bunlar insanı güdülerine indirgemek, ya da öncelikle güdüsel kimliği ile onu tanımlamak, onu şiddete açık yanını okşayan teşvik eden bir tutumdur. Bu kimlik damgası dediğimiz şey, yani insanın içinde doğduğu kimlikle, kendi seçimi tercihi dışındaki bir belirleyeni ile tanımlamak onu kimlikler arasında bir kere aşılabilir farklar öngörmek demektir. O insanların içine doğduğu kimlikler, kimlik damgaları arasında birbirlerini etkilemeleri, birbirlerini politik olarak değiştirmeleri çok zor adledilir eğer imkansız değilse. Dolayısıyla bu farklı kimlikler arasındaki ilişki yüksek duvarlarla örülüdür. Empati ihtimalini neredeyse yok eder.

Bunda şiddete açık ve şiddete yatkın, şiddeti kolaylaştıran bir zemin yarattığı ortada. Üçüncü bir nokta; milliyetçilik çok güçlü bir rıza üretim ideolojisidir ve sadakat teminine dönük bir ideolojidir. Yani sürekli olarak aslında bütün ideolojiler gibi kendisine mensup olanların rızasını üretmeye ve yeniden üretmeye çalışır. Onların sadakatini teminat altına almaya çalışır. Milliyetçiliğin farkı modern ideolojiler içerisinde bunu ulus-devletin imkanlarıyla kuşkusuz en yetkin en örgün en derine nüfus eden bir biçimde yapabilmesidir. Bu rıza üretimi, bu insanların gün be gün rızasını sadakatini güvenceleme onu sağlamaya dönük ideolojik doktrinasyon, kaba tabiriyle beyin yıkama edimi, milliyetçiliği başka ideolojilere başka siyasal tercihlere karşı insanları körleştiren, sağırılaştıran bir tekel olmaya doğru götürür. Bir meselenin milli bir mesele olarak tanımlanması onu politika üstü bir konuma çıkarır. Milliyetçilik bu anlamda kendisini ideolojiler üstü bir ideoloji olarak kurar. Çünkü o asgari bir rıza ve sadakat zeminidir. Bir mesele milli mesele olarak ilan edildiğinde tartışma dışı ilan edilir. O konuda farklı görüşler farklı argümanların tartışması bir müzakere başlı başlı başına gayrimeşru kılınabilir kolaylıklar. Çünkü bu artık milli mesele politika üstü hale gelmiştir. Bu anlamıyla milliyetçi ideoloji anti politik diyebileceğimiz bir dinamığe sahiptir. Kendisi kuşkusuz bir politik ideoloji olmakla birlikte bütün olası siyasetler arasında kendisini tekelleştirmeye dönük bir etkisi vardır. Bu da kuşkusuz şiddet potansiyelini politik müzakerenin yerine bu tekelci tutum, şiddet potansiyelini güçlendiren bir etkiye sahip. Bir noktayı daha hatırlatacağım. Milliyetçi ideolojiler, milli devletlerin kuruluş süreçleri çoğunlukla, tarihsel süreçlerine baktığımız zaman, hemen hemen hepsi aslında şiddet edimlerine dayanır. Büyük çaplı, kitle-sel savaş, şiddet edimlerine dayanır. Kurtuluş savaşları ya da emperyalist savaşlar, ya da onunla birlikte iç içe geçen iç savaşlar. Yaygın güçlü şiddet edimlerine dayanır. Milliyetçi ideolojiler kendilerini meşrulaştırmak, rıza üretimini milletlerinin sadakatini, gün be gün sağlamak için o şiddet edimleri etrafında mitoslar oluştururlar. O kan bedeli, milletin kuruluşunun tekelinde olan o kan bedeli, gün be gün insanlara hatırlatılan, kafaya kakılan, o milli cemaatin harcını oluşturan bir mitos olarak iş görür. Milletler o kan bedeline borçludurlar. Sürekli olarak onlara bu hatırlatılır. Milliyetçi ideolojiler dolayısıyla geleceğe dönük bir toplum ideali kurmaktan ziyade nasıl bir toplum olmak istiyoruz, neyi hedefliyoruz biz. Nasıl olursak biz iyi bir toplum, iyi bir millet oluruzdan ziyade, o milletin kuruluşundaki fedakarlığı, kan bedeli, dolayısıyla kolektif şiddet edimini sürekli yü-

celten hatırlatan bir yitlik zihinsel dinamikle işler. Bu da o kolektif şiddet edimlerini başlı başına o şiddet yüceltisini sürekli tekrarlanmasını beraberinde getirir. Bunun zihinlere sürekli kakılmasını beraberinde getirir. Bunun da bütün milliyetçilikler açısından geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Bu aynı zamanda, sembolik şiddet mekanizmalarını da besler. Yani o şiddet mitosu dediğimiz şey. Dediğim gibi çok uzatmadan süremizi zaten çoktan aştık. Belki aslında bütün bu konuştuklarımızı örnekleyen bir anektotla bitireyim izninizle. Bundan birkaç yıl önce, K.Maraş'ın bir ilçesinde geleneksel düşman işgalinden kurtuluş törenlerinden bir tanesinde yine adet olduğu üzere temsili düşman kuvveti kurgulanması yapılıyor. Yine adet olduğu üzere bazı belediye görevlileri Fransız askeri ve bazı belediye görevlileri de Ermeni işbirlikçi kılığına giydiriliyor. Bu temsili düşman kuvveti askeri kuvvelerle birlikte o geçit töreni üzerinde yürütülüyor, marşlar söyleniyor falan. Derken halk galayane geliyor. Temsili düşman kuvvetlerini, yani Fransız askerlerini ve Ermenileri taşlamaya ve onlara temsili olmayan bir şiddet göstermeye başlıyor. Bunun üzerine belediye hopörlerinden anons yapılıyor. "Arkadaşlar lütfen taş atmayalım, Ermeniler bizdendir." Pek çok simgesel durumlara açık bir anektot bununla bitireyim. Teşekkür ederim.

Doç. Dr. Burhanettin Kaya:

Sn. Tanıl Bora'ya bu güzel sunuş için çok teşekkür ediyoruz. Herhalde herkesin kafasında çok soru oluşmuştur. Süreyi de gerçekten aştık. Zamanında gidebilmek için ben hemen sözü size veriyorum. Daha sonra mola vereceğiz.

Soru: Şimdi burada genelde makul seviyede şiddet üzerine konuşmalar dinliyorum. Ama bu seviyeye gelebilmek için yani bireyden başlıyor, aile ve sonra okul çevresi, iş çevresi derken, şehirde daha büyük globalleşiyor, dünyada yaşıyor bu süreç. Biraz evvel yine sayın hocamın dediği gibi çok büyük bir hareket başlatmak zorundayız. Yurdumuzda sonra bunu globalleştirebiliriz. Böyle bir şey başlattıktan sonra ben sizinle görüşeceğim zaten. Burada benim öğrenmek istediğim sizin gibi kurumlarla iletişime baktığımız zaman ve şunda gördüğümüz gibi açıkçası yer bulamayacağımı düşünerek geç kaldığımı düşünerek gelmiştim.

Bu arada Tabipler Birliği olarak Şiddet görenlere veya Şiddete engel olmak için aile bazında diyelim, aile hekimleri de dahil olmak üzere ne tür onlara destek vermemiz söz konusu olabilir? Veya neler planlıyorsunuz? Tabipler Birliği olarak bu konuda savaŐanlara nasıl destek verebilirsiniz? En önemlisi bir kolluk kuvvetleri sorunu ile karŐılaŐıyorsunuz. Onlar alıyor daha sonra siz tabiplere getiriyor. Şu an konuŐulan Şiddet, bir çok çeŐidi var. Ama size hastaneye Şiddet görmüş biri veya Şiddeti yapan da geliyor yanınıza bazen, neler yaparsanız Sayın hocamın dediği gibi azaltabilirsiniz? Destek verebilirsiniz, bir hedefiniz bir fikriniz var mı?

Doç. Dr. Burhanettin Kaya:

Bu soruyu bana mı soruyorsunuz, konuşmacılara mı? Ben size Şöyle bir Şey söyleyeyim. Toplantının sonunda bir forum var. Forumda sağlık çalışanlarının tutumu ile ilgili. Forumda bu sorular tartıŐılacaktır. Bu sorunuzu tekrar yenilemenizi ve orada tartıŐmanızı öneririm. Konuşmacılara bir sorunuz varsa oradan ilerleyelim, bu sorunuz tabi çok önemli ama Şu anda bu oturum içinde tartıŐılacak bir konu değil.

Soru: Ben bir soru sormak istiyorum. Ulus devletin ötesinde ne var? Bu birincisi. İkincisi; biraz bir davranış biçimi bu kadar yaygınsa bunun arkasında bir yarar vardır. Daha sonra sanırım psikiyatristlerde buna değinecektir. Bir ihtiyaçtan kaynaklanıyor. İŞte insanoğunun yalnızlığı, çaresizliği gibi ihtiyaçtan kaynaklanıyor. Dolayısıyla ulus-devlet söz ettiğiniz gibi belki insan ihtiyaının da mükemmelle karŐılanmasıydı. Dolayısıyla sorun nerelerdedir, siz ne düşünüyorsunuz?

Cevap Tanıl Bora:

İlkiyle ilgili Şöyle bir tartışma var. Ulus devletin ötesinde ne var? Özellikle de ulus devletin bu Şiddet potansiyelini yođunlaŐtırması problemine nasıl bir çözüm bulunabilir? Bu konuda kimi siyaset bilimciler ve felsefeciler bir tür ikinci

sekülerleşme önerisinde bulunuyorlar. Yani nasıl modernleşme aydınlanma, modernleşme sürecinin ilk adımı devletin, ilk okul tarihimizle din ve devlet işlerinin ayrılması ise, devletin dini kimlikten arınması ise ikinci sekülerleşme dalgasının gerekli olduğunun devletin milli kimlikten arınması gerektiğini savunuyor. Yani devletin belirli bir milli kimlikle tanımlamak milli devlet olmaktan çıkması. Tabi pek çokları için dehşet verici bir söz. Tabi bu bir sekülerleşme bağlamında önerilen bir şey. Sekülerleşme, yani kutsaldan arındırma, devletin kutsal bir aile olarak birlikte düşünülmeyle çıkması. Rasyonel bir mekanizmaya dönüşmesi ve genelleşmesi deniyor. Bu bence önemli bir öğedir. Tartışılması gereken bir öneridir. İlk sorunuz ile ilgili bunu söyleyebilirim. İkincisi; ihtiyaç dediniz ya büyük bir şiddet patlaması varsa, insanlar kolektif olarak şiddete yöneliyorlarsa bu nasıl bir ihtiyaç ya da nasıl bir şeye denk düşüyor? Bunu bir insan ihtiyacı mıdır? Tabi bundan şüpheliyim. Hocam bu konuda belki ilavede bulunabilir. Şu şekilde düşünüyorum. Şiddet güç fantezilerine yani hekimlerin ve psikiyatristlerin alanına giriyorum korkarak; güç fantezilerine karşılık veren bir eylem. Şiddet uygulayan insanın kendiyi bir olduğunu bütün kısıtlardan kurtulduğunu ve kendisini çok güçlü, çok muktedir hissettiğini, bunun böyle bir haz ürettiğini biliyorum. Özellikle o bakımdan da ergenler söz konusu olduğunda da şiddeti teşvik eden filmler özellikle Kurtlar Vadisi falan özellikle çok tehlikeli. Çünkü ergenler, özellikle erkek ergenler, çok güçlü o güç fantezisiyle acz duygusu arasında çok harab olan ve özellikle güç fantezisiyle çok büyülenen mahluklar. Özellikle ergenler açısından bu tür güç fantezilerini okşayan etkiler iki kat vahimdir. Hani ihtiyaçtan söz ediyorsak ya da hani şiddet nereye cevap ediyorduk söz ediyorsak, bunun bir yanı evet o acz duygusu, yalnızlık duygusu, kendini tehdit altında hissetme duygusu. Bir yanıyla da şiddetin o tekinsiz yanı var. O çok önemli bir yanı çok tekinsiz bir yanı ve hayvanda olmayıp insanda olan, hayvan gaddar olamaz, insan gaddar olabilir, çünkü fantezisi ve hayal gücü var. Şiddetin tekinsiz yanı da özellikle de burada yatıyor. Bunun çeresi de Türk hekimlerine kalıyor.

Soru: Sizin sorunuzla ilgili. Arkadaşımızın ön plana çıkardığı çok önemli bir şey var. Kimlikler. Şimdi kimlikler, eğer insanoğluna kimliğimizden öte herhangi bir kimliğimiz diğerlerinin önüne getiriliyorsa orda tehlike vardır. Çünkü başka bir kimliğe karşı.... Gruplarda böyle ayakta duruyor. Ama bir kimlik ön plana çık-

tığında birilerinin önüne geçtiğinde kaçınılmazcasına öteki çıkıyor karşısına. O kimliğe sahip olmayanlar. Bu bakımdan bu kimlikler meselesi son derece tehlikeli. Bir yanlış bir yanlışla düzeltmeye kalkışmak gibi geliyor bana. Yani insanları şu veya bu kimliğinden dolayı ayrımcı muamele görmesi bir sorundur, olması gereken bir sorundur. Ama buna çare olarak kimlikleri ön plana sürmek de son derece tehlikelidir. Tek ortak kimliğimiz insan olmamız, başka yok.

Soru: Ben Ioanna Hanıma bir şey sormak istiyorum. Bunu felsefe ve şiddet açısından açıklarsa çok sevineceğim. Soruyu şu şekilde derinleştireyim. Mesela Kurtlar Vadisi dizisinde olduğu gibi ben genelde belirli bir insan haklarına ya da özgürlüklere ket vurulduğu anda direkt onun karşısında yer alıyorum, refleks olarak. Bu dizinin kaldırılması olayında da gayet üzüldüm ama. Ben bu diziyi izlemeyenlerdenim, herkes izlediği için izlemek gerektiğini düşünenlerdenim. İlk açtığım anda da birkaç tane mafyatik insanın bir kaç insanı öldürdükten sonra yerleri vilada bezleri ile silerken espriler yaptığını gördüm. Gerisini izleyemedim. Birkaç kez böyle oldu ve diziyi takip edemedim. Ama sonuçta herkesin çok takip ettiğini biliyorum. Bunun iki nedeni olduğunu biliyorum. Biri herkesin bildiği işte şiddet kısmı, diğer yanında Türkiye’deki bir sürü olayı bire bir anlatıyor. Sonuçta ben bu dizinin kaldırılmasını bile bir şiddet olarak görüyorum. Bu konuyu merak ediyorum.

Prof. Dr. Ionna Kuçuradi:

Şimdi denetim ve sansür arasındaki farkla ilgili bir şey söyleyeyim. Devlet, ya da kim denetleniyorsa o, var oluş amacına göre iş yapıp yapmadığı bakımından denetlenir. Böyle bir karşılaştırmadır denetim. Bir kurum denetleniyorsa, onun var oluş amacına uygun iş yapıp yapmadığına bakılır. Yapmadığı zaman da gerekeni yapmak var. Denetim aynı zamanda “aferin” demek için de yapılır, sadece eleştirmek için değil.

Sansüre gelince: ben ona değer biçmeyle yapılan bir sözüm ona denetim olarak görüyorum. Denetim yapanın kafasında belirli bir şeyler, kabuller var. Onlara uygun olmayanlar sansür edilir. Örneğin TRT’nin reklamları denetlemek için bir kurulu vardır. Orada bizim bir öğrencimiz çalışıyordu. “Ne biçim reklam

kabul ediyorsunuz” dediğimde, “biz ancak elimizdeki yönetmeliğe göre gelen reklamları değerlendiriyoruz” derdi. Hatırlarsınız belki: Bir deterjan reklamında, avda gömleğini kirleten bey, onu o deterjanla yıkamış olan hanımına “hayatımın en güzel avı” diyerek teşekkür ediyordu. Böyle bir reklam olmamalı. Sansürde, değerlendirilen şey değerlendirenin kafasındaki kabullere uygun değilse, yasaklanır. Oysa denetim, denetlenenin (ve denetlenenler genel olarak kurumlar oluyor), varoluş amacı ne ise, ona uygun çalışıp çalışmadığına bakar. Örneğin kitle iletişim araçlarının, televizyonun asıl amacı nedir? Buna uygun iş yapıyor mu, yapmıyor mu? Ona uygun olmayanı yasaklamak uygun olur. Çok yasakçı görebilirsiniz beni, ama özgürlük “herşeyi” yapmada serbest olmak değildir. Özgürlük etik bir konudur.

Doç. Dr. Burhanettin Kaya:

Teşekkürler. Başka soru var mı acaba?

Soru: Ben Sn.Kuçuradiye bir şey sormak istiyorum. Sistem içinde var olmak bir anlamda bir şiddet yaratır mı, sistemin kuralları bu da insanlara yönelik bir şiddet olarak algılanabilir mi? Başka bir boyutu daha var. Örneğin hayatı görmezden gelme. Burada neler kullanılıyor?

Prof .Dr. İoanna Kuçuradi:

Olması şart değil. O sistemin ilkeleri neler? Bazı ilkelere göre oluşturuluyor bir sistem. Sizin de son derece önemli bulduğunuz ilkeler olabilir, böylece seve seve uyarsınız onlara. İlle de sistem veya kurallar vardır diye baskı veya şiddet olması gerekmiyor. Ama birçok insan kuralları baskı olarak hissediyor. Size bir örnek vereyim. Üniversitede görevli olanların çalışma saatlerinde orada bulunması baskı olarak görülüyor. “Ben istediğim zaman gelirim, istediğim zaman giderim, bana kimse karışamaz” diye düşünenler var. Bazı kuralların olması son derece önemlidir, bir işin gerçekleşmesi için. Ama bir sistem hangi kurallarla oluşturuluyor? O kuralların hesabını verebiliyor muyuz? Öyle sistem vardır ki baskıcıdır, ama sistem muhakkak baskıcıdır demek değildir. Öbürü, tabii ki o psiko-

lojik şiddettir. Pasif şiddet dedim ben. Yani şiddet psikolojik şiddet de olabilir. Orada, evet, denilebilir gibi geliyor.

Doç. Dr. Burhanettin Kaya:

Son bir soruya zaman var. Beyazıt

Soru: Teşekkür ediyorum. Tanıl Bey spor yazıları da yazıyor. Futbol şiddeti en fazla izlediğimiz alanlardan bir tanesi. Tribünlerde, sahalarda yaşananlar, bir sporcu başka bir sporcuya spor hayatını etkileyecek şekilde sert hareketlerde bulunabiliyor, bu tür şeylere rastlıyoruz. Bu tür şeyler hakkında neler söyleyeceksiniz?

Tanıl Bora:

Asıl genel olarak spor ama özellikle futbol bu bakımdan çok çarpıcı bir örnek. Büyük uygarlık kuramcısı bu konuda çok düşünmüştü. Özellikle futbol şiddetin ehlileşmesinin önemli bir aracı olarak görmüş. Hem oyun dinamiği ile. Çünkü futbol özellikle içinden çıkıp evrildiği ragbi ile kıyaslandığında hem çok şiddetli bir spordur, hem de o şiddetin ustalıkla gemlenmesinin gerektiği bir spordur. İyi futbol bunu gerektirir. Hem serttir. Hem de o sertliğin denetlenmesi gerekir. Yani o şiddetten alınan haz vardır hem de onu zarar vermeyecek dozda gemlenmesi vardır. Mesela Elyes'in bu konuda During'le birlikte önemli çalışmaları var. Futbolu bu bakımdan modernliğin şiddeti ehlileştirmesinin, gemlenmesinin önemli bir faktörü olarak görüyor. Elyes özellikle spor müsabakalarını şu bakımdan da ehlileştirici olarak görüyor. Diyor ki; bunlar milletler arasında, milli kimlik taşıyan topluluklar arasındaki mücadeleleri, rekabeti yumuşatır. Bu hani daha şey bir form yumuşatıcı bir form. Bu büsbütün atılacak bir analiz değil doğrusu. Ama o kadar iyimser olmayabiliriz. Tersine o ehlileştirici dediğimiz mekanizmanın özellikle spor müsabakalarında bizzat o tansiyonu yükseltici, gerginlikleri yeniden üretici bir işlev olduğunu biliyoruz. Elyes'in yazdığı yıllardan sonraki o yıllarda böyle oldu. Türkiye'de biz bunun örneğine sahibiz. Pek çok ırkçı, şoven önyargının, futbol dili üzerinden sürekli yeniden üretildiğini biliyoruz. Ya-

ni futbol medyası dünya üzerinde mevcut bütün milletler hakkında aşağılayıcı sıfatlar üretmeyi başarıyor. Bir milli maç söz konusu olduğunda. Dolayısıyla biz-zat hınç üretici bir işlev gördüğünü de pekala söyleyebiliriz. Ama biz yine tartışalım. Bu iki yorum da ciddiye alınmaya değer.

Doç. Dr. Burhanettin Kaya:

Süremizi aştığımız için ben molamızı 15 dakika olarak belirleyelim istiyorum. Şu an saat:11:00 biz de 11.15 olarak başlayalım diyorum. Teşekkürler.

İKİNCİ BÖLÜM

Doç. Dr. Burhanettin Kaya:

İlk önce Sn.Prof.Dr. Cem Kaptanoğlu'na söz vermek istiyorum. Osmangazi Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı. Özellikle şiddet, siyasal şiddet, iş-kence ile ilgili yazılı çalışmaları ile tanınan çok değerli bir hocamız. Buyurun

Prof.Dr.Cem Kaptanoğlu:

Teşekkür ederim, iyi günler diliyorum. Ben konuşmamda şiddetin, öncelikle psikanalitik kökenlerinden bahsetmek istiyorum. Daha sonra aynı kökenlerle ilişkilendirerek siyasetin şiddetle nasıl bir ilişki içinde olduğundan söz etmeye çalışacağım. 'Şiddet' diyoruz ama psikanalitik anlamda, saldırganlık, agresyon bu konudaki tartışmalarda kullanılan terimler daha çok. Şiddetle agresyon arasında yani saldırganlıkla şiddet arasında saldırganlığın şiddeti de kapsayan bir alanı olması yanında önemli farklılıklar var. Şiddet karşılığı olarak "violence", saldırganlık karşılığı da "agresion"ın kullanılması, bizde tartışmalarda çok ayırım yapılmassa da psikanalitik anlamda önem arz ediyor. Saldırganlık şiddeti de kapsar dedim, çünkü 'şiddet – violence', daha çok insan ilişkileri ortamında ortaya çıkan saldırganlık olarak tarifleniyor. Saldırganlıkta bir amaca yönelik fiziksel veya sözel eylem var. Hayvan davranışları için şiddet terimini kullanmıyoruz. Hayvan davranışları ile uğraşanlar (etolog), bir fiziksel saldırının yanında tavır, ses gibi sinyallerin de agresyonla ilişkili olabileceğini belirtiyor. Örneğin bir kuşun kendi yaşam alanına başka bir kuş ya da canlı girdiği zaman ötüşüyle ilgili değişiklikler oluyor. Bu bir saldırganlık sinyali. Köpeğin hırlaması v.s. Ya da bir insanın yüz ifadesi. Hayvan davranışları ile ilgili yapılan çalışmalar gösteriyor ki, hayvanlar, daha çok yaşam alanlarını korumak, çiftleşmek, liderlik için saldırganlık gösteriyor. Aynı türler arasındaki saldırganlık ölüme ya da ağır yaralanmalara yol açmıyor. Hayvanlar arasındaki tür içi saldırganlığın sınırları var. Şiddeti "insani saldırganlık", insana özgü saldırganlık olarak tanımlayabiliriz. Şiddet, "insani" saldırganlık, insana özgü bir saldırganlıktır. En çok kabul gören şiddet tanımlarından biri, yansıda gördüğü gibi, "karşılıklı ilişkiler ortamında ortaya çıkan saldırganlıktan" söz ediyor. Şiddetin çok çeşitli tanımları var. Bu tanım kapsayıcı

bir tanım ve baktığımız zaman bir birey veya gruba yönelik, grupların birbirlerine yönelik, yani bireysel ya da grupsal şiddet türleri var. Grubun gösterdiği şiddet ile bireysel şiddet, grup dinamiklerinin getirdiği farklılıklar gösteriyor. Bedensel bütünlük ve ruhsal bütünlüğü etkileme ölçütü var. Yani sözel anlamdaki şiddet veya sembolik şiddet; Sizin değer verdiğiniz, önem verdiğiniz değerlerinize yönelik bir saldırı, sembolik anlamda bir şiddet. Şiddetin tanımında önemli bir öge de “ölçüsü ne olursa olsun zarar vermek” . Bunun dışında tabii bir şiddet davranışını değerlendirirken bunun önceden planlanmış bir şiddet davranışı mı, yoksa hemen orda o anda ortaya çıkan bir tehlike ya da saldırıya karşı ortaya çıkan savunmaya yönelik bir şiddet hareketi mi olduğu önemli. Burada savunma amaçlı şiddeti yani hemen burada şu anda karşımıza çıkan, bizi tehdit eden unsura karşı uyguladığımız şiddeti diğer şiddet türünden ayırdığımızı ve bunun yasalar nezdinde de farklı değerlendirildiğini biliyoruz. Nefsi müdafa v.s. Bir diğeri de kendine yönelik şiddet, intihar vs. Sonuçta kişinin kendine zarar vermesi söz konusu intihar davranışında.

Psikanalizin sorduğu soru şu: İnsana özgü olan saldırganlığı-şiddeti, hayvani olandan farklı kılan nedir? Bu sorunun yanıtı tabii, insanla ya da insanlaşmakta olan insan yavrusuyla hayvan arasındaki farklılık nerede ortaya çıkıyor sorusunda düşümlenir. Nedir bizi hayvandan farklı kılan? Bu farklılık saldırganlığın dinamiklerini büyük ölçüde farklılaştırıyor. Çünkü hayvanın saldırganlığı ile insanın şiddeti ya da saldırganlığının dinamikleri bu farklılık zemininde önem kazanıyor. .

Bazı psikanalitik okullar, şiddeti, doğuştan gelen bir içgüdü olarak tanımlıyorlar. Bir grup da bir engelle karşılaştığı zaman kişinin verdiği tepki, ya da doyum engelleyen unsurlarla baş etme davranışı olarak tanımlıyor. Şiddet davranışının ruhsal enerjisini üreten içgüdüsel, biyolojik süreçler var mutlaka (ölüm içgüdüğü gibi. S. Freud 1920) ama, hayvan saldırganlığından insanın saldırganlığına şiddeti farklılaştıran, insanların engellenmeyle ilgili algılarının son derece farklı olması. İnsan, hayvana göre çok farklı nedenlerle engellenmiş hissedebiliyor kendisini. Yani okulda kendisine düşük not veren bir öğretmeni bıçaklayan öğrenci, hangi tür bir engellenme yaşıyor. Ya da sevdiği kişi “hayır” dediğinde onu öldüren kişideki engellenmişlik duygusunun kökeninde ne var? Bu süreçler hayvanlarda çok farklı. Biyolojik bir dışavurum, her an ortaya çıkabili-

lecek bir şiddet devinimi insanın içinde yok. Ama bunu ortaya çıkaran bir engellenmişlik duygusu, buna bağlı öfke, nefret, kızgınlık gibi duyguları ortaya çıkaran bir ruhsal yapı var insanda. Bu da insanın ruhsal yapısının hayvandan farklı olan yapı, yani ego. Hayvanlardan farkımız bir benliğe (ego) sahip olmamız. Bu anlamda çocuklar üzerinde çalışan bir psikanalist olan D. Winnicott "saldırganlık nesneden doyum sağlama ve çevresel ihtiyaçlara, çevrenin yanıt vermede yetersizliğini gösteren sinyal davranıştır" diyor. Yani burada nesne ile ilgili arzularımız var. Bir şeyleri istiyoruz dünyadan ve ona ulaşma ile ilgili engelle karşılaştığımız zaman o engeli ortadan kaldırmak üzere bir tepkide bulunuyoruz. Burada çevre koşulları son derece önemli şiddet davranışlarının ortaya çıkmasında. Bizim birey olarak kendi öznelliğimizde engellenmeyle neyi yaşadığımız son derece önemli. Çünkü herhangi bir davranıştan, ya da herhangi bir engelleyici tutumdan farklı insanlar farklı düzeyde etkileniyorlar. Farklı düzeylerde engellenmiş hissediyorlar kendilerini, farklı düzeyde öfke, kızgınlık yaşıyorlar. Burada insanın egosu, benliği bunun ne şekilde şiddete dönüşeceğini belirleyen bir faktör. İnsan yavrusunun insanlaşması diyoruz. Bir bakıma insan yavrusu iki kez doğuyor. Biyolojik doğum ve psikolojik doğum. Biyolojik doğumdan farklı olarak psikolojik doğum uzun ve daha zor, karmaşık bir süreç. Zaten psikanaliz insan yavrusunun insanlaşması süreciyle ilişkili sorulara, insan yavrusunun bu ilk 3 yılını araştırarak, sorgulayarak yanıt arıyor. Bu alanda yapılmış çeşitli araştırmalar var. İnfant (bebek) araştırmaları, psikiyatri, psikanaliz alanında önem kazanmakta.

Doğduğu andan itibaren bebek üzerinde yapılan araştırmalar, bize daha önceden farklı bildiğimiz, daha çok erişkinlere değin klinik deneyimlerimizden çıkarak tanımladığımız pek çok özelliğin daha farklı olduğunu gösterdi. Örneğin insan yavrusunun doğar doğmaz nesne ilişkileri içersine girmediğine inanıyorduk. Onun için bir dış dünya yoktu. Bir otistik dönemi yaşıyordu. Kendi içine kapalı bir dönem yaşıyordu. Bazı çalışmacılara göre bu otistik dönem 2 ay bazılarına göre ise 6 aydı. Artık biliyoruz ki bir bebek, doğar doğmaz nesne ilişkilerine giriyor. İlk günden itibaren çevreyle bir iletişimi var. Bir otistik dönemi yok. Freud otistik dönemden söz ediyordu. Bugün olmadığını biliyoruz. Bebeğin kendilik duygumu çekirdek olarak ta olsa doğduğu günden itibaren var. Çok silik bir şekilde var. Örneğin bir bebek şu hareketi yaptığını (kollarını önünde açıp ka-

pama), önünden geçen nesnenin (kolunun) kendisine ait olduğunu bilmiyor, bu hareketi yaptırmanın da kendi istenci olduğunun farkında değil. Ama bu hareketi kendisi yaptığı zaman ile annesi yaptırdığı zamandaki farklılığı, istenç farkını fark edebildiğini biliyoruz. Bu kadar küçük benlik çekirdekleri var. Önemli olan da bu kendiliğini hissediş sürecinde bu çekirdeklerden ego nasıl oluşuyor? Ego nasıl zuhur ediyor, bu son derece önemli. Bakıldığında çok çeşitli çalışmalar farklı süreler, farklı süreçler veriyor ama bebeğin, 0-6 aylar arasında parçalanmış bir kendilik yaşadığını biliyoruz. Bedenindeki hangi parçanın, hangi uyarının dış dünyaya hangisinin kendine, iç dünyaya ait olduğunu ayıramıyor. Bir uyarılar karmaşası içinde yaşıyor. Uyuyor, uykusunda çeşitli imgeler onu yine rahatsız ediyor ama uyanık olduğu zaman da uyarılar bombardımanı altında. Karın ağrısı, açlık sancısı, kulak ağrısı, annesinin sesi, yoldan geçen arabanın sesi v.s. Bir uyarılar dünyası içerisinde. Bebek bunun kime, neye ait olduğunun farkında değil, bir düzensizliği, parçalanmışlığı yaşıyor. Bu dönemdeki (0-6 aylar arasındaki) zihinsel yaşantılar, “parçalanmış beden imgeleri” olarak adlandırılıyor. İşitsel, görsel, dokunma vb algılar düzeyinde bir parçalanmışlığı yaşıyor. Daha sonra yavaş yavaş bazı sabitliklerin ortaya çıktığını görüyoruz. Bunlar, tekrarlayan, genellikle bebeğe doyum-haz veren yaşantılarla ilintili. Tekrarlayan, aşına imgelerin ortaya çıktığı dönem. Daha çok bu görüntü bakım verenin -annesinin- yüzünde, sesinde, dokunmalarında ortaya çıkıyor. O sabit yüzün tekrarlayan görüntüsü, dokunmalar ve yineleyen benzeri uyarılar bebekte sabitlik duygusunu oluşturmaya başlıyor. Bebeğin böylesi bir sürekliliği olan doyum ve engellenmelerle giden ilişkiye hava su kadar ihtiyacı var. Erken yaşta doğaya terk edilen, kaybolan çocuklar, insan ilişkilerinden uzak büyümek zorunda kalan çocuklar, insanlaşamıyorlar, insanlaşma süreçlerinde aksamalar ortaya çıkıyor, ağır iletişim sorunları yaşıyorlar. İnsanın insanlaşabilmesi için sosyal ilişkilere veya “ötekine” ihtiyacı var. Bu insanlaşma sürecinin en önemli unsuru da benliklerimiz. Benliklerimiz (ego) yavaş yavaş, ötekiyle iletişim içinde ortaya çıkıyor. 0-6 aylar arasındaki parçalanmışlığın egemen olduğu dönemin ardından, sabitliklerin arttığı, bebeğin kendisine bakım verenle özdeşim kurmaya başladığı, kendisini onun yüzünde, sesinde, dokunuşlarında gördüğü, yani ötekinin (annesinin) aynasında kendisini tanıyıp, özdeşleştiği bir dönem başlar: Ayna evresi. Yedi ayla 15-18 aylara kadar süren bir dönemdir bu. İşte bu dönem şiddet davranışı açısından son derece önemlidir.

Diyebiliriz ki 0-6 ayda insan yavrusu bir parçalanmışlığı, bir dağılmayı, bir bölünmüşlüğü yaşıyor. Daha sonraki dönemde 7 ay ve sonrasında parçalanmışlıktan, kaostan kaçmak için ötekinin bize yansıttığı daha kalıcı imgelere sarılıyoruz. Bir başka deyişle, hepimizin gerisinde bir parçalanmışlık var. Bu dönemde en önemli, en etkin koordine edebildiğimiz, uyaranları alabildiğimiz, dünyayı kontrol edebildiğimiz işlev, bakışlarımız. Bakmak çok önemli. Yani bir çocuk 4 aylıkken bakışları ile “hayır” diyebiliyor. Başını çevirerek tepki vermesi son derece sınırlı. İnsan yüzünü nesnelere ayırt edebiliyor. Annesinin yüzünü tanıyor. Biraz önce gösterdiğim slaytlarda emziğine bir slayt değiştiricisi takıldığı zaman süt emerken bir çok yabancı kadının yüzünün dışında annesinin yüzünü ayırt ediyor. Slayt makinesi annesinin yüzünü yansıttığı zaman, onun yüzünü daha uzun zaman perdede tutuyor bebek. Hem sütü istiyor, diğer yandan annenin tanıdık yüzünün verdiği haz için süt emmeyi erteliyor. Tanıdık imgeler, uyaranlar bebek için yaşamsal öneme sahip. Çünkü onların da verdiği bir doyum var. Bu dönemde koku bebeğin dünyayı algılamasında çok önemli. Örneğin, bebekler, kendi annelerinin sütünün bulaştırıldığı bezden yana başlarını daha çok çeviriyorlar. Yapılan bütün çalışmalar, anne sütünün kokusunun başka sütlerin kokularından daha iyi tanındığını söylüyor. Sabitlikler, süreklilik arıyor insan yavrusu; buna kaostan uzaklaşma, düzen arama eğilimi de diyebiliriz.

Lacan, 0-6 ayda hepimizin yaşadığı bu “parçalanmış beden imgeleri” dönemini H.Bosh’un (bilinçdışının ressamı) gördüğümüz tablolarına benzetiyor. Mide bir yanda, kulak diğer yanda, gözler dağılmış, bir parçalanmışlık imgesi. Bu, siyasal anlamda da çok korktuğumuz şey: parçalanma, bölünme. Hepimizin öznel tarihinde, benliğimizin yapısal kurucu unsuru olarak benliklerimizin gerisindeki parçalanmışlık anıları var. Psikanalist M. Klein’e göre başlangıçta bölünmüşlük yani ‘paranoid-sizoid durum’ var. Düzene yönelişimiz, sabitlikler bulup özdeşleşerek ve bu özdeşimlerimizi yineleyerek oluyor. Ne yapmamız gerekiyor? Bu parçalanmışlıktan çıkmamız gerekiyor. Parçalı, eksik, kesintili, düzensiz, belirsiz değil, “bir” , bütün ve eksiksiz diyebilmek istiyoruz. İdeal olan bir yumruk gibi bir ve bütün olmak. İnsan yavrusu insanlaşma sürecinde 0-6 aydan sonraki 7-15 ayda bu ideali yakaladığı yanılışmasını yaşıyor. Ancak geride bıraktığımız, bastırduğumuz, görmek istemediğimiz o parçalanmışlık hiçbir yere gitmiyor, çünkü öznenin gerçeği bu, biyolojik, ruhsal, sosyal anlamda, parçalı olmak, hetero-

jenite, karmaşa, çatışma hep bizimle beraber. Hep egomuzun sözde-imaginer bütünlüğü, egemenliği tehdit edildiği zaman parçalanmışlık kaygısıyla korkuyoruz. Bazen, egonun çatladığı, parçalandığı durumlarda, psikoz-şizofreni gibi çatlaktan Bosh'un tablolarındaki veya Dali'nin tablolarındaki ürkütücü imgeler çıkıyor, daha doğrusu geri dönüyor. Bu ürkütücü imgeler, hezeyanlar, halüsinasyonlar şeklinde bilinci işgal ediyor.

0-6 aylarda “parçalanmış beden imgeleri” döneminde bellek henüz çok zayıf. Yani gözden irak olan zihinden de irak. Annesi geldiği zaman var, gittiği zaman yok. Bebek, kendisine bakan ve yansılayan, ona dokunan, seslenen, yansıttıklarıyla ona iyilik halini yaşatan bir nesne varsa kendisi de var. O nesne (örneğin anne) gittiği zaman, rahatsız edici uyarılar, karın gazı, mide kasılması, açlık ağrısı, gürültü gibi bir parçalanmışlığın, kaosun içine düşüyor. Bir başka deyişle “ötekinin” yokluğunda kendisini kaybeden kendisi de kaosta yiten bir varlık. Bebek bunları yaşıyor. Ama bakım veren geldiği zaman, onun acısını “öpüp geçiren” bir nesne geliyor. Ve o, iyi, bütün, doymun kendiliğini buluyor. Kendini ötekinde buluyor. Ötekinden yansıyanla, ötekinin yansıttığıyla bebek var oluyor, bütünleniyor. Diyebiliriz ki parçalanmışlık hep peşimizde, bir parçalanmışlığa düşüyoruz, bir bütünleniyoruz, tamamlanıyoruz. Bu dönemde bebekler ceee! oyununu çok severler. Saklanırsınız kendini kaybeder, görürsünüz, kendini bulur. Sevinçle karşılar, güler. Bebek için son derece önemli. Diyebiliriz ki bebek, belleğin yeterince gelişmediği bu dönemde, bizler gibi istediği anıları belleğinden çağırıp, onların yokluğunda bile bazı nesnelere ilişkisini sürdürüyor. Hiçbir zaman için sabit, kendiliğinden istediğini çağırabilecek bir bellek işleyişi yok. Bebeğin dış dünyadan istediği kesintisiz bir bütünlük halini yaşamak, kesintisiz bir doymun. Buna sürekli huzur, güvenlik, egemenlik, eksiksizlik, düzen arayışı da diyebiliriz. O yüzden bölünmüşlük, karmaşa, kaos, devrim, toplumların uzak durduğu kaçındığı şeyler. Devrim, toplumsal alt üst oluş da kaotik bir süreç, ayakların baş olması, gücün el değiştirmesi, aşına olmadığımızın iktidar olması yani kendimizi bulmaya çalıştığımız “yüz”ün değişmesi, Sabitliklerin yıkıldığı bir durum devrim, o nedenle ürkütücü.

Bebeğin bedenindeki bu “organik düzensizlik”, sabit bir şeyler bulmasını zorlaştırıyor. Ama ilk 6 aydan sonra annesiyle ilişkisinde bazı sabitlikler yakalayabiliyor. Evet, insan zihni sabitlikleri ve sürekliliği arar. Zihnin bu temel eğilimi be-

beğin zihniyle sınırlı değildir, erişkin zihninde de aynı eğilim sürer. Ayna dönemi, ikili ilişkiyle karakterizedir. Üçüncünün olmadığı bir ilişkidir. Bebek anneyle bir bütündür. Ben ve o yoktur bir ve aynıdır. Freud, buna “okyanussal duygu” diyor. İlk aşk. İçinde erime, kaynama, bütünleşme. Bir üçüncünün, yabancı, bölünen, tehdidin olmadığı bir süreç. Bir cennet yaşantısı, bebek ile annenin dikkatleri ortak, duygulanımları ortak. Bebeğin duygulanımlarına anne yanıt veriyor, ona yansıyor ve bebek yansıldığı haliyle o duygulanımı yaşıyor. Kollarını açıyor ise örneğin anne, “hooop” diyor. O sestten o içindeki öznel yaşantısını orda yansılıyor. Bu dönemde yine biraz önce söylediğim gibi, hani bana, hani bana oyunu çok önemli. Bu yakalamış, bu getirmiş, bu pişirmiş, bu yemiş, bu güçsüz, çaresiz, küçük parmak, “hani bana hani bana ?” demiş. Bir parçalanmışlık var. Beş parçalanmışlık var. Bir bebekle bunu oynayıp da “hani bana” dan sonra sarılmazsanız oyun yarım kalmıştır. “Hani bana”dan sonra birleşeceksiniz. Bütünlük- parçalanma, sonra tekrar bütünlük. Bu da bana hani bana hani bana demiş. Yani aç, dışlanmış, çaresiz kalmış. Yani parçalanma ve sonra sarılarak bütünleşme. Anne, yüzü, bakışı, sesi, dokunuşları ile yansılar. Buna psikanalizde “aynalama-mirroring” deniyor. Ona benliğini bulduran veren aynalayan annenin yüzü, ötekinin yüzü. Yansılan yoksa o da yok. O nedenle F tipi cezaevleri insan sağlığına zararlıdır. O nedenle F tipi cezaevleri insansız ortamlar, insanın o parçalanmışlığının, içindeki karmaşanın –bilinçdışının- geri gelmesine, ortaya çıkmasına neden olur, yani ötekinde, ötekiyle kurulan egosunun yavaş yavaş dağılmasına neden olur. Ego parlayan, yansıtan yüzeylere ihtiyaç duyar. Ötekine ihtiyaç duyar, varlığını sürdürmek için. Ötekilerin olmadığı yerde, parçalanmışlık ortaya çıkmaya başlar. 48 saat bile uyarılardan yalıtılan kişilerde bunların ortaya çıktığını görüyoruz. A. Rimbaud’un dediği gibi “Ben bir başkasıdır”

Bebek 6. aydan sonra yukarda sözü edilen yalancı bir benlik bütünlüğünü kurma yolunda ilerler. Buna ayna dönemi diyoruz. Ayna dönemi; yani arkasında o parçalanmışlık, düzensizlik var, yansıda görüldüğü gibi, hala tehdit ediyor, her an oraya düşebilir. Ama kendilik imgesi sabitlendi. Bu benim diyebiliyor artık. Hepimizin aynaya bakıp dediğimiz gibi, bu benim diyoruz. Bu benim dediğimiz gibi, bu benim diyebiliyor artık. Bu imgeye sarılmamız tutunmamız gerekir. Parçalanmışlığımızı yansıtmayan bir ve bütün olduğumuz illüzyonunu yaşatan ego öz-

deşimimiz olarak ayna imgemiz. Egolarımız işte bu bütünlük iddiasındaki ve bunu ispatlamak için çıldıran özdeşimlerden ibarettir. Esasen bu bir parçalanmışlığın “çamurla sıvanmasıdır”. Hiçbir şekilde bu yalancı bütünlük imgesi, öznenin yapısal parçalanmışlığını bire bir örtemez. Yapısal parçalanmışlığımızı dışlayan, ayıran bir yalancı bütünlükle özdeşleşiyoruz. Kimliklerimiz böyle oluşuyor. Biz bir bütünüzdüyoruz. Halbuki biz parçalanmış öznelere. Bilinç dışımız var. Bedenimiz var, biyolojimiz var. Ama biz dediğimiz şey sabitleniyor. Egonun ortaya çıkış süreci bu. Ego bu sabitliktir. Buradaki özdeşim kurulan yalancı bütünlük, dışlanan, parçalanmışlık tarafından sürekli tehdit edilir. Bu bir ağrı, sancı olabilir, aynada-ötekinin yüzünde- görüntümüze gölge düşüren bir başkasının, üçüncünün görüntüsü olabilir, travmatik bir yaşantı, bir düş olabilir, Tüm araya girerler engellenmişlik duygusu, öfke, kızgınlık ve saldırganlık yaratır. Ayna imgemize aşık oluruz. Onun bütünselliği yanılısına da olsa bizi o kaçırdığımız parçalanmışlıktan kurtarır. her şeyin kontrol altında olduğunu hissini verir. Denetim bizdedir, güç bizdedir. O çocukların çok sevdiği. Süperman’de olduğu gibi. Güç bizdedir, kontrol bizdedir. Özne bunu bir yabancılaşma olarak yaşar ama görsel bütünlüğün çekiciliği müthıştır. Ego kendini aynada bulur bir başka deyişle aynada kurar. Bu anlamda ego narsisistik bir kurgudur. Her zaman için o geriye parçalanmaya dönme tehdidi olduğundan da paranoittir Ya bütünlük ve düzen veya kaos. M. Klein’in deyişiyle “insanlar dünyayı, ya da nesneyi ikiye bölerler. Tamamen iyi olanlar, benden olanlar, benim dışımda olanlar, kötüler, yabancılar, ötekiler. Kötünün, parçalanma tehdidinin şiddetli olduğu bir dünyaya egolarımız, ancak bölerek katlanabilir. İyinin dünyamızda ne kadar temsil edildiği, son derece önemlidir. İç ve dış dünyamızdaki “iyiler” arttıkça, dünya bizi yeterince yansıyor yani anlıyorsa, dünyayı bölme ihtiyacımız azalır. Ama bazıları için tutunacakları “iyi” dünyalarında o kadar azdır ki, “kötüde” kaybolmak onlar için an meselesidir, kolayca paranoidleşirler, önlemler alırlar, ötekini onlar için tamamen kötüdür, hiç iyi barındırmaz içinde. İşte şiddet eşliğini düşüren ruh hali burada ortaya çıkar. Yani egonun bütünlüğünün dağılacığı kaygısı, her şey kontrol altında, her şey denetim altında duygusunun, o narsistik yaşantının tehdit edilmesi yani araya birinin, birilerinin, ötekilerin, yabancıların, “kötülerin”, bozguncuların girmesi. Bebek bu tehdidi nasıl yaşar? Annenin aynasında sadece sen yoksun diyen her şey bebek için benzer duyguların kaynağıdır. Bölünme, eksiklik, yoksunluk, çaresizlik, yas. Annenin sevgilisi ya da baban var, bak an-

nenin işi var, öbür kardeşlerin var. Annenin aynası sadece seni yansıtmıyor. Bunu öğrenmek büyük bir hayal kırıklığıdır. İlk aşkın sona ermesidir.

Egonun kırılma, yalancı bütünlüğünün her tehdit edilişi, içindeki o bütünlüşmeye yönelik enerjiyle karşılaşır, bu karşılaşma saldırganlığın, şiddetin psikodinamik kökenidir. Bütünlük, eksiksizlik arzusunun şiddeti ortaya çıkardığını söyleyebiliriz. Araya yoksunluğumuza yol açan üçüncüler girmiştir. Üçüncü düzeni bozandır, can sıkıcı kurallar, yasaklar koyandır, tehdit edendir, elimizdeki alandır, bizden güçlü olandır, bizde olmayana sahip olandır. Öznenin en temel uğraşı bu yenilginin rövanşını almaktır. İğdiş edilmiş, Üçüncü tarafından haddi bildirilmiş eksik öznenin, bu dönemden sonraki temel uğraşı, o yalancı bütünlüğe ulaşmasını sağlayacak güç arayışıdır. Nitchze'nin deyişiyle "Güç istenci" güç isteyenlerin, güç peşinde koşan diğerleriyle karşılaşmaları da mutlaktır. Özetle psikanalitik açıdan "narsizm bireyin en büyük incinme kaynağıdır. Saldırganlık daima onun tarafından davet edilir." Yani egonun narsistik kırılma, saldırganlığın ortaya çıkışının temel nedenidir

Toplum da aynen özne gibi bölünmüş, eksik ve çelişkilidir. Sınıfsal, etnik, dini, ideolojik, cinsiyet farklılıklarıyla toplum parçalı bir yapıdır. Toplum homojen değildir. Homojen, çatışmasız bir toplum arayışı son derece tehlikelidir. Ama saydamda görüldüğü gibi, toplumun yapısal heterojenitesi, dağılımlık, parçalanmışlık, Yansıdaki H. Bosch'un tablosundaki o kaos, o korkulan durum, toplumun kaçtığı şeydir. Toplum düzen arar. Yani ortadan kaldırmayacak bir çelişkili, çatışmalı yapının çelişkisizlik, çatışmasızlık özlemidir bu. Aynen o bebeğin kendi parçalanmışlığını bir idealde, bir ayna imgesinde, bir yalancı bütün imgede örtmesi gibi, toplumsal parçalanmışlığımızı, ideolojiler, inançlar, ütopyalar ile aşmaya çalışırız. "Bir yumruk gibi bir ve bütün olmak" ideal olarak önümüze konur. Buna engel olduğuna inandıklarımızın düşman haline gelmesi artık çok kolaydır. Toplumsal yapılar, sınıflar, arayış içindedirler, yoksunluklarını, eksikliklerini tamamlama, bütün, tam olma arayışıdır bu. Toplumlar, kaostan kaçarak, düzeni ararlar ve ideolojiler, önlerine çeşitli özdeşim nesnelere imgele koyar. Bunlarla özdeşleşerek parçalı, yoksun, eksik olmaktan kurtulacağımızı umarız. İdeolojiler, dinler, siyaset vaad eder. Kaybettiğimiz cenneti vaad ederler. Adil düzenler, ak günler, aydınlık yarınlar, herkesin yeteneği kadar, herkesin ihtiyaç kadar bir dünya. Sanki bebeğin ayna döneminde bulduğu, annesiyle bütünlük

İNİNDE OLDUĞU O "OKYANUSSAL YAŞANTISI" NARSİSTİK BÜTÜNLÜĞÜ VAAD EDERLER. BU ANLAMDA E.LACLAU'NUN SİYASET TANIMI ÇOK ÇARPICI: "SİYASET TOPLUMUN EKSİKLİĞİNİ İDARE ETMEKTİR" DİYOR. EKSİKLİK, YOKSUNLUK, ÇELİŐKI VARSA BİR TOPLUMDA SİYASET MÜMKÜNDÜR. ÇELİŐKI, BÖLÜNMEŐLÜK, YOKSUNLUK VE EKSİKLİK SİYASETİ MÜMKÜN KILAR. TOPLUMUN TAMLIĞI İSE ÖZDENİN, İNSANIN TAMLIĞI GİBİ ULAŐILMASI OLANAKSIZ OLANDIR, BİR ÜTOPYADIR. YANI ŐEFFAF, BÜTÜN ÇELİŐKİLERİN AŐILDIĐI BİR TOPLUMSAL YAPI OLANAKSIZDIR. ÇELİŐKİLERİ İNKAR EDEN, ÖRTEN, GİZLEYEN DÜZENLER OLABİLİR, DİKTATÖRLÜKLERDE, FAŐİST REJİMLERDE OLDUĞU GİBİ.

TOPLUMSAL YAPIDAKİ EKSİKLİK BİR DÜZENİZLİK OLARAK YAŞANIR VE BU DÜZENİZLİK FARKLI ÖZDEŞİMLERLE AŐILMAYA ÇALIŐILIR. İŞTE KİMLİKLER DEDIĞİMİZ ŞEY BURADA ORTAYA ÇIKIYOR. FARKLI ÖZDEŞİMLERLE KENDİ BİREYSEL VE TOPLUMSAL, SINIFSAK V.B. EKSİKLİĞİMİZİ VE YOKSUNLUĞUMUZU AŞMAYA ÇALIŐILIRIZ. MÜSLÜMAN, DEVRİMCİ, KOMÜNİST, ULUSALCI, MİLLİYETÇİ, FEMİNİST V.S. BU KİMLİKLER BİREYSEL YA DA SİYASAL ANLAMDA BİZİM O EKSİKLİĞİ HEM BİREYSEL HEM DE TOPLUMSAL ANLAMDAKİ EKSİKLİĞİ AŐMA YOLUNDA KURDUĞUMUZ ÖZDEŐİMLERDİR. KİMLİĞİM, ÖZDEŐİMLERİM, EKSİKLİĞİMİ TAMAMLAMAYI, YOKSUNLUĞUMU GİDERME UMUDUYLA SARILDIĞIM KURGULARDIR. ESASINDA OLMAYAN BİR ŞEYİ VAAD EDERLER. O NEDENLE DE HER ZAMAN BİRAZ EKSİKTİRLER. O NEDENLE HER BİRİ YENİ ÖZDEŐİMLERE GÖZ KIRPAR. VAAD EDİLEN CENNET, SİYASETİN MÜMKÜN OLMADIĞI YERDİR. YOKSUNLUK YOKTUR, YOKSULLUĞUN DEĞİL AMA YOKSUNLUĞUN OLMADIĞI YERDE SİYASET MÜMKÜN DEĞİLDİR. YOKSUNLUĞUMUZU SEMBOLİZE EDEREK SİYASET YAPABİLİRİZ. YOKSUNLUK EKSİKLİK VE ÖZDEŞİM SİYASETİN TEMEL KATEGORİLERİDİR. SİYASET, EKSİKLİK VE ÖZDEŞİM ÜZERİNDEN KURAR TÜM KURGULARINI. YANI BİR ŞEYLERİN DAHA İYİ OLACAĞINA DAİR VAADLER VE BUNUN NASIL YAPILACAĞI İLE İLGİLİ ÖZDEŐİMLER. AYNI İNSAN YAVRUSUNUN ERKEN DÖNEMDE YAPTIĞI GİBİ. ÖZDEŞLEŞME VE BU ÖZDEŐLEŐMENİN BAŐARISIZLIĐI. TOPLUMSAL, SİYASAL ÖZDEŐİMLERİMİZ, İDEALLERİMİZ GERÇEKLEŐEBİLECEKLERİN ÖTESİNDEDİR VE HAYAL KIRIKLIĞINA UĞRANIR. TEKRAR ÖZDEŐLEŐİRİZ. ÖYLE BİR DİYALEKTİĞİ VARDIR SİYASAL KİMLİKLERİN. SİYASET, TARİHİ BİTİRECEK, ÇELİŐKIYI SONLANDIRACAK ÖZDEŞİM İMGELEİ SUNAR TOPLUMLARA. OYSA TÜM TOPLUM BENİMSEDIĞİNDE, TOPLUMUN EKSİKLİĞİNİ GİDEREBİLECEK, ONU İDEAL KILACAK, EVRENSEL ÖZDEŐİMLER, KİMLİKLER YOKTUR. O NEDENLE TOPLUMSAL DÜZENİZLİĞİN, KARGAŞANIN ARTTIĞI DURUMLARDA BELİRLİ KİMLİKLERİMİZ ÖNE ÇIKAR, ONLARA DAHA BİR SIKI SARILIRIZ. HERKES BİZİM SARILDIĞIMIZA SARILSIN İSTERİZ, BİZİM GİBİ OLSUN İSTERİZ. AYNI ZAMANDA, YANI KİMLİKLERİMİZ, ESNEKLİĞİNİ KAYBEDİP KATILAŐTIĐIÇA, BÜTÜNLÜĞE ULAŐMAMIZI ENGELLEDİKLERİNE İNANDIĞIMIZ, BİZDEN OLMAYANLA-

ra, ötekiler, bütünlüğü, birliği bozanlara öfkemiz, düşmanlığımız artar. Toplumsal eksikliğin, yoksulluğun faileri bir şekilde hainler olarak işte Ermeniler olarak, Komünistler olarak, Yahudiler olarak vs. bir şekilde karşımıza çıkar. Bu eksikliğin faili, nedeni bunlardır. Ancak ortadan kaldırıldıklarında ya da bize benzetildiklerinde toplumsal huzura kavuşuruz, tam oluruz. Buna inandırılır toplumlar. Toplumsal kargaşa bu narsisistik kırlanlığı, kuşkuyu ve saldırganlığı artırır. Toplumsal kargaşa ortamında düzen ihtiyacı, düzenin somut içeriğinden daha önemli hale gelir. Toplumunu hizaya getirmek isteyenlerce, 12 Eylül öncesi hep bundan anılıyor, hatırlatılıyor. O günlerde yine büyük ölçüde toplum mühendislerince yaratılmış toplumsal bir kaos vardı ve buna bağlı olarak, nasıl olursa olsun bir düzen olsun isteyenlerin sayısı artmıştı. Kitlelerin temel talebi kaostan kurtulmak, düzen ihtiyacı idi. Bu gün büyük bir kargaşanın yaşandığı Irak'ta Saddam Hüseyin dönemini büyük bir özlemle ananlar artıyor. Daha iyiydi en azından bir düzen vardı diyorlar. Toplumsal kaos, Saddam Hüseyin'i bile aranan kişi haline getiriyor. Diktatörler bu tür kaotik ortamlarda ortaya çıkarlar. Düzen arayışının şiddetlendiği ve düzenin içeriğinin anlamını yitirdiği durumlarda diktatörlükler, cuntalar, faşizm kitlelerin gözünde daha kolay kabul görür. Bu dönemlerde toplumda, büyükleme, kadiri mutluluk inancı gibi manik savunmalar ortaya çıkar. Yani, bütün her şey benim/bizim kontrolümüzdedir ben/biz her şeyi yapabiliriz. Neden çizgi filmleri coşkuyla seyrediyor çocuklar. O dünyada hiç bitmeyen mermiler, ölmeyen kahramanlar var değil mi? Güç bende diyor. Tükenmez bir enerji var. Hatta Mask filminden biz de haz duyuyoruz. İmkansız aşmamızı sağlıyor. Temel Reis'in İspanağı çocukların çok hoşuna gidiyor. Onların çocuksu acizliğine karşı panzehir gibi, güç veren İspanak. Toplumsal kaos dönemlerinde Süpermenler artar. Onlarla gurur duyarız. Kahramanlar bizi kaostan kurtarmayı vaad ederler. Ancak bunun ödememiz gereken bir bedeli vardır. Biz toplumsal olarak bu bedeli on yıllardır ödüyoruz. "Bir Türk Dünyaya Bedeldir"e toplumsal olarak inanmamız istendi. Son dönemlerde ise pek çok kentin duvarlarında yazılı sloganlar var "Dünya Türk olsun". Bu ruh hali şiddetin yükselişinin ana nedenidir. Dünyaya bakıp, her şeyi herkesi kendisine düşman görenlerin derin çaresizlik, korku ve güvensizliklerinin ürünüdür bu sloganlar. Dünyada dayanışacak, tutunacak, onu anlayacak sevecek hiçbir şey hiçbir kimse yoktur. Ulusal kimliği dışında bütün "iyilerini" yitirmiş bir toplumun hazin çığığdır bu "Dünya Türk Olsun". Yani bütün ötekiler benim gibi olsun. Ne ka-

dar da sözünü ettiğimiz narsisistik ayna görüntüsü arayışına, imkansız arzuya denk düşen bir şey. Dünyaya bakınca kendimi göreyim arzusu, yabancı hiçbir şey görüntümü bozmasın saf ve arı olayım arzusu. Ötekiler, herkes bana benzesin. Benzemeyenleri ben benzetirim büyüklenmesi. Dünyanın bize benzemek istemeyeceğini tahmin etmek zor değil, benzemek ve benzetilmek istemeyenlerin varlığı yani ötekini aynı kılmaya karşı direnç, işte şiddetin başladığı yer. kendilerinden benzemeleri, özdeşim kurlmaları istenen kimliklere, yaşam biçimlerine, ilişkilere direnenler, her şeye rağmen dünyayı güzelleştirenlerdir.

Teşekkür ederim.

Doç. Dr. Burhanettin Kaya:

Cem ağabeye bu çok güzel sunuşu için çok teşekkürler. Ben zamanı ekonomik kullanmak açısından soruları sona bırakacağım. Şimdi Ragıp Beyi kürsüye davet ediyorum.

RAGIP DURAN:

Teşekkürler.

Şimdi, bir sonbahar akşam üstü Akdeniz veya Ege sahil kasabasında, bir adam evine dönüyor. İşte beyaz, mavi badanalı evlerden oluşan bir sokak. İklim nedeniyle insanlar çoğunlukla sokakta yaşıyor. Kadınlar sohbet ediyor, adamlar evin ıvır zıvırını tamir ediyor, evin önüne bir masa atmış ya sohbet ediyor ya da tavla belki de iskambil oynuyor. Çocuklar top oynuyor. Ve bu adam her gün işinden evine bu yoldan dönüyor. Evine giderken, her zaman alışagelmış bu manzarayı seyrediyor, ağır adımlarla yürüyor. Etraf normal, bir başka deyişle asayiş berkemal. Taa ki bir gün o sokaktan evine doğru giderken, evlerin birinden acayip yüksek sesle bağırışmalar, çağırışmalar, küfürler ve vurma sesleri. Bu adam beş yıldır, on yıldır o sokağı durmadan geçerken, ilk kez duyduğunu bağırış çağırış seslerini duyunca irkilir, kaçınılmaz olarak, otomatik olarak, düşünmeden durur ve refleks olarak bakar. Hepimiz bakarız. Yani sağır değilseniz, o sesler bizi

rahatsız eder ve dururuz.Çünkü şiddetin sesi ve tabi ki kendisi, hayatta normal bir şey değildir. Şiddet anormaldir. Normal olan sükunet ve barıştır. İşte medya, şiddetin reyting sağlayan yanını, bu şekilde kullanıyor. Bizim ilgimizi, dikkatimizi çekiyor.. Birden bire duruyoruz ve merak ediyoruz ne oluyor diye orada.

Bir başka örnek : Amerikalı yönetmen Tarantino'nun, filmlerinde olağanüstü şiddet sahneleri vardır, yüzlerce insan kesiliyor, biçiliyor, kan deryası... Tarantino, New York'ta CBS televizyon kanalına röportaja geliyor. Birinci soru; Filmlerinizde niye bu kadar şiddet var? Tarantino diyor ki, "Ben Harlem'in kuzeyinde oturuyorum. Yarım saate geldim sizin stüdyoya. Gelene kadar beş bıçaklama, üç de tane.kavgaya tanık oldum.Bunlar sadece benim bizzat gördüklerim. Bir günde New York'da kaç cinayet işleniyor biliyor musunuz? Ben, hayattaki normal, yani günlük şiddeti biraz eleyerek filmlere aktarmaya çalışıyorum." diyor.

Bu medya ve şiddet meselesi çok geniş. Dün biraz literatür karıştırdım gerçekten çok geniş bir konu. Onun için belki biraz dağınık olacak ama, birkaç alt başlık halinde, aldığım notları aktarmaya çalışacağım.

Önce önemli bir kadın (Bütün kadınlar önemli tabi) bir bilim kadını Marie-José Mondzain, Fransız, CNRS'de (Ulusal Bilimsel Araştırmalar Merkezinde) Paris'te çalışıyor. Mondzain'in uzmanlığı "imaj felsefesi". Felsefenin bir alt kolu olarak son 10-15 yılda çok gelişen bir dal. Mondzain, esas olarak bizim İznik'teki Hıristiyanlığın başlangıcındaki meşhur ikonalar tartışmasını incelemiş; görüntü ile isim arasındaki, ikonalarla din arasındaki, görüntü ile iktidar arasındaki ilişkiler dikkatini çekmiş . Sadece son iki kitabının başlığını söyleyeceğim. Her şeyi anlatıyor. 2003'te çıkan kitabının kapağında New York'ta :yıkılan ikiz kulelerin fotoğrafı var. Kitabın başlığı:"Terörizmin görüntüsü,/Görüntünün terörizmleri". 2006'da çıkan kitabının başlığı : "Bakışların Ticareti". Sonuç olarak bakış, görüntü, görme ile siyaset, ideoloji, kültür özel olarak da iktidar perspektifinden çok ufuk açıcı bilgiler ve fikirler veriyor Mondzain.

Şimdi de Antik Yunan dönemi filozoflarından bir alıntı: "İnsan aynı suda iki kere yıkanamaz". Biliyorsunuz, ırmakta yıkanırken, bir kere yıkanırız çıkar kurularız, sonra bir daha suya girdiğimizde, o su aynı su değildir, çünkü ilk yıkadığımız su akıp gitmiştir. Gerçek hayatta da hiçbir şeyin birebir, tıpatıp tekrarı yok. Hele tekrarın tekrarı hiç yok...

Şimdi buradaki toplantı mesela... Etten, kemikten, beyinden ve yürekten oluşan, beş duyu sahibi insanlar olarak toplandık. Şiddet meselesini tartışıyoruz. Bu benim söylediğim hakiki gerçek. Gerçek sözcüğünün başına hakiki sıfatını güçlendirmek için koydum.

Diyelim ki; muhabir arkadaşlar geldi, bütün gün boyunca sempozyum devam ediyor, akşam da bir TV kanalında 5 dakika bizim bu sempozyum ile ilgili bir haber yayınlandı. Bu sempozyum bir tek ve bir kere burada oldu. Bizim akşam TV'de seyrettiğimiz sempozyum değildir. Sempozyumun televizyon için yeniden üretilmiş versiyonudur. Yani hakiki gerçek değildir. Bir kere biz burada 5 saat duruyoruz. Onlar 5 dakikaya indiriyorlar. Dolayısıyla TV'de bizim hakiki sempozyumun 4 saat 55 dakikası gitti. İki, orada yani akşam televizyonda bir tek cama değebilirsiniz, burada ise 5 duyu var. O, yani TV'deki medyatik gerçektir. Hakiki gerçek ise şimdi ve sadece burada! Üstelik de sadece bir kez ceryan ediyor. Medyatik gerçeğin akşamki 5 dakikası hakiki gerçeğin 5 saatine benzemez tabi. Akşam mesela, cahil ya da kötü niyetli TV'ciler varsa, işte bunlar, bir takım insanlar toplanıp şiddet, middet deyip saçma sapan bir şeyler söylediler deseler. Biz burada olduğumuz için inanmayacağız o habere. Ama burada 100 kişi var. Bu 100 kişinin dışında bir sürü TV izleyicisi var. O izleyiciler, bizim için 'Bunlar toplanmış, saçma sapan bir şeyler tartışmışlar' diye bir fikir edinecekler.

Medya, özellikle medya mülkiyeti nedeniyle, hakiki gerçeği yeniden üreten ve yeniden üretirken kendi siyasi, ideolojik, kültürel ekonomik çıkarlarına göre yeniden şekillendiren bir mekanizma haline geldi. Onun için şiddet konusunda şöyle bir sorun var: Yaklaşık 30 yıldır literatürde tartışılan bir mesele: Medyatik gerçekteki şiddet, hakiki gerçekteki şiddeti artırır mı, azaltır mı? Çok çeşitli ülkelerde araştırmalar yapılıyor. İstatistiki bilgiler daha fazla TV seyreden, daha fazla TV ile muhatap olan çocukların, çeşitli yaş gruplarında, evet şiddete daha eğilimli olduğunu gösteriyor. Bu konuda iki teori var. Birisi diyor ki; çocuk medyatik gerçekte, şiddetin ne olduğunu görürse, şiddetin ne olduğunu öğrenir. Böylece hakiki hayatta şiddete çok fazla bulaşmaz. Bir başka görüş ise; medyanın, yani medyatik gerçeğin, hakiki hayatta şiddeti arttırdığını savunuyor.

Bir kelimenin kökeni, o kavram hakkında düşünmek için bana önemli geliyor. Şiddet sözcüğü Arapça olsa gerek, Arapça etimolojik anlamını bilmiyorum, bak-

madım. Ama Fransızcası 'violence'. Violence'ın kökeninde iki anlamlı bir kök var: Bir tanesi tecavüz, ırza geçme anlamındaki viol, öteki hukuki bir deyim olarak ihlal etmek. Yani her hangi bir kuralı ihlal etmek. Bütün bunlar violence/ şiddet sözcüğünün içinde var. Bu da kapsamın ne kadar geniş olduğunu gösteriyor.

Bir önceki oturumda Tanıl Bora bahsetti: Resmi şiddet çok önemli bir olgu olsa gerek diye düşünüyorum. Özellikle TV üzerinden gidersek, bir gecekondu mahallesinin yıkımı, veya Türk, İngiliz, Fransız silahlı kuvvetlerinin düşmanlarına yönelik bir hareketini, ya da şiddet içeren yüz bir sahneyi sabah akşam TV'de izliyoruz. ABD, dünyada günde en uzun süre TV izleyen toplum. O bakımdan bu kadar hızlı düşünen zeki, ve yaratıcı çok sayıda insan ABD'den çıkıyor. Türkiye, TV izleme süresi klasmanında bir süredir ilk üçe giriyor. . Ne derece sağlam istatistikler bunlar bilinmez ama çok yüksek ortalamalar söz konusu. Günde 7 saat ya da günde 5 saat gibi süreler. Bu ortalamaya varmak için bazılarının günde 10 saat filan TV izlemesi lazım. Türkiye'deki yüksek ortalama Müslümanlığın resmi-görüntüyü yasaklamış olması, TV'nin geç geliş gibi bir sürü nedenle açıklayabiliriz. Sosyalleşme eksikliği, TV dışında eğlencelerin herkesçe kolay ulaşılamaz olması vs...Ama hiçbir neden, bu kadar uzun süre medyatik gerçekle muhatap olmak için geçerli bir sebep değil.

Her şeyin olduğu gibi şiddetin de sınıfsal bir yanı var. Filmlerde olsun, haberlerde olsun şiddet meşrulaştırılmaya çalışılırken, hep "good guy" dedikleri, iyi adamlar şiddet uyguluyor ve uyguladıkları şiddet sayesinde, insanlık, dünya ya da Amerika kurtuluyor. rehineler kurtarılıyor. Şiddetin meşrulaştırılması, medyatik gerçek üzerinden çok tehlikeli bir şekilde gerçekleştiriliyor. Bir ankette mesela Terminatör bütün çocukların idolü olarak seçilmiş. Süpermen uçar muçar ama Terminatör, adı üzerinde yok edici, korkunç bir yaratık. Gücün, iktidarın ve meşrulaştırılan şiddetin sembolü. Çocukların, rol model olarak benimsedikleri, televizyonda en sık gördükleri kahramanlar arasında en çok beğendikleri işte bu Terminatör. Beğenince özeniyor tabi ve taklit etmeye filan başlıyor.

Sembolik şiddet de çok önemli, üzerinde durulması gereken bir kavram ve uygulama. Çok sayıda örnek vermek mümkün. Bizim televizyonları bırakın, günlük hayatta da, 'Ölümü gör' filan gibi çok şiddetli deyimler, atasözleri var. Dayak cennetten çıkmamış...

Bir gün bir sahil kasabasında çok komik bir şeye tanık oldum: Türkçenin bozulmasına ilginç bir örnek. Kumsalda yanımızda oturan kadın, çocuğu denize girmiş, ‘Açılma boğulursun, boğulursan seni öldürürüm’ dedi. Sürekli ölüm, boğulmak, gebertmek filan... Müthiş bir ölü seveci yaklaşım var. Dilimize de maalesef yansıyor. Aslında bu örneklerde de sembolik bir şiddet söz konusu.

Garip gelebilir ama bizim medyada sembolik şiddet olarak, doğrudan ölüm, katletme, kesme biçiminin dışında, başka tür, dolaylı bir sembolik şiddet de var. Hürriyet Gazetesinde bir pazar günü yarım sayfa Los Angeles’deki bir lokantanın uzun uzun tanıtımı yayınlandı. Menü ve yemekler hatta servis kalitesi bile anlatıldı. T-Bone steak filan... Yazının sonunda da ‘Çok da pahalı değil, 27 dolar şarabı ile’ diye bir ibare vardı. Aslında pazar sayfalarında genellikle yabancı memleketlerdeki lüks lokantalar hakkında bu tür yazılar çıkıyor. Şimdi bunu Gastronomi Dergisi’nde yayınlarsınız, kimse pek bir şey diyemez. Ama Hürriyet gibi popüler bir gazetede yayınlarsanız, olmaz! Çünkü o gazeteyi gecekonduda yaşayan yoksul insanlar da okuyor, Los Angeles’in adını duymamış insanlar da yaşıyor, haftalık kazancı 27 dolar olan insanlar da okuyor. Türkiye’nin en çok satan gazetesinin okurları, zaten genellikle hafta sonlarını ya Paris’te ‘Canard à l’Orange’ ya da Los Angeles’de T-Bone steak yiyerek geçirirler değil mi? . Burada sembolik şiddet var. Burada olağanüstü bir şiddet var. Yani gecekonduda oturan, iki öğünü zor yiyen bir insana, kalkıp Los Angeles’deki et lokantasını üstelik de ağız sulandırıcı bir şekilde tarif etmek sembolik şiddettir. Değilse okurla alay etmektir. Çünkü Ümraniye’den bir durak sonra Los Angeles... Belediye otobüsü de geçiyor, 27 dolar hesap, e 3 doları da bahşiş diye bırakırsın artık! Burada olağanüstü sembolik şiddet var. Aşağılama var, gösteriş var, sonradan görenin hiç görmeyene vücut gösterisi, parasal gücün teşhirciliği var.

Fiske atmaktan, bomba atmaya kadar bir yelpaze var hakiki şiddette. Fikri ya da sembolik alana da, bir tek incitici kelimedenden doğrudan aşağılamaya kadar bence her şey girebilir. Sembolik şiddet konusunda Pierre Bourdieu’nün önemli tahlilleri var. Son kitaplarından birisi “Domination Masculine” yani ‘Erkek Egemenliği’. Bu kitabında Bourdieu, Cezayir’de iken yaptığı çalışmalarda, Arap dünyasında kadın-erkek arasındaki dominasyon ilişkisini anlatıyor. Modern ve Batılı toplumlarla kıyaslıyor. Burada da olağanüstü bir şiddet var.

Şiddeti daha iyi kavramak için şiddetin hedeflerine bakmak lazım. Kadına, çocuğa, kitlelere, azınlıklara, muhaliflere yönelik şiddet. Bir de şiddetin kimin tarafından yöneltildiği önemli. Siyasi parti, ordu, polis, güvenlik kuvveti ya da baba, koca, ağabey, usta, patron... Her birine baktığımız zaman ortaya çıkan şiddetin farklı amaçları, farklı uygulanış şekilleri olduğu ortaya çıkıyor.

Medya itibarıyla sembolik şiddete bir örnek daha. Ignacio Ramonet, Le Monde Diplomatique'in Genel Yayın Yönetmeni mealen diyor ki: "Gerçek ile yalan arasında bu dev medya holdingleri şöyle bir şey yapıyor: Bizim gibi sıradan insanlara, televizyon ekranlarında, bilhassa savaş dönemlerinde televizyon ekranı dörde bölünüyor. Bir köşede Bağdat'taki muhabirimiz, öteki köşede Birleşmiş Milletler'deki muhabirimiz, bir köşede Kuveyt'deki bir gazeteci, dördüncü köşede de CNN'in Atlanta'daki merkezi. Dünya, aynı anda dört bir yandan evimize bağlanmış. Burada kasıtlı bir teknoloji terörü var. Ramonet'ye göre, bu teknolojik güç gösterisinin altında yatan mesaj şu: "Ben o kadar güçlüyüm ki, sana dünyanın dört bir yanındaki gerçeği getiririm ve ben bu kadar güçlüysem, zenginsem, teknolojiye bu kadar egemensem, ben yalan söylemem. Ben yalan söylemek için mi bu kadar tantana yapıyorum?". Dolayısıyla teknolojik üstünlükle, içerikte yalanı gizlemek, tahrifat yapmak, gerçeği örtmek, teknolojik terörizm ile mümkün. Ya kardeşim, ben Irak'ta ne oldu bitti onu öğrenmek istiyorum. Bırak Kuveyt'deki ya da BM'deki muhabiri. Çok da önemli değil dört muhabiri aynı anda görmem. İçerik, aktarılan bilgi doğru bir bilgi ise, bunu bir tek muhabir Bağdat'tan da bize göstererek bildirebilir. Dördünü kasıtlı olarak verdim, dört karede de Amerikalı muhabir var. Sadece bu ekran işgali bile, kuşku lanmak için yeterli bir neden. Ama bu sadece medyada değil, her alanda, teknolojinin üstünlüğü ile bir dominasyon, bir sembolik şiddet uygulanabiliyor. Teknolojiyi devreye sokmak, teknolojiyi yüceltmek aynı zamanda 'Siz sıradan insanlar bu teknolojiden anlamazsınız, biz anlarız, biz biliriz, susun, oturun ve söylediklerimizi dinleyin, gösterdiklerimize bakın, gerisine karışmayın!' mesajını da içeriyor. Teknolojinin elit gücü...

Türkiye'de izleyebildiğim kadarıyla şiddet konusunda çok fazla ciddi inceleme-araştırma pek yapılmıyor. Oysa Türkiye akademisyenler, araştırmacılar için şiddet açısından iyi ve zengin bir laboratuvar. 80'li yıllarda Türker Alkan'ın sonra da Doğu Ergil'in, Mahmut Tali Öngören'in şiddet üzerine çalışmalarını okudu-

ğumu hatırlıyorum. Onun dışında birkaç tane master doktora tezi gördüm. Daha çok tercümeyle dayalı derleme metinler. Türkiye'ye özgü şiddetten sözedene rastlamadım. Oysa bizde çok fazla şiddet geleneği var. Osmanlı geleneğinden, aile içi şiddetten, medyanın yaydığı, yaygınlaştırdığı şiddetten pek söz edilmiyor nedense.

Şöyle de bir paradoks var: Medya dediğimiz araç, mekanizma ya da sistem, yazı-çizi, ses ve görüntüden oluşuyor. Yani habercilik, gazetecilik esas olarak söz ve sözcük işi. Oysa şiddet, sözün bittiği yerde başlar. Herhangi bir anlaşmazlığı, ihtilafı düşünün, iki insan bir araya gelir, anlaşamıyorlarsa, önce tartışma başlar, sonra küfürleşme, ve yumruklar çıkar sahneye. Şiddetten önce söz var. Söz bitince şiddet başlıyor, insanlar arasında da devletler arasında da durum böyle.

Söz, medyanın ana maddesi, ham maddesi. Bir medya, şiddeti bu kadar ön plana çıkarıyorsa, bu kadar övüyorsa – ki bütün dünyada, global medya için de geçerli bu durum- kendi ayağına kurşun sıkıyor, yani kendi kuyusunu kazıyor, demektir.

İktidar tarafından bakıldığında, bu medya sadece siyasi görüş bildiren bir iktidar müştemilatı değil, aynı zamanda bir şiddet yeniden üreticisi konumunda medya. Dökümlere bakıldığında, dünyada şiddet içeren haber, belgesel film veya kurgu filmlerin %70'i Amerikan kaynaklı, %17-18'i Güney Doğu Asya'dan geliyor, geri kalan kısmı da Avrupa ve diğer ülkelerden geliyor. Bu da çok anlamlı bir döküm. Dünya siyasetine baktığımızda güce tapan, güç sayesinde kendi egemenliğini kurmak isteyen, aynı şekilde Hollywood'da da bunu yaygınlaştırmaya çalışıyor.

Bu durum sadece bugünün meselesi değil. M.Ö.2000'lerde Mısırlılar Tanrıları Osiris'in cinayetini tiyatro oyunu olarak temsil etmişler, halka da sürekli olarak göstermişler. Daha yakında MS 400'lerde de gladyatörlerin arenalardaki vahşi, şiddetli gösterileri var. Tıpkı bugün gibi o zamanlarda da arenada insanlar ölümler, öldürülürken tribünlerdeki bilhassa Şeref Tribünlerindeki şahsiyetler, içki içip eğleniyor. Amused to Death (Öldüren Eğlence ya da Ölümüne Eğlence) hem iletişim uzmanı Neil Postman'ın bir kitabının adıdır, hem de Roger Waters'in bir albümünün.

İnsanlığın doğuşu ile birlikte şiddet var. O şiddet, hakiki hayatta var, bir de işte tiyatrodaki, arenadaki, komedide, trajedi ile tiyatrodaki sonra da sinemada var oluyor, ya da var ediliyor. Buna karşı ne yapmak lazım?

Üç tane önerim var. Şimdiye kadar söylendi. Onun için birer cümle içinde geçeceğim.

Hukuki olarak ben de Kuçuradi hocanın görüşüne katılıyorum. Demokrasi ya da özgürlük öyle kuralı olmayan bir şekilde her şeyin serbest olduğu bir düzen değil. Başta şiddet, ırkçılık ve pornografi içeren hiçbir yayına verilmemesi gerekir. Bu tür yayınları üretene de yayınlayana da yaptırım uygulamak gerekir. Bizim RTÜK kanununda ve daha başka bir sürü metinde bu tür kısıtlamalar var olmasına rağmen uygulanmıyor. Hukuki olarak mutlaka yaptırım lazım. Yaptırım, hem prodüksiyon hem de yayıncı kuruluşu yönelik olmalı.

İkinci olarak eğitim bana da önemli geliyor. Gerçi hocam '0-6 yaşta başlamak gerekir' dedi. Benim okuduğum kaynaklara göre, ilkokuldan itibaren medya okur-yazarlığı dersleri, Amerika'da, İskandinav ülkelerinde yavaş yavaş müfredata giriyor. Bizde de bu yıl bazı pilot uygulamalar yapıldı. Medya okur-yazarlığı, en kestirme tanımıyla, medyanın nasıl çalıştığının, nasıl haber ürettiğinin yurttaşlar tarafından bilinmesi. Öğrenciler, bir filmin, bir haberin, bir eğlence, bir yarışma programının nasıl yapıldığını bilirse, onu, yani içeriğini ve biçimini daha iyi anlayabilir ve eleştirebilir. Biz eğer bir şeyin nasıl üretildiğini bilsek, hakikat ile medyatik arasındaki farkı tefrik edebiliriz. Dolayısıyla biz de, yurttaş olarak, medya dünyasının aktif bir gözlemcisi olmakla yetinmeyip, aktif bir medya okur-yazarı olduğumuzda, önce egemen medyayı düzgün bir şekilde eleştirebileceğiz, ikinci aşamada da yurttaş medyasının yaratılmasına, kurulmasına, gelişip serpilmesine bizzat katkıda bulunacağız.

Üçüncü önerim bir örnek. Uygur ve yurttaş çok hoş bir örneğe rastladım : Sarı Kart. Fransa'da bir STK bu. Hukukçulardan, aktif ve emekli televizyonculardan ve ebeveynlerden oluşuyor. 0-18 yaş arası çocukların anne babalarından. Her yerde olduğu gibi Fransız televizyonlarında da şiddet, pornografi, ırkçılık var. Bütün kanunların, tüzüklerin, etik kuralların engellenmesine rağmen bu tür yayınlar var. Bu üçlü grup, Sarı Kart diye bir dernek kurmuş. Sarı kart biliyorsunuz futbol maçlarında hakemin vahim, ağır kimi zaman da kasıtlı hata yapan oyuncuya gösterdiği ilk kartın rengi ve adı. Bir uyarı...

Bu üçlü, yani hukukçular, aktif ve emekli TV'ciler ve ebeveynlerden oluşan grup, sistematik, düzenli bir monitoring, yani gözlem ve tarama yapıyorlar ve belirli sayıda TV kanalının yayınlarını kaydediyor. Daha sonra bunları inceliyorlar, başta ırkçılık, pornografi, şiddet olan sahneleri saptıyorlar ve oturuyorlar tazminat davası açıyorlar. Şu saatte gösterdiğin bu film yüzünden benim çocuğum küfür etmeye başladı. Şiddet belirtileri göstermeye başladı. Doğrudan mağdur olarak tazminat davası açıyor, hem prodüksiyon hem de yayıncı şirketten tazminat talep ediyor. İstatistiklere baktım, ortalama yüz davadan seksenini kazanmışlar ve yüklü bir gelir elde etmişler. Şimdi bir çok insan, buraya kadar ki aşamayı, sorumlu bir yurttaş olarak yapar, yapabilir. Ya RTÜK'e gider şikayet eder, ya da mahkemeye gider. Bundan sonraki aşama önemli. Sarı Kart tazminat gelirlerini o emekli ve aktif televizyonculara veriyor, onlar da ırkçılık yerine dayanışma, pornografi yerine sevgi, şiddet yerine barış gibi değerleri ön plana çıkartan filmler çekiyor. Karşı oldukları değerleri savunan filmleri yasaklamaya, bu filmlerin yapımcı ve yayıncılarını para cezası ödemeye mahkum etmenin yanı sıra, çocuklara yönelik olumlu değerli içeren TV değil video filmleri yapıp dağıtıyor. Televizyon ile video çok farklı. Televizyona mahkumsunuz, videoyu ise istediğiniz zaman, istediğiniz yerde seyredebilirsiniz. Üstelik istediğiniz türde video filmi alıp seyredebilirsiniz, TV'lerin programına bağımlı olmak zorunda değilsiniz. Bu uygar yurttaş girişimi, 6-7 yıl çalıştıktan sonra maalesef devam edememiş. Ama bir olumsuzluğu yıkıp yerine bir olumluyu koyması açısından önemli.

Son vereceğim örnek de şu. Medya, ulak oğlanı değildir. Yani ayna değildir. Düz ayna değildir. Olup biten her şeyi aktarmak medyanın görevi değildir. Ayrıca da aktarmamalıdır. Semboliğin ötesinde, hatırlayacaksınız Hrant'ın azmettiricisi olarak Trabzon'dan İstanbul'a getirilen Yasin Hayal. Eski DGM, şimdiki Ağır Ceza Mahkemesinin binasına girerken orada kameralar falan var, "Orhan Pamuk akıllı ol" diye bağırmış, kameralar da kaydetmiş bunu o akşam defalarca yayınladılar bu sahneleri. Bu çağrı doğrudan bir tehdittir, bu, doğrudan bir şiddet çağrısıdır. Bunu hiçbir televizyon kanalının yayınlamaması gerekirdi. Medyanın bu tür şeyleri yayınlaması şiddeti yaygınlaştırıyor, şiddetin gücünü artırıyor, üstelik günde 3-4 kez yayınlanması son derece sakıncalı. Sakıncası da şu: Yarın öbür gün böyle bir cinayet olursa, şimdiden meşrulaştırılmış olacak. Ne yazık ki medyanın da dikkatli olmadığını görüyoruz.

Bu nedenle medyanın belki de kendisinden çok, medyanın bu tarafındaki yurttaşların tepkileri önemli.

Teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Burhanettin Kaya:

Teşekkür ediyoruz. Gerçeği gerçeklikten arındırarak, medyatik bir gerçeklik denilen biçimlemenin şiddetle olan ilişkisini bize, sembolik şiddet olarak anlattı. Çok az vaktimiz var. On dakika bile olmayabilir. Sorular için o yüzden kısa öz sorular sormanızı rica edeceğim.

Soru: ?

Prof. Dr. Cem Kaptanoğlu:

Çocukların şiddeti bir çözüm olarak görmelerinde birincil etkiye sahip nedir diye sorulduğunda, yapılan araştırmalar var. Çocuklara uzun süre çeşitli farklı şiddet düzeylerinde filmler videolar gösteriliyor. Bu çalışmalarda bulunan sonuçlar şu: Çocuklar gerçek hayatta, ebeveynleri ile olan ilişkilerinde daha fazla şiddet ile karşılaşıyorlarsa, bu çocukların bu tür filmlerden etkilenmeleri anlamlı düzeyde çok daha fazla. Yani çocukların şiddete başvurmalarında mutlaka medyanın bir rol modeli olarak ya da neyi nasıl yapacakları ile ilgili olarak bir yol göstericiliği örnek oluşu söz konusu ama bu ikincil bir etkiye sahip. Genellikle bu alandaki sosyal psikoloji alanında kabul edilen bir gerçek. Yani ortada şiddet eğilimi yoksa herhangi bir medyatik etki ile bunu ortaya çıkarmak ve bu işi şiddete teşvik etmek pek mümkün değil. Hatta bazı yapılan çalışmalarda bazı çocukların sanal düzeyde, ya da izleyerek şiddeti bir şekilde bir boşanım, ya da şiddet ile etkileme güç sahibi gibi olma duygularını daha az şiddete başvurabilecekleri yönünde tartışma var. Yani bu konuda şu doğrudur demiyorum ama çok farklı bakış açılarının da olduğunu vurgulamak gerekir. Yani medyanın şiddetle ilgili birincil rol oynadığı tartışmalıdır. Gerçek hayat ilişkilerine dönmemiz gerekir. Zaten Ragıp Beyin de başta girişte o Tarantino'nun filmlerinde olduğu gibi gerçek hayattaki şiddet belirleyici oluyor. Onun dışında bu tür süper kahramanlar yani

zorunluluğu aşanlar o yetersizliği aşanlar her zaman için özdeşim modeli olmuştur. Temel Reis'in ıspanağı, onda da şiddet vardır. Yapabilme ve bilme ile ilgili bir farklılığa sahip olma, zorunluluğu aşmak. Bu son derece temel bir insani motivasyon. Tabii ki olumsuz etkilerini görüyoruz. Manipule edildiği zaman.

Soru: Bir katkıda bulunmak istiyorum aslında. Cem hocanın söylediği gerçekten medyanın şiddete yol açıp açmadığı tartışılır bence.Ama medyanın şiddeti kabul eder hale geldiği çok kesin. Harry Potter kitabının orijinali sadece bir baskı yapmış . Ama ne zaman Irak Savaşı başlıyor, Harry Potter kitabı eş zamanda bir çok ülkede çevrilir, defalarca baskısı yapılır. Gerçekten medyatik planlı bir faaliyet. 50 yıl önce ortaya çıkan özdeşleşme ya da başka bir yarar sağlayacak bir unsurun sağladığı bu günkü çıkarları. Bunu medyanın pek çok örneğinde görmek mümkün.

Soru: Ben Cem Beye bir soru sormak istiyorum. Parçalanmış kişilik ile ilgili. Tabi hepimiz kabul ediyoruz, toplumumuzda sistematik olarak oluşturulan bir şiddet kültürünü yaymak. Bunu popüler kültür ile bütünleştirmek insanların üzerine medya ile birlikte ulaştırma gibi bir gerçeklik var, bunu biz de kabul ediyoruz. Ama özellikle son yıllarda çok artış göstermesi, hemen her yerde karşımıza çıkmasını bu 0-6 yaş arasındaki parçalanmış kişilik, ya da parçalanmış bedenle ilgili ordaki eksikliği, ortaya çıkmasıyla bir ilgisi var mı? Yoksa sonradan görüntülerin birden bire ortaya çıkması ile mi ilgili? Ayrıca parçalanmış kişilik ebeveynlerin eğitimi ile her çocukta farklı atlatılabilir mi?

Prof.Dr.Cem Kaptanoğlu: Sorunuzun son kısmından başlarsak bu tabi insan yavrusunun, herkesin yaşadığı bir süreç. Biliyoruz ki çocuklar üzerinde yapılan biyolojik, sosyolojik, psikanalitik çalışmalar ilk 3 yılın yani 36 ayın son derece önemli olduğunu gösteriyor. Yani buna kritik periyod diyoruz yani insanın gerçeklikle, hayatla ve diğer insanlarla ilişkisindeki temel kabuklarının yerleştiği, onlarla ilgili zihninde bilinçdışında yer aldığı bir dönem. O nedenle psikanaliz hep erken döneme dönüyor. Bu dönemde bu dağılımı, bu parçalanmışlığı tamamlamamızda ötekinin çok önemli bir rolü var. Yani çocuk yeterince bir an-

nelik ebeveynlik görebilirse o dağılımı bir bütün kendilik içinde tamamlayabiliyor. Bu nedir? Bakım, şefkat, ilgi, yansılama, çaresizlikle geçen dönemlerini o ötekinin olmadığı o kaotik dönemleri yeterince az tutabilmek. Ruhsal gelişimimizde bu son derece önemli. Bunun devamı da bizim için son derece önemli. Yani bu erken dönemin ardından insanın ruhsal gelişimi bitmiyor. Aynı zemin üzerinde biz bunu yaşıyoruz ama bizim manipulasyona açık bir yanımız yok. Ötekinin gözünde var olma arzumuz. Öteki kim oluyor? Öteki işte devlet, işte öğretmen, evet diyen onaylayan, destek veren. Bütün bunlar. Ülkede etkili olan siyasal faktörler, etkenler. Bütün bunlar ne olmamız, nasıl olmamızla ilgili özdeşimlerimizi belirliyor daha sonra. Kabul edilebilir özdeşimlerle ilgili bir seçim yapmamıza neden oluyor. O anlamda ülkede sağ duyunun sesi olması gereken kurumların neyi yansıladıkları çok önemli. İşte bir film var şiddeti övüyor. Bütün devlet görevlileri, üst düzeydeki bürokratlar aferin bizim çocuğa diyor. O diğer çocukların da onun gibi olma arzularını artırıyor. Ama bu yansılama olmasa çok daha kolay aşılabilir. Ya da bakan için kurşun atan da yiyecek de şerefli derildiği noktada gönderme yapılanların çok ciddi devlet destekli bir terör örgütü olduğunu görüyoruz. Bunu gören genç, ya da bayrakla fotoğraf çektiğini gören genç işte budur yansılama. Devletin gerçekte bir caniyi nasıl baktığına baktığımız zaman bununla ilişkisi, medyada övülenlerle değil, bu sinyaller sonucunda önemli. Bu noktada ilişkiyi pekiştiriyor. Bu güç arayışı ile ilgili söylediğiniz. Örneğin bir çocuk değil sadece o gücü ve yetkinliği arayan. Süpermenle, Temel Reis ile özdeşleşen. Erke dönergeci nedir? Parçalanmışlık korkusunda olanların tamamen hezeyanıdır. Fizik kurallarına aykırıdır. Koskoca kelli felli insanlar inandılar bu ülkede. Onlar bu çocukları manipüle ediyor.

Prof. Dr. Gençay Gürsoy: Soru değil ama ben teşekkür ediyorum konuşmacılara. Bir çocuk şiiri bir televizyon programında izlemiştim. Bir kız çocuğu 10 yaşında. Aklımda kalan iki mısrasını söyleyeceğim. “Sana baş eğmeyenlerin mezarını kazacağım, sana selam durmadan geçen kuşun yuvasını bozacağım.” Böyle bir şiir okunuyor ve bu sırada devlet erkani İstanbul’da ve gözyaşları içinde. Şiir bu, kültür egemenken neresinden tutacaksınız, ne yapacaksınız? Şiddetin alasının kutsandığı bir ulusal anlayıştan bahsediyoruz. Bunu zannediyorum

belgesel yaptı bir genç. Masum, güler yüzlü, çok güzel şiir okuyan bir kız çocuğu ve ağlayan devlet erkanı. Çok teşekkürler.

Soru: Gençay hocamın aynısını farklı cümlelerle Türkiye’de gösteremeyeceğiniz bir siyasi grup var mı, bir etnik grup var mı? Bir topluluk var mı? İşin bu yanını sorgulamazsak eğer çok eksik bir sorgulama olur, böyle bir tehlike var diye düşünüyorum.

Doç. Dr. Burhanettin Kaya:

Programa göre 1’de yenisine başlamamız lazım. Her halde biraz geç mi başlayacak. 1.15’te başlayacağız. Teşekkürler.

İKİNCİ BÖLÜM

Dr.Muharrem Baytemür:

Sempozyumun ikinci bölümü; tabi ben Mustafa Vatansever değilim. Orda yazıyor. Biliyorsunuz TTB diğer sağlık meslek örgütleri ile birlikte 14 Mart sürecinde Mart ayında bir dizi etkinlik ve eylemde. Sağlık alanına ait kaotik bir ortam var. Bu nedenle bir çok arkadaşımız Türkiye'nin bir çok yerinde bir dizi faaliyeti yürütüyorlar. Yoğun bir haftamız var. Aynı anda TTB'de başka bir bilimsel faaliyet Geriatri Kursu devam ediyor. Yoğun bir dönem. Şiddetin bizim sağlık alanına yansması nasıl? Gerçekten burada nasıl bir tutum var? Öğleden sonraki bölümü de ikiye ayıralım. İlk bölümde "Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet" var. Burada iki konuşmacımız var. Birinci konuşmacımız; Dr. Selim Matkap Hatay Tabip Odası Genel Sekreteri, özellikle Hatay bölgesinde bir çalışması var. Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet konusunda buna ilişkin bir sunumu olacak. İkinci konuşmacımız. Dr. Remzi Azizoğlu. Remzi Ajizoğlu çok uzun zamandır TTB içinde. Özellikle Diyarbakır Tabip Odası Yönetim Kurulu Üyeliği yapmış. 1999-2004 Diyarbakır Yenişehir Belediye Başkanı. Diyarbakır Tabip Odamızın İnsan Hakları Komisyonu çalışanı. Remzi Bey daha çok o bölgeye ilişkin yaşananları bize iletcek. Buyurun.

Dr. Selim Matkap:

Herkese merhaba. Ben Hatay Tabip Odası'nın Genel Sekreteriyim. Sağlık sektöründe sağlık çalışanlarına yönelik şiddet ile ilgili duyarlılığımız Antakya'da yaşadığımız gerçek bir olaydan sonra başladı. Hakikatten insanın doğası mı yoksa sonradan öğrendiği bir şey mi? Biz bu görüntüden sonra şiddetle ilgili duyarlaştık. Bu doktor 63 yaşında beyin cerrahı olarak ve Antakya'da Devlet Hastanesi'nde çalışır. Bu hastanede günde yaklaşık 4 bin poliklinik yapılır. Bölge hastanesi gibi çalışır nerdeyse. Bu hastanede tek beyin cerrahı olarak çalışırken bir gün başka bir vaka için acil serviste bir hastaya müdahale etmektedir. Bu sırada trafik kazası geçiren başka bir hasta gelir devlet hastanesi aciline. Elindeki hastayı bırakarak daha acil olması nedeniyle gelen yeni hastaya müdahale eder. O ara hasta yakını çevresinde yoktur. Sadece hastayı getirir-

ler. Hasta yakını olmadığı için gördüğünüz bu hekim arkadaşımız, ağabeyimiz, kendi eliyle hastanın tomografisini çektirir. Kendisi hastayı sedyede taşıyıp tomografiye götürüyor. Ondan sonra kırıklarından dolayı ortopedist ihtiyacı doğuyor, kendisi çağırıyor. Genel cerrah ihtiyacı doğuyor, kendisi çağırıyor. Birbir hastanın her şeyi ile kendisi ilgileniyor. Bu arada hastanın yakınları da gelmiş oluyorlar. Bütün kontroller yapıldıktan sonra ve hastanın durumu stabilize edildikten sonra servise çıkarılmasına karar veriliyor. Hastaya yaptığı müdahaleler ile ilgili notlarını almaya başlıyor. Bu sırada hasta birden fenalaşıyor yeniden müdahale ediliyor ve hasta ölüyor. Öldüğü sırada hasta yakınları hekim tepki gösteriyorlar. Sen neden oldun buna, gerekli müdahaleleri yapmadın diyorlar. Hekim arkadaşımız ağabeyimiz, güvenlik görevlilerini çağırarak hasta yakınlarını çıkartıyor. Bir saat sonra yaklaşık 30 kişi hastaneye giriyorlar. Önlerine çıkan bütün sağlık çalışanlarına hiç ayırım gözetmeksizin sen doktor musun diye soruyorlar evet cevabını aldıklarında dövmeye başlıyorlar. Bu hekim arkadaşımızda o gün tek icapçı tek beyin cerrahı. Başka hasta olursa müdahale edecek başka doktor yok. Yerde ayakları ile başına vurarak bu hale getiriyorlar. Ne ilginçtir ondan sonra bir trafik kazası oluyor. Kimse müdahale edemiyor o hastayı başka hastaneye transfer ediyorlar. O dönem bizler -yerel gazetelere de yansıdı- bir takım itirazlar, eylemler falan yaptık. Fakat tabii işler idare tarafından sadece bir güvenlik önlemi şeklinde algılanıyor. Yeni bir acil servisin dizaynını gerçekleştireceklerini bize taahhüt ederek, o günün ateşi söndürülmeye çalışılıyor. İşte tam o dönemlerde sağlık sektöründe şiddetin yaygınlığı nedir diye kendi kendimize sormaya başladık. Bundan yaklaşık 1,5-2 ay önce Sağlık Bakanı Hatay'a geldi. "Sağlıkta Dönüşüm Değerlendirme Toplantısı" yapıyordu. O toplantıda bir hekim arkadaşımız İskenderun'daki bir şiddet vakasını örnek göstererek, sağlık sektöründe çalışanlara yönelik şiddetin arttığını söyledi ve bu konudaki düşüncelerini sordu Sağlık Bakanı'na. Sağlık Bakanı dedi ki "evet bu yaygaralar hep TTB tarafından ifade edilir ortaya atılır ama ben adli kayıtlara baktım, hiç de öyle bir artış söz konusu değil" dedi. Biz de o dönemde bu şiddet nedir? Sadece fiziksel şiddet midir? Şiddetin başka türleri var mıdır diye düşünerek bir araştırma yaptık. O dönemde bir anket. ILO'nun, Dünya Sağlık Örgütü'nün, Hemşireler Örgütü'nün, Halk Sağlığı Örgütü'nün ortaklaşa bir anketi vardı. Biz bu anketi Türkçe'ye uyarlayarak bir çalışma yapmaya karar verdik. Ama anket biraz uzun. Ben size şimdi an-

ketin bir miktar ara sonuçlarını aktarmaya çalışacağım. Ankete katılan arkadaşların gördüğünüz gibi birçoğu ebe. % 45,9 -46 ya yakın. Doktorlar %23'e yakın. Anket şiddet türlerini üç ana başlığa ayırmış. Fiziksel şiddet, psikolojik şiddet ve cinsel taciz diye. Psikolojik şiddeti kendi içerisinde sözlü şiddet, tehdit ve zorbalığa maruz kalmak biçiminde ikiye ayırmış. Sağlık çalışanları gördüğünüz tabloda en çok sözel şiddete maruz kaldıklarını söylemiş- % 38.8 oranında. Fiziksel şiddet şu şekilde tanımlanıyor. Bir başka kişi ya da gruba karşı güç kullanılması olup bu durum kişide fiziksel, cinsel ya da psikolojik yaralanmaya yol açar. Dövmek, yaralamak, tokat atmak, bıçaklamak, ısırarak ve sıkıştırmak gibi davranışlar fiziksel şiddet içerisinde yer alır. Fiziksel şiddete maruz kalmak sağlık çalışanları arasında en çok yine hemşirelerin maruz kaldığına şahit oluyoruz. % 3,9. Sonra sağlık memurları ve en son doktorlar. Gerçekten hastanelerde hekim arkadaşlarla da sohbet ederken şiddet konusunda hekim dışı sağlık personelinin şiddete daha çok maruz kaldıklarına ilişkin sohbetlerde de sonuçlar elde edebiliyoruz. Psikolojik şiddet ise başka bir insana ya da gruba fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ya da sosyal gelişimine tehdit oluşturabilecek biçimde istemli olarak güç uygulamak, ya da fiziksel güç kullanmaya tehdit etmek olarak tanımlanmaktadır. İçeriğinde sözlü taciz, üzerine yürümek, tehdit etmek bulunur demişiz. Yine sözel şiddet meslek grubuna ayırdığımızda hemşirelerde daha çok görülüyor. Şimdi hastanelerde polikliniklerde özellikle sağlık çalışanı dışında, hastaneler otomasyona geçtikleri için bilgisayar operatörleri çalışmaya başladı. Tehdit ve zorbalığa maruz kalma yine hemşirelerde daha fazla. Dikkatinizi çekmiştir ebelerde daha az görülüyor. Muhtemelen bunun yorumunu şimdilik kaydıyla, ebeler kadınlarla daha çok ilişki içine giriyor bu nedenle ebelerde bu şiddet türü daha az görülüyor diye yapabiliriz. Fiziksel şiddet sağlık hizmeti sunulan yerlerin nerelerinde daha çok görülüyor? Acilleri ayrı tuttuk bu konuda. Acilde çalışan insanlarla sohbet ederken hakikaten hepsi şiddetin her türüne uğramışlar gibi bir sonuç ortaya çıkıyor. % 32.3 Daha sonra hastanede acil dışındaki grubu almışız. Sağlık ocaklarında fiziksel şiddet son derece az görülmekte. Sözel şiddet acillerde % 77.4 acil çalışanları içerisinde. Hastanede % 28.6. Sağlık ocakları yine diğerlerine göre daha az görülmekte. Tehdit ve zorbalığa maruz kalmakta benzerlik içinde. Acil servislerde %51.6, acil dışındaki diğer çalışanlarda % 17.5. Anketin sonunda bir de sağlık çalışanlarının şiddete maruz kalmayla ilgili bir önlem alı-

nıp alınmadığına ilişkin değerlendirmelerini sormuşuz. Evet, hayır ve bilmiyorum diye seçenklendirdik sorularımızı. Bilmiyorum ve hayır'ı beraber toplayacak olursak gördüğünüz gibi nerdeyse sağlık çalışanları şiddetin önlenmesi konusunda hiçbir politika üretilmediğini düşünmekteler. Fiziksel şiddeti önleme konusunda politika var mı sorusuna yine % 60'a yakın hayır, %25.8 bilmiyorum diye çıkmış. İşyerinde cinsel tacizi önlemek konusunda politika var mı diye sormuşuz. Yine %3.3 evet diye cevap vermiş, gerisi %97 şeklinde hayır cevabı vermiş. Cinsel tacize ilişkin yine benzer sonuçlar ortaya çıkıyor. Şimdilik ben yaptığımız çalışma ile ilgili bu kadar ara sonuçtur bu, ama çok daha ayrıntılı ilerleyen günlerde çıkacak. Teşekkür ederim.

Dr.Remzi Azizoğlu:

Merhaba hepinize,

Buraya gelmeden evvel ne sunabilirim diye araştırdığımda doğrusu çokta sunuma hazır ihtiyacımıza cevap verecek bir çalışmaya rastlamadım. Ne vardı elimizde, Selim arkadaşın daha evvel sunumunu yaptığı, henüz tam olarak sonuçlandırılmamış olan Hatay Tabip Odasının yapmış olduğu bir çalışma Antalya'daki Pratisyen Hekimlik Kongresinde, Samsun Pratisyen Hekimlik Derneği'nin düzenlemiş olduğu anket formları ile yapmaya başladığı ancak henüz verilerin değerlendirilmemiş olduğu bir çalışma.

Fırat Üniversitesi Halk Sağlığı ABDden Sayın Prof.Dr. Yasemin YALÇIN'ın 7 ayrı bölgede 7 üniversitenin asistan hekimleri üzerinde yapmış olduğu bir çalışması var. Sadece üniversitedeki asistanları kapsadığı için ihtiyacımıza cevap vermemekte ancak %68 oranında her hekimin şiddete uğramış olduğu sonucu, ne kadar şiddet toplumu olduğumuzu göstermesi açısından çok çarpıcıdır.

Başka ne vardı elimizde, TTB' nin biriktirmiş olduğu birkaç vaka 2002'den sonra dokümantasyon yapmaya başlamışlardır. Sultan'a neden böyle elimizde yeterli dokümantasyon yok diye sorduğumda; daha önce kayda değer bir şey olmuyordu ki abi, yeni yeni dikkat çekmeye başladı dedi.

Haklı idi Sultan hekimlik ve sağlık mesleği kutsaldı, kolay kolay el ve dil uzatılmıyordu. Ama ne olduysa 2002'den sonra bu kutsallık bozulmaya başladı.

Bu amaçla 2002 ve sonrasını irdelemekte fayda var diye düşünüyorum.

2002 de sağlıkta dönüşüm adı altında sağlığın özelleştirilmesi süreci başlatılıyor. İlerde halkın cebinden çıkacak paralarla yürütülecek olan ve ne kadar para o kadar sağlık olarak işleyecek zor bir mekanizmayı halka kabul ettirmek zor olacağından, sinsice yerleştirme planı uygulanıyor.

Öncelikle yeninin istemini oluşturmak için “eski kötüdür”ü işlemeye başladılar. Medyada hekim hataları öne çıkarıldı ve sık sık işlenmeye başlandı. Sorumlu kişiler söylediklerinin nereye varacağını düşünmeden sözler sarf etmeye başladılar. Sağlık çalışanlarına karşı şiddet giderek artmaya başladı diye düşünüyorum. Daha da artmaması için bizimde bu konuda halkı uyarmamız gerekir.

Sağlık çalışanları ve şiddet konusunda yeni başka bir çalışmaya rastlamadığım için biraz eskiden yaşadığımız yoğun şiddet ortamında sağlık çalışanları da paylarını aldılar. Onu hafızalarımızda tazelemek istiyorum. 1992- 1995 yılları toplumsal olarak çok yoğun bir şiddet dönemi yaşadık. O dönemde sağlık çalışanları da bu şiddetten nasiplerini aldılar. 6 hekim arkadaşımız öldürüldü (1 diş hekimi, 2 si uzman , 3 pratisyen) 6 sağlık çalışanı öldürüldü ve onlarda faili meçhul olarak kaldı. Ben bu vakalardan 2 tanesini örnek olarak, oluş biçimleri ile sunacağım. Belki bize faillerinin kim olduğu hakkında biraz ipucu verebilir. ne olup bittiğini anlayabiliriz.

Dr. Zeki TANRIKULU Silvan’da 1993’te öldürüldü. Silahlı çatışmaların dorukta olduğu, kamu kurum ve kuruluşlarına saldırıların olduğu bu nedenle kamu kurumlarının çok sıkı korunduğu, çevrelerinin sıkı denetlendiği yıllar. Sabah mesaisi biten doktor arkadaş hastaneden çıkıp ilçeye doğru yaya ilerlerken İlçe Emniyet Müdürlüğünün 20 metre ötesinde silahlı saldırıya uğruyor ve yaşamını yitiriyor.

Diğer örnek vakamız Necati AYDIN arkadaşımızdır. Sağlık çalışanıdır, birkaç kez gözaltına alınıyor, DGM’ye çıkarılıyor, mahkeme tahliye kararı veriyor. Ancak mahkemeden çıktığını kimse görmüyor. Birkaç gün sonra Silvan Karayolunun kenarında cesedi gömülü olarak bulunuyor.

Sağlık çalışanlarına yönelik sürgünler yaşandı o devirde. Sayısını bilemediğim bir çok sağlık çalışanı Bölge Valisinin talimatı ile bazen de Sağlık Bakanlığının yazılı emri ile bölge dışına sürüldü.

Yine sağlık çalışanlarının gözaltına alınışları söz konusu oldu. 42 sağlık çalışanı gözaltına alındı ve çoğu işkenceye maruz kaldı. Bunlardan 13'ü hekim. Gözaltına alınış nedenleri çok hoş, hasta muayene ve tedavi etmişler.. ! Başlangıçta neden bu idi, sonra komikliğin farkına varıldı. Suçluya sağlık hizmeti, yardım ve yataklık olarak değişti.

Bu olgulardan da bir örnek vermek istiyorum. Diyarbakır Tabip Odası eski başkanı Dr. Seyfettin KIZILKAN hemoroid ameliyatı yaptığı için göz altına alındı. O süreçte adli raporlar üzerinden hekime şiddet uygulandı. Sanırım daha az da olsa halen devam etmekte.

Adli rapor düzenlerken her seferinde güvenlik kuvvetleri mutlaka hastanın yanında bulundu. Anamnez olmanın önü tıkandı, hekimin verdiği adli raporlar hekimin gözü önünde yırtıldı. Buradan da bir vaka sunmak istiyorum. Bir hekim arkadaş adli rapor veriyor. Rapor beğenilmiyor , zamanın Sağlık Müdürü aracılığı ile hekime raporu değiştirmesi yönünde baskı yapılıyor. Hekim sürgünle tehdit ediliyor, olay mahkemeye aksediyor ve Sağlık Müdürü ceza alıyor.

Örnekleri bu kadarla sınırlamak istiyorum. Eğer zamanım varsa ve başkan müsaade ederse, o süreçteki şiddetin nedenlerini irdelemek isterim.

O süreçte yaşadığımız yoğun şiddetin nedeninin Kürt Sorunu olduğunu hepimiz biliyoruz. Ben biraz bir hekim olarak Kürt Sorunu nedir ? değinmek istiyorum. Bir hekim olarak dedim, zira bana göre Kürt Sorunu aynı zamanda bir sağlık sorunudur da, siyasi boyutu siyasileri ilgilendirir.

İlk oturumda Tanıl Hoca cemaatten bahsetti, yani gruplaşmalardan bahsetti. Gruplaşmak bireyin temel psikolojik bir gereksinimidir. Her birey güvenli bir ortamda yaşamak ister. Bunun içinde kendine benzeyenlerle gruplaşır. Kendini güvende hissetmeyen birey huzursuzdur, sıkıntılıdır, psikolojik olarak rahatsızdır. Bu rahatsızlık basit davranış bozukluğundan suça kadar ilerleyebilir. Kendisine ait grubu olmayan Kürtler huzursuzdurlar. Suça meyillidirler. Türkiye'de Kürtler ulus tanımı içinde yokturlar. Türkiye Cumhuriyetine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür sözü buna çare değildir. Bu söylem en hafifinden Türklüğe hakarettir. Kendini Türk hisseden herkes Türk ise Türkiye diye bir şey yoktur.

Ayrı yeten her bireyin kendi değerleri ile kabul görülmesi gibi ikinci bir temel psikolojik gereksinimi daha vardır. Türkiye'deki Kürtlerde bu kabulde yoktur. Zira Kürt diye bir şey yoktur.

Dolayısı ile Kürtler psikolojik olarak aşırı derecede rahatsızdırlar. Bu rahatsızlıklarını zaman zaman bireysel, zaman zaman da gurupsal tepkilerle gösterirler, işte 29 adet silahlı kalkışımı bunun sonucu oldu. Yine Türkiye'de en fazla Kürtlerin suç işleminde bunun sonucudur.

Bunları şunun için anlattım bitti zannediyoruz. Ancak tekrar şiddet ortamına dönebiliriz. Bu günlerde bunun hazırlığını yapan, Bayrak, silah, kuran üzerine yemin edenler var. O ortamlara yeniden dönersek biliniz ki bağlarımız kopacak, birbirimizi duymaz olacağız. Bu nedenle fırsat bu fırsat diye anlattım. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Dr. Muharrem Baytemür:

Seyfettin ağabey hemoroid ameliyatı yaptığı için değil, hemoroidinden kişiyi tanıyamadığı için cezalandırılmıştı. Öyle bir tanıma yapması gerekiyordu. Bu alana ilişkin çok az çalışmanın olduğu söylendi. Çok belirgin bir çalışma olmayabilir. TTB'de zaten bu dönem, özellikle sağlıkta dönüşümün getirdiği, gerçekten kaotik ortamın sorunlarının sağlık çalışanları üzerinden giderilmeye çalışıldığı, hedef seçildiği bir tablonun arttığı gözlemlendiği için bu alandaki çalışmalarımıza bu dönem Hatay'dan başladı. Ona ilişkin bir form hazırladı TTB. Adli makamlara yansın ya da yansımaz, bütün sağlık çalışanlarına yönelik şiddeti kayıt altına alma girişimi var önümüzdeki dönem. Bunu bütün tabip odalarının aracılığı ile bütün illerimizde uygulamaya koyacağız. Bu bölüme ilişkin soru ya da katkı varsa onları alayım ben.

Soru: Merhabalar. Ben bir soru sormak istiyorum. Kayıtlar şimdi çok yeni tutulmaya başlandı. Yeni kayıtların tutulması şiddetin daha önce olmadığı anlamına gelmiyor. Şiddet her zaman vardı. Ben biraz insan merkezli düşünmek istiyorum. İnsan merkezli düşündüğümüz zaman insanın doğasında şiddetin olduğunu ve bunu ortaya çıkaran farklı nedenlerin olduğunu düşünüyorum. Mesela bir Kürt sorunu nasıl hep olabilir. Ya da başka bir şey nasıl hep olabilir. Teme-

linde de eğitim olduğunu düşünüyorum. Yani eğitim bilgi ve insanın anlaşılması gerektiğini düşünüyorum o yüzden bu alanda ne yapılabilir. TTB yani bu çalışmalarını yaparken bunların sonucunda çıkan şeylerde ne gibi adımlar atmalı. Bir şeyleri saptamak çok güzel. Döküman ortaya koymak çok güzel. Ama bunu sadece sağlıkta dönüşüm politikası ile açıklamak mümkün mü? Bunu sormak istiyorum ve bunun sonucunda ne yapılması planlanabilir.

Soru: Ben Dr.Seval Alkoy İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı'nda tıpta uzmanlık ve mesleki ilişkiler olarak bakmıştım. Bir tek soru ile, tam rakamlarını hatırlamıyorum ama hemen hemen herkes bir şekilde şiddete maruz kalmıştı. Fakat tam ben gündemimizde olan sağlıkta reform ile ilişkilendirmek istiyorum ve personel istihdamı ile. Sağlıkta bütün yetersizliklerin sorumlusu olarak hasta karşısında hekim gördüğü için bu şiddet yaşanıyor. Bütün sistemi, ben acilde de çalıştım 24 saat tek başına çalışan bir hekimim. Bütün sistemi kişi sizde sorguluyor. Bunlar çözümlenmediği sürece sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin azalacağını düşünmüyorum. Bunlara bütüncül bakmak gerektiğini düşünüyorum. Sağlıktaki bütün problemler hekimlere ve hemşirelere şiddet olarak geri dönüyor. Bir başka nokta şöyle bir yere taşımak gerekiyor. İşyerlerinde sağlık çalışanları içinde işyeri çalışanlarının sağlığı ve güvenliği ile ilgili birimlerin olması gerektiğini düşünüyorum. Böyle bir çıkarım olması gerekiyor. Eline iğne batan hemşire nereye gideceğini bilmiyor. Hekim de bilmiyor. O yüzden ve şiddet ve yaşanan olumsuzlukları bütüncül değerlendirmek hem de çözüm olarak öyle bir yere gitmek gerektiğini düşünüyorum. Tabi hiçbir şey toplumsal şiddetten bağımsız değil ama sağlıkta dönüşüm en ciddi yansımalarından biri diye düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Soru: Yaptıkları çalışma ile ilgili benim bir sorum olacak yaptıkları çalışma ile ilgili. Kullandığınız anket formunu çok yakından tanıyorum. 4 aylık bir anket çalışmaları var. Her hangi bir izin aldınız mı bu form ile ilgili?

Cevap: Sanıyorum bizim bu anketi yaparken Mustafa Kemal Üniversitesi'nden Halk Sağlığı'ndan bir hoca aracılığı ile yaptık. Muhtemelen alınmıştır diye düşünüyorum.

Soru: Hastalardan sağlık çalışanlarına yönelik şiddet sözle oluyor... Bunun dışında şiddeti bütün olarak algıladığımız zaman toplumsal genelden bireyselleşmeye doğru bir yönelim var. Şunu söylemek istiyorum. Sadece hastalardan değil. Sağlık personelinin kendi arasında yönetici olsun, kendi içlerinde dahi daha çok psikolojik baskılama yönünde bir zorlama, çalışma koşullarının ortadan kaldırmaya yönelik baskı var. Bu da çok önemli bence. Çünkü hastanın sağlık çalışanına olan baskısından çok daha fazla onu olumsuz şekilde etkiliyor. Bu konuda bir çalışmanız var mı?

Görüş: Ben biraz daha sistematize etmek istiyorum. Sunumlara teşekkür ediyorum, çok da önemli bir konunun ortaya konulması ama, sadece bunun ortaya konması bence eksik olur. Arkadaşımızın bir dahaki toplantılarda benzer şeyler sormuştum. Yenilemede yarar var. Bir kere sağlık çalışanlarına çalıştıkları kurumlarda kendi ve onların üstlerinden kaynaklanan bir şiddet var. Sağlık çalışanlarının uymakla yükümlü oldukları yasalar yönetmelikler var. İkinci grup, arkadaşımızın söylediği sağlık çalışanları iki kişilik hiyerarşik yapı şöyle ya da böyle şiddet uyguluyorlar. Mevcut olumsuzluklardan kaynaklanan medyanın çok ciddi bir sağlık çalışanlarına yönelik şiddeti var. Gündelik pratiklerine etkileyecek boyutta. Buna paralel sağlık çalışanların toplumun gelir seviyesine göre farklı olmasından kaynaklanan her gün karşı karşıya kaldığımız toplumun sağlık çalışanlarına yönelik bir şiddeti var. Arkadaşın söylediği sağlık çalışanları haklılıklara itiraz ediyorlar, bir takım yerlerde örgütleniyorlar. Her türden siyasi yapının dahil olan ya da olmayanlara yönelik uyguladığı şiddeti var. Bütün bu şiddeti gördüğümüz zaman sağlık çalışanları hasta ve hekimleri ile olan ilişkisinden kaynaklı gerçekten hastanenin görünen tarafıyla uğraşmak anlamına gelecek. Bunun bir başka olumsuzluğu daha var. Bu koşulların iki tarafı olduğu ve iki tarafın birbiriyle çatışma noktasında olduğunu gösteren bir şey var. Sağlık çünkü bir işbirliği ile sağlanabilen bir şey. Dolayısıyla TTB'ye, Tabip Odalarına ama esas olarak hekimlere, örgütlü olan sağlık çalışanlarına kendisiyle ilgili şiddetleri ortaya koyacak çabaları göstermeleri gerekli. Bunların kayda girmesi gerekli. Bunların görünür hale gelmesi gerekli. Ama çözüm sabah ki bölümde de konuştuk. Bunları bir vaka olarak sunmak ancak çatışan tarafları birbirleri karşısında daha sorunlu hale getirir. Bu noktada bir takım çabalar harcamak lazım. Sabah

bir iki defa konuştum, söz aldım. Eksikliklerini gördüğüm zaman da vurgulamayı da gerekli görüyorum.

Soru: Dr..... Yetkin. Tıp doktoru değilim. Bir psikoloğum. Dr. Selim Matkap'ın çalışması ile ilgili konuşacağım. Mesleğim ve eğitimim dolayısıyla daha çok psikolojik ve bireysel süreçlere odaklanacağım. Bir takım önerilerde bulunacağım. Öncelikle vurgulardan biri şuydu: "Ebeler fiziksel şiddete daha az maruz kaldıklarını söylüyorlardı." Bunu da kadınlarla ilişkide olmalarına bağladı. Şöyle bir şey olabilir mi? Doğum sırasında ölüm oranları yüksek mi, düşük mü? Bunlar etkili olabilir. Buradan başka bir noktaya geleceğim birazdan. Şimdi şiddeti uygulayanların bir takım sebepleri var. Birilerini sorumlu görüyorlar, bir ölüm olmuş. O yüzden sorumluluk yüklenme var. Bu tamamen bilişsel bir süreçtir. Dolayısıyla şu soruları sorabiliriz. Çalışmanızda tartışma bölümünde belki şunlara odaklanabilirsiniz. Şiddet yalnızca ölümden sonra mı oluyor? Neden doktorları sorumlu tutuyorlar? Bu düşünceyi nasıl engelleyebiliriz. Bu bir düşünce sorunu. Bilişsel öncelleri mi var? Yoksa Tanıl Bora'nın söylediği refleks olarak şiddet gibi bir şey mi? Belki ona bakmamız gerekiyor. Eğer düşünsel bir öncülü varsa, o zaman medya okur yazarlığı gibi, tıpsal süreçlerle ilgili bir eğitim vermeleri gerekir. Yani acile gelen hastaya neler yapılıyor? Ne tür bir yoğunluk, ne tür bir sıkışıklık oluyor? Acilen doktorlar ve genel olarak sağlık çalışanları ile ilgili empatiyi arttırıcı, halka yönelik bir eğitim verilebilir bu nedenle. Dolayısıyla temel nokta biliş ve davranış ilişkisi. Hangi bilişsel süreçler, hangi davranışları doğuruyor? Sonradan da nasıl yorumlanıyor? Bir geri besleme süreci de var çünkü şiddeti uygulayan için. Ayrıca toplumda genel şiddet oranlarının yükselmesinden mi kaynaklanıyor? Bu yükselme oldu ve bu hastanelere de mi yansıyor? Yoksa sağlık çalışanlarına özel bir şiddet mi var? Onu da sormak gerekiyor. Onun için belki başka istatistiklere demografik istatistiklere başvurmak gerekiyor. Tabi biraz önce çeşitli dinleyiciler tarafından gündeme getirilen, benim de biraz ekleyerek söylemek istediğim, sağlık çalışanlarına şiddet bir sistem sorunu mu? Yoksa başka sistemlerde de görülebilecek bir sorun mu? Yani mikro düzeyde mi açıklıyoruz? Makro düzeyde mi açıklıyoruz? Grup davranışı ile mi açıklıyoruz, kurumlarla mı açıklıyoruz? Bu çok önemli. Son olarak da Prof.Cem Kaptanoğlu önemli yorumlar ve çözümlenelerde bulundu sabah. Onlara bakarak belki sis-

tematik olarak şunu sormamız gerekiyor. Sağlık çalışanlarına uygulanan -siz örnek olarak verdiniz- şiddet, ölüme bir tepki mi? Psikanalitik açıdan bakarsak bir yas biçimi bu. Eğer bir yas biçimi ise farklı bir etkinlik gerekir diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Dr.Selim Matkap: Katkınız için teşekkür ederim. Bu tartışma tabii ki araştırmanın yeni safhalarında yapılacak. Tabii ki toplumda görülen şiddetten bağımsız değil, sağlık çalışanlarına yönelik şiddet ama buradaki yapılan araştırma ağırlıklı olarak sağlık çalışanlarının şiddete maruz kalmasını nasıl yorumladıkları üzerine. Elbetteki bir karşılaştırma mesela; vergi dairesi ile çalışanların şiddete maruz kalmalarını karşılaştırarak, ya da diğer sektörlerdeki çalışanlarla karşılaştırarak daha net bir sonuç elde edilebilir kuşkusuz. Bu çalışma buna hizmet edecek bir çalışma.

İkincisi ebeler ile ilgili. Ebeler ağırlıklı olarak evet doğum evinde doğum da yaptırıyorlar ama sağlık ocaklarında doğum yaptırmadan da orda da oldukça yoğunlar. Ben zaten olabilir demiştim. Sonuç değil tabii benimki de. Teşekkür ederim.

Dr.Muharrem Baytemür:

Bu sempozyumun bir sınırlılığı var gerçekten. Yoksa burada ele alamadığımız aslında tarihsel bir süreçte önümüzde olacak yanı başımızda bir savaş var biliyorsunuz. Daha çok fazla olan kadına yönelik şiddet var, aile içi şiddet. Bunlar önümüzdeki serecin konuları olacak. TTB, özellikle bu sempozyumun başında ifade ettiğim gibi, Türkiye’de yükselen bir şiddet dalgasına dikkat çekmek, burada sağlık çalışanlarının bu alana yönelik hassasiyetinin, duyarlılığını arttırmak için. Yoksa buradan bütün sistem elbetteki sorumludur. Bir neo liberal dalga elbetteki bunun temel nedenidir. Bizim burada dikkat çektiğimiz konu, Türkiye’deki bu şiddet ortamının ben bıçak sırtı gibi değerlendiriyorum, bu tarafa da gidebilir, öbür tarafada gidebilir. Bunun engellenmesi gerekiyor. Biz kendi üstümüze ne düşecek, onun sağlık alanına yansması da var. Biraz önce Remzi Bey söyledi, en çok yaşadığımız bölgeye ilişkin, sağlık çalışanlarına yönelik. Ama bize ulaşan bilgiler daha fazla arttı burada. Belki daha önce bize ulaşmıyordu. Her

hangi bir adli makama ulaşmıyordu, TTB'ye ulaşmıyordu. Biz bu artış üzerine de bu alanın bizim önceliklerimiz arasında olması gerekir diye düşündük. Yoksa bunun ötesinde, mesela biz de her gün hastalarımıza şiddet uyguluyoruz aslında. Oturuş biçimimizle, onları sorgulayış biçimimizle vb. gerçekten çok geniş bir yelpaze ama biz toplumsal duyarlılığa dikkat çekmek ve çalıştığımız alanlardaki meslektaşlarımızın bu hassasiyetini arttırmak kaygısı ile yaptık. O yüzden kendi içinde sınırlılığı vardır. Bu bir çıkış gerekçesidir. Şimdi ikinci bölüme ortak karar verelim. O yüzden salonun dinamizmi uygun ise devam edebiliriz. Yoksa 10 dakika sonra ikinci bölüme sağlık çalışanlarının şiddet karşısında tutumuna geçmek istiyorum. Nasıl arzu ederseniz. Devam edelim diyorsunuz.

ÖĞLEDEN SONRA

Dr.Necdet İpekyüz : Evet ikinci bölüme geçelim. Ondan sonra biraz daha alabiliriz. Şiddet karşısında sağlık çalışanlarının tutumu. Bu bölümde de iki konuşmacımız var. Dr.Ümit Biçer Kocaeli Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. Bu alana ilişkin gerçekten hem özel olarak bir tıp biliminin gerekleri hem de yoğun bir birikimi ve deneyimi var. Diğer konuşmacımız ise Dr.Metin Bakkalcı. Şu an Türkiye İnsan Hakları Vakfı Genel Sekreterliği görevini yürütüyor. Metin bey uzun süre TTB'nin Yönetim Kurulu Üyeliği ve 2.Başkanlığını yürüttü.

Dr.Ümit Biçer

Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanı:

Hepinize teşekkür ediyor ve merhaba demek istiyorum. Aslında az önceki konu ile şimdi söz edeceğimiz konunun paralellikler taşıdığını ve Adli Tıp uzmanı olmam nedeniyle de konunun bizi biraz daha fazla ilgilendirdiğini düşünüyorum. Çünkü uygulamada karşımıza, sıklıkla işkence, cinsel istismar, tecavüz, cinayet gibi şiddet ve şiddete bağlı konular çıkıyor. Sabah oturumunda tüm konuşmacılar şiddeti tanımladı ve farklı boyutlarından söz ettiler. Tüm bu tanımlara baktığımız zaman, aslında toplumlara göre değişen bir şiddet tanımı ile karşı karşıya kaldığımız da düşünülebilir. Gündelik hayatta yaşanan değişimler, şiddetle ilgili

bazı değerleri ve tanımları da değiştirdiğimizi gösteriyor. Bu gün iletişim olanaklarının gelişmesi, televizyonlarda dayatılan görüntüler, belki yeni bir şiddet tanımı yapmamızı veya görüntülerin gösterilme şeklini bir şiddet olarak algılamamızı gerekli kılıyor. Farklı toplumsal gruplarda, cemaatlerde değerlendirmenin değişik olabileceğine ilişkin de öngörüler var. Ama tüm bu tanımlarda belki de en kritik, en önemli noktalardan biri, şiddetin “mağdura” veya “mağdur yakınlarına” ait bir sözcük olarak karşımıza çıkıyor olması. Bu çerçeveden değerlendirdiğimiz zaman, eğer terminoloji konusunda çok hassas davranmazsak, neden söz ettiğimiz konusunda derdimizi, muradımızı çok iyi anlatamazsak, şiddet konusunda farklı farklı yerlere savrulabileceğimiz anlaşılabilir.

Okumalarım sırasında dikkatimi çeken diğer bir nokta da, şiddetin uygulanabilirliğinin, yani meşruiyet sorununun aslında şiddet karşısında yürütülen mücadele ile ilgili olduğu idi. Bu noktanın da belki şiddetle ilgili değerlendirme yaptığımız her yerde aklımızın bir köşesinde durması gerektiğini düşünüyorum. Şiddeti farklı çerçevelerde ele alabilir, değişik değerlendirmeler yapabiliriz. Şiddet hukukun bir konusu, bir suç olarak da tanımlanabilir. Ceza yasasında bir suçun şiddet saikiyle, canavarca bir his ile işlenmesi ağırlaştırıcı bir unsur olarak ele alınmaktadır. Ama sağlık çalışanları olarak şiddetin insan hakları ihlali boyutunda ele alınabileceğini görüyoruz. Daha da önemlisi, şiddet, yol açtığı tüm sonuçlarıyla önemli bir sağlık sorunu. Dünya Sağlık Örgütü’nün 2002’de şiddet ile ilgili yapmış olduğu tanım da aslında diğer konuşmacıların hatırlattığı tanımlarla benzeşiyor. Dünya Sağlık Örgütü, 2003 yılında şiddeti “gücün ya da fiziksel kuvvetin; tehdit yoluyla ya da gerçekte; fiziksel zarar, ölüm, psikolojik zarar, gelişme engeli ya da yoksunluğa neden olacak şekilde; kendine, bir başkasına ya da bir grup veya bir topluma karşı niyetli biçimde kullanılması” olarak tanımlamıştır.

Bu tanımdan yola çıkarak, dünyanın çeşitli ülkelerinde çalışma ortamlarında karşılaşılan şiddet ve bunların sonuçlarına ilişkin yapılan çalışmalar ele alındığında; farklı araştırma yöntemlerinin kullanılmasına rağmen sayısal verilerin ve oranların kabaca birbirine benzediğini gözlenmektedir. 2000 Yılı Avrupa Çalışma ve İnceleme Raporu; çalışma ortamlarında fiziksel şiddetin %4 oranında görüldüğünü ve yaklaşık 5.7 milyon çalışanın bundan etkilendiğini ifade ediyor. Amerika’da ve Avrupa’da yapılan çalışmalarda, sağlık alanında görev yapanla-

rın şiddetle karşılaşma olasılığının diğer çalışanlara oranla biraz daha fazla olduğu belirtilmektedir. **Vittorio di Martino**, sağlık alanındaki şiddetin tüm çalışma alanını kapsadığını söylemekte. Amerika Birleşik Devletleri'nde Washingtons State tarafından, departmanın adını şimdi tam olarak hatırlayamayacağım... üç yıl önce aldığım bir istatistikte, çalışma ortamlarında %19 oranında kaza ve şiddetin yer aldığı belirtiliyordu. Oranlar, şiddetin gerçekten önemli boyutta olduğunu söylüyor. Amerika'daki başka bir çalışmada yıllık şiddet saldırı oranının 10 bin sağlık çalışanında 8.3 olduğu diğer çalışma alanlarında ise bu oranın 2 olduğu ifade edilmiş. Evet, belki bu şekilde bakıldığında sağlık alanında çalışanların, insanlarla direkt ilişkide olması, belki çoğu zaman yakın temas halinde bulunması, kesintisiz ve çok zor koşullarda hizmet vermesi, diğer taraftan ilgilendiği alanda ortaya çıkan sonuçların çok ciddi boyutlarda olması, bu sonuçları doğurmuş olabilir. Araştırmacılar genellikle bu tür yorumları yapıyorlar. Ama özellikle ifade edilen bir nokta var ki, kayda geçirilmeyen şiddet olgularının sayısının da ciddi oranlarda bulunduğu.

Kimler şiddet mağduru dendiğinde, ilk sırada hemşireler ve ebeler sayılıyor. Acil servis çalışanları ise ikinci sırada geliyor. Psikiyatri çalışanları ve yalnız çalışan sağlıkçıların da şiddet mağduru olduğu söyleniyor.

Türkiye'de ise evet az önce konuşulduğu gibi, belki birbirleriyle karşılaştırılacak ve aynı çerçevede ele alınabilecek yeterli çalışma yok. Çalışmaların bazıları anket tarzında yapılmış, ama sorulan sorular birbirlerinden farklı. Sağlık çalışanlarının çalışma ortamlarında karşılaştığı şiddet yönünden Eskişehir'de Sn. Kaptanoğlu'nun da içinde yer aldığı, önemli bir çalışma var. Ankara'da yapılmış 4 çalışmaya rastladım. Samsun'da halen bir çalışma yürütüldüğünü biliyorum. Çeşitli sendikaların ve bazı enstitülerde tez süreçlerinde yapılan çalışmalar var. Bu çalışmaların ortak sonucu olarak sağlık ortamlarında ilk sırada psikolojik şiddetin ve tehdidin yer aldığı söylenebilir. Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası'nın 39 ilden 1771 kişi ile yapmış olduğu anketin sonuçlarına göz atıldığında da ilk sırada hemşirelerin şiddete maruz kaldığı dikkat çekiyor. Ama bu ankette dikkat çeken en önemli husus; şiddete maruz kalan sağlık çalışanlarının, tecavüzde ya da farklı cinsel şiddet türlerinde olduğu gibi bundan bir sonuç çıkaramayacakları düşüncesi ile başvuru yapmamaları. Dolayısıyla bu tür şiddet olguları kayda geçmiyor. Kadına uygulanan şiddet türleri arasında en çok "hakaret ve dayağın" göze çarptığı ifade edilmiş.

Peki saldırıya uğrayan sağlık çalışanları bu durumda ne hissediyorlar, neler yapıyorlar diye baktığımız zaman hemşirelerle yapılmış bir anket var. Şiddet sonrasında hemşireler %89.1 oranında aynı hasta ile ilgilendiklerini ifade etmişler. Hastayı başka bir hemşireye devredenlerin oranı % 4.1, hastayla ilgilenmeyenlerin oranı ise % 2.7 olarak belirtilmiş. Ailenin bu şiddetten sonra % 4.1 oranında tedaviyi kabul etmediği bildirilmiş. Kim tarafından saldırıya uğradınız sorusuna ise, daha çok hasta ve hasta yakınları cevabı verilmiş. Neler hissetmişler? Hemşireler, saldırı sonrasında moral bozukluğu ve yoğun stres yaşadıklarını, verimliliklerinin azaldığını, yaşanan olayın hasta bakımını etkilediğini ve hasta yapma sayılarının arttığını belirtmişler. Boz ve arkadaşlarının 2002 yılında yayınladıkları çalışmada ise, şiddete maruz kalan personelin %25.4'ünün psikolojik bir sıkıntı duyduğunu, ancak yarısının bunu yargıya aksettirdiği öğrenilmiş.

Dört SSK, beş eğitim ve araştırma ve bir üniversite hastanesi olmak üzere İstanbul'daki 10 büyük kurumun acil servislerinde çalışan 213 kişi ile yüz yüze yapılan görüşmede; % 98'i sözel şiddete, %36'sı fiziksel şiddete, %11'i ise cinsel tacize maruz kaldığını ifade etmişler. Bunlar değişik anketlerden elde edilen sonuçlar.

İstanbul'da cinsel taciz oranı diğer çalışmalara oranla daha yüksek saptanmış. Yapılan çalışmaların ve yöntemlerin farklılığı bu sonuçları doğurmuş olabilir. Bu konuda her hangi bir yorum yapılmamıştı, ben de bu farklılığı yorumlayabilecek veriye sahip değilim. Dikkat çekici bir nokta daha var... Sağlık çalışanları her hangi bir şekilde şiddetten korunmaya yönelik eğitim almadıklarını ifade ediyorlar. Bu oran gerçekten önemli: % 97.

Aslında bu sayıları uzatıp anketleri karşı karşıya getirdiğimizde çok farklı şeylerden de söz edilebilir. Ancak burada Brecht'in bir şiiri, bir işçinin bir hekime çektiği söylevdeki dizeleri aklıma takılıyor. İşçi, hastalığının nedenini hekimine sorduğunda, hekim hastalığın nedenini rutubet olarak ifade eder. İşçi bunun üzerine söyler: "Duvarımızdaki leke de ondan, Söyle öyleyse bize rutubet neden"... Kritik nokta bu... Belki bizim bu çerçevede şiddetin ne olduğunu ve şiddet ile ilgili değerlendirmeyi adli istatistikler veya anket verileri üzerinden değil, bir önceki oturumda da tartışılan başlıklar üzerinden konuşmamız gerekiyor. Çok net! Şiddetin ortaya çıkması veya kolaylaştırılması ile ilgili söylenenler açık. Eğer eşitsizlikler artıyorsa, ayrımcılık ortaya çıkıyorsa, etiketleme adı altında şu ya da bu

şekilde ayrımcılığa eğer bizler de bir şekilde, bir şekilde vurgu yapıyor ya da müsamaha gösteriyorsak, bunlar beraberinde çatışmaların da artmasını ve dolayısıyla şiddetin sağlıklı ortamlarında da bire bir yaşanmasına yol açıyor.

Belki bizim de bu çerçevede şiddetin azaltılması ile ilgili bir plana ihtiyacımız var. Bu planı değerlendirirken çalışma ortamlarımızdaki risk unsurlarını analiz edebiliriz. Anketler, bu konulardaki yazılar, uçucu maddeler ile çalışan, alkollü madde etkisinde olan, işsizlerle karşı karşıya kalan, ambulanslar hasta taşıyıcı servislerin risk altında olduğunu değerlendiriyor. Nedenler sayılıyor. Bu nedenlere ilişkin önlemler alınabilir. Bu önlemler, fiziksel ortama ilişkin düzeltmeler, güvenlik de dahil olmak üzere çalışan desteği, personel politikası, eğitim ve uygulama gibi kısa vadede hedefler olduğu gibi çok uzun vadede hedefler de olabilir. Ya da kimi yayınlarda olduğu gibi güvenlik personelinin hastanın üzerini aramasını ve silah varsa uzaklaştırmasını isteyin, hastanın stetoskopu, kayışı, askıyı bir saldırı malzemesi gibi kullanmasına engel olacak tarzda önlemler alın diyen kılavuzlar da hazırlanmış. Belki böylesi de uygun olabilir.

Şiddetin önlenmesinde bunları belki bir kenara bırakıp yeniden aynı tartışmaya dönmeliyiz. Evet, şiddetle karşı karşıya kalıyorsak, yapmamız gereken çok basit. Burada hemen acil yanıt vereceğiz. Tedavi gerekiyorsa tedavi edeceğiz, o saldırı ortamından uzaklaşmak gerekiyorsa onu yapacağız ama bunlar ikincil yollar. Belki, uzun soluklu bir mücadeleden de söz edilebilir. Tedavi ve rehabilitasyon. Hem saldırıya maruz kalan kişi, hem de saldırıya yol açan, hasta yakını veya idari amir olarak nitelendirilen kişi için tedavi ve rehabilitasyondan söz edebiliriz. Ama koruyucu önlem, kalıcı çözüm, şiddetin daha ilk basamakta, gerçekleşmeden engellenmesi.

Şiddetin sonuçlarından korunmak amacıyla yalnızca tedavi veya kılavuzlarla yetinmeye çalışmak, bir süre sonra hekimlerin ve sağlık çalışanlarının hastalarla aralarında tamamen ulaşılmaz, büyük yüksek güvenli duvarlar kurmasına yol açıyor. Zaten bizlere, topluma önerilenler de yüksek güvenli yapılar. F Tipi Cezaevleri ile başlatılan süreç, akıl hastalarını yerleştirmek istedikleri yüksek güvenli akıl hastaneleriyle devam ederken, bizleri de toplumu, akıl hastalarını sokmak istedikleri cezaevinin bekçisi konumuna indirgeme noktasında.

1854 yılında İngiltere’de John Snow’un kolerayı nasıl tedavi ettiğini, Snow’un halk sağlığı yaklaşımını hatırlayın. Hastalanan insanlar nedeniyle, Londra hari-

tasını önüne koyan Snow hastaların yoğunlaştığı bölgeyi değerlendirdiğinde, bir çeşmeyi rehabilite ederek kolera olgularını ortadan kaldırmayı başarabilmişti. Sağlık çalışanları olarak bizler şiddeti ceza hukukunun bir alanı olarak değerlendiremeyiz. Bir çocuk cerrahı olan Kop'un söylediği gibi “hekimlik, hemşirelik ve sosyal hizmetle ilgili alanda görev yapanlar, şiddeti mutlaka ve mutlaka kendi uğraşı alanları olarak tanımlamalı”, çünkü şiddet toplumsal boyutta ciddi sonuçlara yol açıyor. Kişide çeşitli alışkanlıkların değişmesine yol açıyor. Psikiyatrik boyutta sözü edilen çok değişik semptom ve sendromlara yol açabiliyor. Bunlarla karşı karşıya kalmamak için, belki de sorumluluklarımız üzerinden hareket etmek ve tekrar tekrar sorgulamak durumundayız.

Bir adli tıp uzmanı olarak şiddet ile karşı karşıya kaldığımda şiddetin belgelenmesi sorumluluğunu taşıyorum. Çünkü şiddetin fiziksel ve psikolojik kanıtlarının saptanması, kanıtların yargıya iletilmesi gerçekten de, belki de, bireysel anlamda o şiddete yol açan kişinin sorumluluğunu ortaya çıkaracak ve cezalandırılmasına yol açacak. Cezalandırmanın bir çözüm olup olmadığı tartışmasını bir kenara bırakarak düşünelim. Şiddetle mücadelede ulaşılabilecek diğer hedeflere bakalım: şiddetin sonuçlarının ortadan kaldırılması, şiddetten korunmak ve şiddetsiz bir toplum... Şiddetin sonuçlarının tümüyle ortadan kaldırılması ve şiddetsiz bir toplum belki de ütopyk... Bu hayalin gerçekleşmeyeceğini bilsek bile, şiddetsiz bir toplum olma yönünde atmamız gereken adımların başında, şiddetin belgelenmesine ve kanıtlanmasına yardımcı olmak geliyor. Bu konudaki uluslararası belgelere ve metinlerden yararlanmak, insani ve de mesleki sorumluluğumuzun bir gereği... Çünkü şiddet yalnızca muhatabı olduğumuz bir sorun değil, mesleki uygulamamızda tanığı olduğumuz bir olay da. Travmada hekimin sorumluluğu, travmanın olaydaki rolünü aydınlatmanın yanı sıra travmaya yol açan koşulların ortadan kalkması için mücadele etmek. Özellikle mahkum ve tutukluların işkence ve kötü muameleden korunmasında sağlık çalışanlarının rolü önemli. İşkence ve kötü muamele hükümlülerin dışında, gözaltında ve sokakta da öncelikli konumuz. Elimizde şiddetin saptanması ile ilgili çok önemli iki kılavuz var. Minnesota Otopsi Protokolü ve İstanbul Protokolü. Birleşmiş Milletler güvencesi altında olan bu kılavuzlar aslında bize meslek uygulamalarına ilişkin ayrıntılardan çok inceleme ve değerlendirmelerin adil olabilmesi, bilimsel zeminde gerçekleşebilmesi ve şiddetle gerçek anlamda mücadele için yol gösterici nitelikte belgeler.

Bu kılavuzlar inceleme ve değerlendirmelerde yeterlilik, gerçekçilik, tarafsızlık ve çabukluk ilkelerini esas alıyor. İstanbul Protokolü'nün amacına baktığınızda da burda aynı hedeflerin vurgulandığını görüyoruz. “Elde edilen bilgilerin açıklığa kavuşturulması, mağdurlar ve aileleri için, bireylerin ve devletin sorumluluğunun ortaya konması ve sorumluluğun kabul edilmesi, bu tür olayların tekrarının önlenmesi için alınması gereken önlemlerin tanımlanması, soruşturma sonucunda sorumlu olduğu belirlenenler için; ceza ve disiplin cezası işlemlerinin başlatılması, maddi tazminat, tıbbi tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinin temini”. Bu sorumlulukların, kimler eliyle ve hangi kurallara göre yürütülmesi gerektiği söyleniyor. Hekimlerin nitelik, görev ve sorumlulukları “etik standartlara uygun davranış modeli gösterilmesi, muayene öncesi bilgilendirilmiş onamın alınması, kabul edilmiş tıbbi standartlara uygun muayene modeli uygulanması, muayenenin tıp uzmanlarının denetimi altında olması, muayene esnasında güvenlik güçlerinin bulunmaması, kişinin mahremiyetine saygı gösterilmesi, hazırladığı tıbbi raporun belli standartlara uygun olması” olarak tanımlanıyor. Çünkü hekimlerin bilimsel tutum almaması, kılavuzların asgari standartlarını yerine getirmemesi varolan eksikliklerin devam etmesine veya bulguların kaybolmasına yol açabilir. Bu protokollerde tüm çalışanlara ilişkin sorumluluklar tanımlanmıştır. Ama bu sorumlulukların başında davranışların etik standartlara uygun olması söylenmektedir. Kılavuzlar yalnızca sağlık çalışanları için değil, aslında zarar gören herkesin, bu konu ile ilgili araştırma yapacak bilim insanlarının, gazetecilerin, hükümet yetkililerinin ve sivil toplum örgütlerinin baş vurabileceği protokollerdir.

Biz mesleki pratiğimizde zaman zaman öyle olaylarla karşı karşıya kalıyoruz ki, yalnızca tıbbi bir neden yazmakla sorunlardan kolayca sıyrıldığımızı, her şeyi açıkladığımızı düşünebiliriz. Bu ülkede yaşanan ölüm oruçlarını hatırlayalım, yapılan tartışmaları ve tavırları hatırlayalım. Türkiye’de karşı karşıya bırakıldığımız böylesi bir sonuç ve görüntü için “Açlıktan ölmüştür” demem gerçekten neyi çözer, neyi açıklar. Bireysel ve toplumsal sorumluluğumuz yönünden düşünelim. Bu görüntüdeki insanın ister bir açlık grevi sonrasında ölmesi, isterse yoksulluk ve açlık nedeniyle ölmesi yönünden düşünelim. Bu her iki boyutuyla da ciddi anlamda bir şiddettir.

O günden bu güne hafızalarımıza kazınan görüntüler de ayrı birer şiddet unsuru, bir ruhsal travma konusu. Ruhsal travma boyutundan Sn. Kaptanoğlu olduk-

ça ayrıntılı söz etti. Ruhsal travma boyutunda da her zaman şunu söylüyoruz, “yapılan her şeyin, karşı karşıya kaldığınız her olayın, hukuki boyutta sonuçlanabilmesi için mutlaka ve mutlaka kayda girmesi gerekiyor. Önerilen protokoller ve ilkeler sağlık çalışanlarına her şeyin kayda dökülmesini vurgulamakta, bir kez daha hatırlatmaktadır.

Başka bir tartışma ve başka bir şiddet konusu ise: Türk Ceza Kanunu’nun 280.maddesidir. Bu açıkça yaşam hakkına yönelik, hastalara ve hekimlere uygulanan bir şiddettir. Hekimlerin mesleklerini bağımsız yürütmelerine, hasta hekim ilişkisinin gizliliğine, özeline yönelik bir şiddettir. Bu maddeyle sağlık ve tedavi hakkı engellenmektedir. Tabi bu çerçevede şiddet konusunda ceza yasasında sağlık çalışanlarının dikkat etmesi, bilmesi gereken başka maddeler de var. Bunların tartışmasına girmek istemiyorum.

Şiddetle mücadele insan olmaktan kaynaklanan sorumluluğumuz olduğu gibi aynı zamanda mesleki sorumluluğumuz da. Şiddetin mağduru, tanığı veya uygulayıcısı olabiliriz. Ama nesi olursak olalım her çerçevede şiddetle mücadele etmeliyiz. Yoksullara, toplum içinde yetersiz koşullarda, eşitsiz koşullarda bulunan insanlara ve grupların yaşam koşullarına göz attığımızda ciddi anlamda şiddetin varlığını düşünüyorsunuz. Bir sağlık çalışanı olarak buna sessiz kalamıyorsunuz. Adli tıpta çocuklardaki ölüm nedenleri ile ilgili anlattığım derste şiddetin ölüm ve sakatlık oluşturma yönünden ilk sırada geldiğini söylüyorum. Bu verilere baktığında çocuk doktorlarının da şiddet boyutunda önemli sorumlulukları bulunduğunu düşünüyorum. Çünkü, açlık, sağlık hizmeti, tedavi alamama, enfeksiyon, savaş, çocuk istismarı gibi kavramlar, çocuk hastalıkları ile ilgili çok ayrıksı konular değil, çok temel, insani konular.

Ya da kadına yönelik şiddeti ele aldığımızda, namus, töre cinayetleri yönünden bambaşka bir boyutta şiddetle karşı karşıya kalıyoruz. Araştırma ve bilimsel çalışmalar! Bazı çalışmalara dikkat ettiğimizde ilginç, yabancı bir dil ile karşı karşıya kalıyoruz. Bu çalışmalarda, namus ve töre cinayetleri nedense bu ülkenin en geri coğrafyasına ait bir problemmiş gibi açıklanıyor. Sanki yalnızca Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da töre ve namus cinayetleri işleniyor. Türkiye’nin başka hiçbir yerinde böyle bir suç işlenmiyor gibi algılanıyor, algılatılıyor. Bir şiddete dikkat çekmeye çalışılırken şiddet başka bir düzey ve boyutta bilim insanlarının dilleri ve eserleriyle yaratılabiliyor. Bilim insanlarının da araştırma yaparken göz-

lerini diktikleri, ortaya çıkarmak istedikleri gerçekler bazen başka bir boyutta şiddetin öznesi olabiliyor.

Savaş ve çatışmalarda yaşanan şiddetten çok söz etmeyeceğim, bu ülkede TTB ve sağlık çalışanları her zaman savaflara ve şiddete karşı oldular. Bu sorumlulukları doğrultusunda hareket etme gayreti gösterdiler. 1980 sonrasında belki de ülkede yaprağın kıpırdamadığı bir dönemde TTB Merkez Konseyi ve o zamanki başkanımız Nusret Fişek idam cezasının kaldırılması için mücadele etti. 19 Aralık operasyonu sürecinde... aslında ben bu konulara girmeyeceğim, bu konuda zaten TTB'nin, örgütsel mirasımızın önemli tanıklarından biri var, sözü ona bırakacağım...

Türkiye'de şiddetin hem mağduru hem sorumlusu olduğumuzu düşünüyorum. Buna kendim de dahilim. Ama biraz rahatlayabiliyorsam, belki de bu mücadeleyi yürüttüğüm, birlikte hareket ettiğim, ortak duygular içindeki bu heyetle birlikte olduğum içindir. TTB ile birlikte olduğum için gerçekten mutluluk duyuyorum. Teşekkür ediyorum.

METİN BAKKALCI:

Bir kez daha merhabalar. İzninizle TTB'nin şiddetin önlenmesine yönelik bugüne kadar yapmaya çalıştıklarını çok hoş özetleyen Ümit'in son slaytı burada durmalı aslında. Ümit'e çok teşekkür ediyorum. TTB, tabii ki TTB'nin bu güne değin hep beraber çalıştığı sağlık çalışanlarının diğer örgütsellikleri, bu arada hasta yakınları ile birlikte şiddetin önlenmesine yönelik etkinlikler anlamında bir dizi faaliyet yürütmüştür.

Doğrudur. 2007 Mart'ında bu toplantıyı yapıyoruz. 2007 Mart'ında bu toplantıyı organize ettikleri için ben de kendi adıma katkıda bulunanlara teşekkür ediyorum. Çünkü özel bir dönemde yapıyoruz. Mart 2007 özel bir dönem. Şu yaşadığımız kısa süre ve hemen önümüzde 2007'nin gelecek günlerine bakıldığında bu değerli faaliyetlerimizi aslında nasıl daha yoğunlaştırabiliriz konusunda çok daha fazla çaba sarf etmemiz gerekiyor. Sanıyorum, bu günkü sempozyum bu konuda biraz sonraki forumda sizlerin de katkıları ile bize yol gösterecek. Bundan sonrası açısından çok değerli olacak. Türkiye'de sağlık çalışanlarına yönelik şiddet konusunda çok fazla çalışma yok ama yapılan bir takım çalışmalar

ipuçlarını gösteriyor. Bir hocamız bundan yaklaşık olarak 1 küsur sene önce hastanesinin bahçesinde öldürülüyor. Onun yanı sıra, az önce de anıldı Hrant Dink'in öldürülmesi. Lütfen düşünün, Hrant, yakınları, dostları, basın, ilgili tüm birimler, bir bakıma tüm ülke bu cinayetin gerçekleştirilmek istendiğini biliyordu. Bu planlı bir ölüm, hepimizin tanıklığında. Kimilerinin tabii ki doğrudan içinde yer almasıyla gerçekleşti. Bu ülkede hükümetin sözcüsü olan ve adalet dağıtımının başında olan kişi Hrant ve arkadaşlarının bir Ermeni Konferansı düzenleme girişimleri karşısında ilk konuşan kişi idi. Hükümetin sözcüsü, ülkemizin Adalet Bakanı Sn. Cemil Çiçek'in Ermeni Konferansı'nın Mayıs 2005'te düzenleme girişiminde bulunan Hrant ve arkadaşları için kullandığı cümle "bunlar bizi arkadan hançerleyenlerdir" idi. Ondan sonraki sürece bakın, Mayıs 2005 ve 19 Ocak 2007 arasına bakın. Adım adım her mekanizma devreye girmiş. Herkes birbirine söylemiş. Sadece bir hafta önce 12 Ocak 2007'de Hrant yazmış. "Ben gidiyorum" demiş zaten. Herkes biliyor. Herkesin tanıklığında, 70 milyon ülkenin böyle bir olayın yaşandığı bir ortamdayız arkadaşlar. Onun dışında hemen dibimizde söz ediliyor. Irak. Herkesin gözü önünde, herkese rağmen ABD yönetimi ve destekçileri Irak'a girdi. Şimdi bir İran meselesi konuşuluyor. Türkiye'de Sn. Başbakan'da dahil olmak üzere, Kerkük'e de girerim, oraya girerim tarzı söylem ve tutumlarla durmadan kamuoyuna sesleniyorlar. Böyle haller içerisinde yaşıyoruz. 2007'de de umuyoruz ki kötü şeyler olmayacak ama, bu seçimin getirdiği ortamda da gündelik hayatın her hücrelerinde hissedilen bir basınç var. İşte böyle bir dönemde biz bu çalışmayı gerçekleştiriyoruz.

Erken ölümlerin nedenlerine bakıldığında, tarih boyunca ilk iki nedenden bir tanesi "Şiddet". Şiddet sağlık çalışanları için bu kadar yakında bir şey. Bu sebeptendir ki, gecikmeli de olsa, Dünya Sağlık Örgütü 1996 yılında bunun bir halk sağlığı sorunu olduğunu söyledi. 2002'de bunun raporunu yayınladı. Ama netice olarak Dünya Sağlık Örgütü'nün 1996'da bunu demiş hali önemli değil, çünkü tarih boyunca zaten şiddet denen şey, erken ölümlerin ilk iki nedeninden bir tanesi idi. Biz hekim ve sağlık çalışanları açısından en başta gelen önceliğimizdir bu şiddet meselesi.

Ben konuşmamı daha ziyade şiddetle baş etme konusunda sağlık çalışanlarının yapması gerekenler başlığına katkı sağlamak amacı ile, Ümit Biçer arkadaşımızın bıraktığı yerden devam etmeye çalışacağım.

Kategorik olarak sağlık çalışanları açısından her türlü şiddeti red ediyoruz. Neden? bizim mesleki faaliyetimizin anlamı, zaten doğrudan “insan yaşamının korunup, geliştirilmesi” değil mi? Ona yönelik bir eylemliliktir şiddet. Biz yaşamı geliştirmek istiyoruz, korumak istiyoruz. Şiddet bizim doğrudan fiziksel, ruhsal, sosyal bütünlüğümüze yönelik bir eylem olduğu için bizim açımızdan hiçbir tartışma yok zaten. Şunu hissedelim. Ne ile baş etmek istiyoruz. Çok geniş bir spektrum. Yaklaşık olarak yılda 1 milyon 600 bin küsur insan doğrudan şiddet nedeniyle ölüyor, 1 milyon 600 bin küsur insanın, 815 bini intihar sonucu yaşamını yitiriyor. Bireyin kendine yönelik yaptığı; kişiler arası; kolektif şiddet olarak da türlere ayrılabilir şiddetin nedenine baktığımızda; intihar dünyada şiddet sonucu olan ölümlerin yarısını oluşturuyor. Gençlerin içindeki şiddet sonucu ise yılda 315 bin kişi yaşamını yitiriyor. Kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet gibi bir başka düzeydeki alt başlıklar altında da bu tartışma geliştirilebilir.

Kolektif şiddet dediğimiz de sadece savaşlar anlaşılmıyor. Bunun altında pek çok başlık var. Bir önceki konuşmacılardan bir arkadaşımızın değindiği gibi, Türkiye’de yakın zamana kadar kimilerine göre “düşük yoğunluklu savaş”, kimilerine göre “çatışma”, kimilerinin de başka adlarla tanımladığı bu süreç yaşandı, belli ölçüde de yaşanmakta. Önemli ölçüde Kürt sorunundan kaynaklanan bu ortama yönelik bundan sonra mutlak anlamda daha fazla müdahil olmamız gereken bir durumun varlığını göz önünde bulundurmamız gerekiyor. Pek çok nedeni olduğu için, sağlık çalışanları olarak baş etmemiz konusunda da iş o kadar kolay değil, hiç kuşkusuz.

Burada izninizle, en örgütlü şiddetlerden bir tanesi savaş konusunda kısa hatırlamalarda bulunmak isterim. Binlerce yıllık insanlık tarihi savaşlar tarihi. Karşılaştığımız mesele gerçekten çok zor bir mesele. Yaklaşık olarak nerdeyse 3.5-5 milyar insan bu güne kadar olan savaşlarda kaybedilmiş. Dolayısıyla bu gün başka bir yerden sevgili Cem’in ifade ettiği gibi, hemen şimdi, mutlak bir çözüm meselesi çok olanaklı değil. Ama aynı zamanda çok acil olarak durumda müdahil olma kapasitemizi arttırma durumundayız. Aslında insanlık tarihinin deneyimlerinin de ışığında II.Dünya Savaşı’ndan sonra “BİR DAHA ASLA” sloganı ile Birleşmiş Milletler oluşturuldu. Birleşmiş Milletler’in temel sloganı “BİR DAHA ASLA”, bir başka deyişle, bu tür savaşlar yaşanmasın. Ama bakın sadece

II.Dünya Savaşı'ndan sonra, II.Dünya Savaşı'nda ölenler kadar, ne yazık ki çatışma ortamlarında yaşamlarını kaybetti. Dolayısıyla Birleşmiş Milletler bir önceki Genel Sekreteri Kofi Annan'ın da ifade ettiği gibi "Birleşmiş Milletler diye bir hadise ortada kalmadı." Dolayısıyla çok geniş bir mesele ile karşı karşıyayız tabii ki. Bunun arkasında büyük güçler var.

Dünyada silahlanmaya 2005 yılı itibariyle harcanan para 1.118 milyar Amerikan doları ve onun aşağı yukarı %40'ını (478 milyar dolar) harcayan bir ABD. Dünyanın yıllık gayri safi hasılası 33-34 trilyon dolardır. Dolayısı ile bunun neredeyse önemli bir miktarı sadece silah üretimi ile oluyor.

Dünya Sağlık Örgütü hekimler ve sağlıkçıların barışın korunması konusunda, ya da barışa giden köprü konusundaki işlevlerini hep işaret edegelmiştir. Dünyadaki barış hareketlerine bakıldığında genellikle bu barış hareketlerinin başında sağlıkçıların ve hekimlerin olması çok rastlantı değil. Bizzat mesleki zeminimizin aslında önemli ölçüde de öne çıkarttığı bir husus bu husus. Onun için Türkiye'de ve dünyada pek çok faaliyetin içinde bizler oluyoruz. Zaman zaman farklı farklı tartışmalara yol açsa da.

Biraz önce de andığımız gibi, sağlık alanının en önemli meselelerinin başında şiddetin önlenmesi geliyor. Şiddetin önlenmesi konusunu da birincil, ikincil, üçüncül koruma mekanizmaları olarak ele alabiliriz. Bu çerçevede, hiç kuşkusuz birikimimizi daha da kuvvetlendirerek bu ikincil koruma dediğimiz hemen o anda yapmamız gerekenleri, uzun vadeli rehabilitasyon programları dediğimiz programları da geliştirmek zorundayız. Kuşkusuz tüm bu uğraşlarımızda Ümit'in de vurguladığı gibi bu çabalarımızı 'salt' tıbbileştirmemeliyiz. Bunlarla birlikte, şiddetin önlenmesi meselesi nedenleri ve sonuçları itibariyle de çok boyutlu ele alınmak zorundadır.

Tek bir hekim olarak yapacaklarımız çok fazla. Olağanüstü düzeyde, her düzeyde. Hekim ve sağlık çalışanları günde yaklaşık 1 milyon insanla karşı karşıya olan bir meslek grubu. 70 günde bir neredeyse Türkiye'nin nüfusuyla bir araya geliyoruz. Bir an için düşünün lütfen. Forumda tartışılabilir belki, özel olarak bir kampanya başlatsak bütün hastalarla ilişkilerimizin 3 dk.sını şiddet ile baş etme konusuna ayırsak, Türkiye sathında buna ilişkin bir program geliştiresek. Günde 1 milyon insanla beraberiz. Olağanüstü bir zemine sahibiz. İnsanlarla yüz yüze

birlikte olma konusunda pek çok mesleğe göre böyle bir avantajımız var. O halde böyle bir avantajı şiddetle baş etme konusunda nasıl seferber ederiz dahil olmak üzere, tek tek yapacaklarımızı gözden geçirebiliriz.

Meslek örgütü olarak, sendikalar, hasta hakları örgütü dahil olmak üzere örgütler olarak yapacaklarımız var. Bütün ülkede aslında birlikte olduğumuz için örgütsüz kesimlerle de yapabileceklerimiz var.

Gerek tek tek gerek örgütler olarak uluslar arası düzeyde yapabileceklerimiz var, şiddetle baş etme konusunda. Gerek Dünya Tabipler Birliği, Dünya Sağlık Örgütü, gerek diğer ulusal örgütler. Hep birlikte yapabileceğimiz çok iş var. TTB 2006 Eylül-Ekim ayında Suriye- Lübnan ziyareti gerçekleştirdi. Biz Ümit'le beraber 2003 yılında Filistin-İsrail programları yaptık. Ya da başka bir dizi faaliyetler yapıyoruz. 7-9 Aralık 2007 tarihinde İstanbul'da yapacağımız Uluslararası Ruhsal Travma Sempozyumu ana teması şiddet olmak üzere, kadına yönelik şiddet vs. olmak üzere insan eliyle gerçekleştirilen travmalar olarak belirlendi. Uluslararası düzeyde şu da gözüküyor ki; Türkiye'deki biz heyetler olarak çok değerli katkılar sunabilecek durumdayız. Bu katkılarımızı daha da artırmamız gerekiyor.

Az önce andım, her bir konuya gereken mutlak anlamda özeni göstererek, her hangi birisini tek başına önceliklemeden, şiddetle ilişkin geniş faaliyet ağında bir faaliyet yürütmemiz gerekiyor. Ümit'de onu andı. Ben de şöyle hızla gözden geçirmek istiyorum. Şiddete yönelik uygun standartlarda verilerin toplanması son derece önemli bir konu. Verilerin toplanması konusunda bizlerin bulunduğu heyetler bunu yapacaklar. Verilerin toplanmasında gündelik mesleki faaliyetlerimizin kayıt altına alınmasını kastediyorum. Onların etkin biçimde soruşturulması konusunda çok daha özenli olmak durumundayız. Bilimsel çalışmalarımızı çok daha kuvvetlendirmek zorundayız. Eğitim meselemizi gerek mezuniyet öncesi müfredatlara girmesi konusunda, bu konuda müfredatlar ne yazık ki yeterli değil, mezuniyet sonrası sürekli mesleki gelişim programları içerisinde ve çocuklara da yönelik olmak üzere topluma yönelik eğitim faaliyetlerimizi daha da kuvvetlendirmek durumundayız. Şiddete maruz kalanlara ilişkin, sabahki oturumda bir arkadaşımızın sorduğu sorulara atıfta olması açısından da söylüyorum, çeşitli rehabilitasyon programları, ve bunları yapanlar arasındaki koordinasyonu konusunda bizlerin de önemli rolü olacak. Genel kamuoyu duyarlılığı, özel olarak bir iradenin ortaya çıkması konusunda yapacağımız çok şeyler var.

Bunları yaparken tabi ki yol gösterici ilkelerimiz söz konusu. Hekimlik meslek etiği kurallarına hürmet edilmek durumunda. Yine bakım verenlerin korunması önemli bir diğer başlık. Bu sadece şiddetten korunma değil, sekonder travmatizasyon ile baş edebilmek için bakım programlarını kendimizin geliştirmesi gerekiyor.

İzninizle, 2007 Türkiye'sine bir daha bakalım ve ben konuşmamı bu 2007 Türkiye'si içerisinde bitirerek foruma geçilmesine yardımcı olmaya çalışacağım. Çok rastlantı değil. Tabi ki istatistikler geçmiş dönemlerde bu kadar kayıt altına alınmıyordu o yüzden görünmüyordu gibi yorumlar yapılabilir. Bu eğilimler ne kadar artmıştır, artmamıştır konusunda bilimsel düzeyde belki çok iddialı laflar edebilecek durumda değiliz. Ama bir an için kişisel gözlemlerimizin bile yeterli olabileceği bir durumla karşı karşıyayız. Bu şiddet meselesinin gündelik hayatta bütün hücrelere sirayet ediyor. Her şey çok kolay olabiliyor. Ülkemizde, ne yazık ki şiddeti yeniden yeniden üreten bir atmosfer kuvvetleniyor. Onlar kürt deniyor, onlar terörist deniyor, onlar şu deniyor, onlar bu deniyor. Zaten şiddetin kendisine akılçılaştırabilmesinde önemli birkaç basamak var. Bunlardan bir tanesi 'ayırma'. 'Ben' ve 'öteki' dediğiniz zaman şiddete önemli bir katkı sunulmuş oluyor. Bu konuda, sabah ki oturumda Cem arkadaşımız çok güzel paylaştı görüşlerini. Öteki demeniz gerekiyor, ötekini değersiz göstermeniz gerekiyor. Öteki ve değersiz olduğu ölçüde onun yok edilmesinin önü açılıyor. Ahlaki dışlama dediğimiz şeyi gerçekleştirmeniz gerekiyor ki o cinayeti işleyen 18 yaşındaki çocuk da olmak üzere bu insanlık dışı cinayetler işlenebilsin. Rakel Dink'in o olağanüstü güzel deyişile. "Bunlar katil doğmadı" dedi. Bir arkadaşımız az önce sordu, insanoğlu böyle bütünüyle şiddete yatkın ve eğilimli doğmuyor tabii ki. Ama onu 18 yaşında bu hale getirecek bu karanlığı, bu atmosferi aslında dağıtacak neler yapılması gerekeni bir kez daha kendimize sormamız gerekiyor. İşte bu 2007'sinde bu ırkçılığın bu ayrımcılığın, bu şiddete yatkınlık meselesini sıradan ele almamız her halde gerekiyor. Düne göre daha fazla çaba göstermemiz gerekiyor. Soğukkanlılığımızı yitirmeyelim. Bu insanlık tarihinin bir sorunudur sabrını taşıyalım. Ama bu sabır içerisinde şu geldiğimiz noktada belki daha dün birbirlerine bakan, dost olan insanların bile birbirlerine karşı o şiddet eğilimlerini açığa çıkarabilecekleri ortamı hissedelim. Geçen Nisan ayında Diyarbakır'da bir cenaze töreni sonrasında hiç bir şekilde kabul edilmeyecek bir takım

olaylar oldu. Ama Şu önemli; 2006 Mart'ından önce güvenlik görevlileri ve Diyarbakır'da doğup büyümüş insanlar aynı apartmanda oturmaya başlamışlardı. Olaylar başlar başlamaz güvenlik görevlileri o apartmanı derhal boşaltıp, emniyetin güvenliki yerlerine gitmeye başladılar. Birden komşuları tarafından öldürülebilecekleri duygusuna kapıldılar. Aynı zamanlarda biliyorum ki Konya'da kimi Kürt öğrenciler özel olarak doğrudan yönelmiş bir tehdit yok iken, kayıtlarını alarak başka illeler gitmeye başladılar. 2007 Türkiye'sinde biz böyle bir ortamda giriyoruz. Geçmişten farklı bir süreç yaşıyoruz. Kimi yazarlar bunu sosyolojik kırılma riski olduğu vb. şeklinde tanımlıyor. Ama sonuç olarak bu şiddetin geldiği noktada bunu hissetmek önemli. Bunun tabii pek çok nedeni var. Ortak vicdan, ortak akıl, ortak adalet duygusundaki aşınmalar bu zeminin gelişmesinde son derece önemli unsurlar. Özellikle mevcut hükümet tarafından ısrarla uygulanmak istenen sağlıkta dönüşüm programının da tüm bu olumsuz gelişmelerdeki doğrudan ilgisini vurgulamak gerekir. AKP Hükümetinin ısrarla uygulamaya çalıştığı, ama sizler sayesinde sonuç olarak bunu uygulamayacağımızı kesinlikle inandığımız programında mutlak anlamda çok etkisi var. Neden? Sağlığı hak olmaktan çıkartmak diye nitelendirdiğimiz, sağlığı gücü olanındakilerin ulaşabileceği diye nitelendirdiğimiz mesele toplum olma vasfının en temel özelliklerini tahrip ediyor. Gücü olanın ayakta kalabileceği bir felsefenin, yaklaşımın sağlıkta tezahürüdür, sağlıkta dönüşüm programı denen şey. Gücü olan ayakta kalır. O zaman gücü olan bir şeye basacak. Şiddetin ortaya çıkmasında engellenme duygusunun önemine değindi Cem arkadaşımız. Engellendiğini hisseden, bu engellenmeyi aşmak için öfkesini bir yere seferber edecek. Dolayısıyla eğitimde de böyle. Ben çocukluğumu hatırlıyorum arkadaşlar, bu denli vahşilik yoktu eğitimde. Bu sadece sınav sisteminde değil. Toplum olmanın en temel özelliklerinden biri ortak adalet duygusu, ortak hukuk bunlarla beraber geliyor. Bu konudaki zayıflama şiddetin dolaşım katsayısını son derece artırıyor. Bu bakımdan biraz önce soru sorup, katkıda bulunan arkadaşın da ifade ettiği gibi, bizim sağlık alanındaki bu dönüşüm programına karşı yaptıklarımızla, aynı zamanda şiddetin önlenmesine yönelik de katkı sunuyoruz.

Sonuç olarak herkesin her yerde söylediği gibi, bu şiddetin ve ayrımcılığın son bulduğu, bu kimlik hiyerarşisinin olmadığı ve toplumsal barışın tesis edildiği ve hiç kuşkusuz her düzeyde sağlık başta olmak üzere eşitsizliklerin ortadan kaldı-

rıldığı, sosyal adaletin esas alındığı bir ortam uğraşı da, şiddetin önlenmesinde bizim gündelik mesleki faaliyetlerimizde buna yönelik yaptığımız konular kadar son derece önemlidir. Tabii ki bu herkesin çeşitli cümlelerle ifade ettiği ütopya olarak addedilebilir. Sonuç olarak ütopya ile bu ütopyaların bu arkasından koşma, bu doğrultuda telaş gösterme şiddetle baş etme konusunda mesafe aldrabilecek bir şey.

Forum bölümünde bütün bunları gerek mesleki faaliyetlerimiz düzeyinde, gerekse bu ülkede yaşayan insanlar olarak “insanca yaşanabilecek bir ülke”ye yönelik yapabileceklerimizi, programlarımızı biraz daha tartışma imkanımız olacak. Benim de dileğim hiç kuşkusuz o forumun sonunda önümüzdeki döneme ilişkin bu çalışmalarını kuvvetlendirecek bir program elde edebiliriz.

Teşekkür ederim.

Dr.Necdet İpekyüz:

Konuşmacılara teşekkür ediyoruz. Soru ya da katkı varsa onları alalım.

Soru: Merhabalar. Benimki bir soru değil ama az evvel sigara içmek için dışarı çıktığımda bir şeyi sizinle paylaşmak istiyorum. Bu gün burada sağlık çalışanları ve şiddet konusu tartışılıyor. Hemen dışarıda hasta yakınları ile güvenlik görevlileri birbirine girmiş, bağırışmalar, çağırışmalar buna tanık oldum. Ciddi bir sorun olarak kendini gösterdiği için burada da ne yapılması gerekir gibi bir soru önemli olabilir .

Soru: Öncelikle iki sunum da çok bilgilendirici ve kapsamlıydı, çok teşekkür ederim. Benim birkaç sorum Sn.Biçer'e olacak. Birincisi; şiddetli bir toplumdan söz etti. Bir takım sorunlar doğurduğunu düşünüyorum kuramsal olarak, bunları da forumda zaten bahsedeceğiz. Şiddetsiz toplum, devletsiz toplum olmayı gerektiriyor her halde. Neden? Şiddeti cezalandırmadan bahsediyoruz. O da bir şiddet biçimi. Eğer devletten böyle bir yapıdan vazgeçmek ya da vazgeçmemek gibi hedefimiz varsa şiddete bakışımızda buna göre değişecektir. Ben vazgeçmeyenlerdenim, başka bir devlet mümkün diye düşünenlerdenim. Onun

için şöyle devam edeceğim. Hammurabi yasalarından beri, hatta daha geriye doğru gidersek Sümerlerden beri devlet dediğimiz hukuk denilen kavramı tanımlayan şey şu: Şiddet tekeli. Dolayısıyla burada iki kişi kavga ediyorsa bu sorun iki kişi tarafından çözülmez. Devlete atılır. Geçmişten günümüze hepsinde aynı şiddeti görüyoruz siz bunu nasıl değerlendiriyorsunuz Adli Tıpçı olarak, şiddetsiz toplum, adli tıpsız bir toplumumu getirir?

CEVAP: Dr. ÜMİT BİÇER:

Şiddetsiz bir toplum mümkün mü? Bu sorudan başladığımda, bu soruyu cevaplamak için kafa yorarken, öncelikle çok kapsamlı felsefe ve ekonomi politika okumadığımı söylemeliyim. Ama o zamandan bu yana hep bir hayalim var, insanlığın ortak devletsiz bir toplumu. İnsanlar arasında şiddetin, Sümerlerin öncesinde, belki de insanlığın ilk evrelerinden itibaren başladığını düşünmekle birlikte, şiddetsiz bir toplumun gelecekte mümkün olabileceğini düşündüğüm için, bunu belki kendi mesleğimin, kendi varlık nedenimin ortadan kalkmasına rağmen istiyorum, hayal ediyorum. Belki, sabahki sunumlarla birlikte de değerlendirdiğimiz zaman, bu hayatın sürdürülmesi, farklı bir motivasyon yolu diye de değerlendirebilir, nitelendirebilirsiniz. Ben bu yolda yürümeyi önemsiyorum. Hz.Süleyman'a o ağzında tek damla suyu taşıyan karıncanın gayretini önemsiyorum. Benim için önemli olan, şiddetin kalkması için bir nebze katkı vermek.

Diğer konuya gelince hani bu bir metafor vs.mi noktasına, evet ben böyle bir metaforla kendimi rahat hissediyorum...

Polisiye diziler? Bunlar hakkında ne düşünüyorum... Ahmet Ümit'in bazı kitaplarından çok keyif aldığımı söyleyebilirim. Özellikle de bir Adli Tıpçı olarak da polisiye yazılarını seviyorum. Bunlar olmayacak mı noktasında, evet belki bunlara ihtiyaç duyulmadığı, belki bunların yalnızca edebi bir renk olarak kaldığı bir dünya hayalinin daha uygun olduğu malumdur...

Soru: Şöyle bir ciddi sıkıntı yaşıyor aslında. Şiddetle ilişkili, şiddeti bence öncelikle doğru kategorize etmek ve doğru tartışmak zorundayız. Şiddetin bu anlamda en önemli somutlarından bir tanesi siyasal şiddet. Siyasal şiddet kısmına da Metin Bakkalcı bence güzel bir şekilde değindi. Bunun dışında bir toplumsal

şiddet var. Töre cinayetleri ya da işsizlik, yoksulluk. Tabii bunlar aynı zamanda birbirleriyle de iç içe. Birbirleriyle etkileşen, birlikte şekillenen şeyler. Gündelik yaşam içerisinde üretilen şiddet var. Genel olarak da gündelik yaşam içerisindeki şiddete bakıldığında şöyle bir sıkıntı ile karşılaşılıyor. Yaşanılan her şeyin şiddet olarak tanımlanması da şiddetin meşrulaştırılmasına bizzat katkı sağlayan en önemli ve en tehlikeli boyutu bence. Yani, kapı önünde, hastanenin kapısı önünde, hasta ile bekçi arasında yaşanan tartışma şiddet midir? Yoksa bir çatışma mıdır? Onları bence iyi ayırt edebilmek gerekiyor. Şiddetsiz bir toplum sorusuna yanıt verirken de bunu aramak gerekiyor. Yaşam içerisinde her zaman tartışma ve çatışmalar olacaktır. Ama çatışmaların şiddet ile bitmesi farklı bir şeydir. Çatışma ve şiddet birbirinden ayırt edilmek zorundadır. Gündelik yaşam içerisinde herkes ilişkilerinde bir çatışma yaşar. Ama şiddet çatışmayı yöntem olarak kullanılan yöntemlerden biridir ve en yaygın en kısa yol olarak öğrendiğimiz ve bildiğimiz bu yüzden de en kısa kolay yol olarak bildiğimiz için sürekli uyguladığımız bir şey haline geldiği için çatışma ve şiddet bu kadar özdeşleşmiş birbirinden ayrılamaz iki şey haline gelmiş bir şey. O yüzden bu kavramları da doğru tanımlamak gerekiyor. Yani şiddetsiz bir toplum olabilirmenin yanıtı da buradan geçiyor diye düşünüyorum aslında. Teşekkür ederim.

Dr. Necdet İpekyüz:

Şimdi bakıyorum, bütün arkadaşlarımız çok birikimli. Herkes bir analist olacak kadar birikime sahip. O nedenle derseniz. 15 dakika her tür ihtiyaç için mola verelim. Daha sonra forumumuzla geleceğe ışık tutacak bir perspektifi hep beraber oluşturalım.

FORUM

Dr. Necdet İpekyüz:

Merhabalar. Öncelikle bu saate kadar beklediğiniz için ve katılımınız devam ettiği için teşekkür etmek istiyorum. Bizler bu günkü tartışmalar çerçevesinde ne tür katkılar sunabiliriz ve en önemlisi de bundan sonra nasıl bir süreç, nasıl bir yöntem izlemeliyiz. Bir yol haritası çıkarmamızda yarar var. Hem Türkiye'deki gelişen şiddet ile ilgili, hem de sağlık çalışanlarına yönelik yapılan şiddet olayı

için. İonna hoca başta olmak üzere tüm konuşmacılara teşekkür ediyoruz. Şiddetin felsefesini, medya, sağlık ve ruhsal açıdan bize yansımalarını inceledik. Tabii şiddeti ele alırken Türkiye gibi sorunlu bir ülkede ve 2007 yılı içerisinde artık şiddetin kanıksandığına da tanık olmaktayız. Düğünlerden, okuldan, aileden, cinsiyete, farklılıklara, ötekine yapılan her şey şiddeti artık kanıksamış duruma getirdi. Günlük dilimizde veya gazete manşetlerinde bile şiddet doğal bir şekilde kabul görmeye başladı. Bu da ürkütücü. TTB olarak bu konuya Genel Kurulumuzda da çok dikkat çekilmişti. Özellikle Güney Doğudan gelen delegeler, Türkiye’de yaşanan linç girişimleri ve yükselen milliyetçiliğin şiddet kültürünü tetiklediği konusunda bize bir görev vermişti. Peşinden yaşadığımız GYK’larda da bu konu özellikle öne çıktı. Aslında TTB’nin öteden beri şiddet konusunda bir kısım çalışmaları var. Ama ülkemizin geldiği sürece baktığımızda bu işe artık belli bir başlık çıkarılması ve özel bir çaba harcamak gerekiyor. Sağlık çalışanları olarak baktığımızda da, sağlığın tanımından yola çıkarsak şiddete karşı durmak asli görevimizdir; ayrıca görevimizi yerine getirirken karşılaştığımız hakaretler, fiziksel saldırılar da bize şiddetle mücadeleyi bir görev olarak vermektedir. Ama en önemli görevlerimizden birisi de şudur ki; bizler insanların daha uzun yaşaması için, daha az acı çekmesi için çalışan bir meslek gurubuyuz. En çok öldüren, en çok sakat bırakan, en çok mağduriyete neden olan ve yaygınlaşan sorunları halk sağlığı sorunu olarak görüyoruz. Ülkemizde şiddet artık bir halk sağlığı sorunu olarak ele alınmalıdır. Şiddet, televizyonları izlediğimizde, medyayı takip ettiğimizde günlük yaşamımızda, bindiğimiz minibüsten, otobüsten, okul döneminden, spor ve sokakta yaşananlara kadar günlük yaşamda herkesin karşılaşılabileceği bir sürece dönüştü. En önemlisi de bu iş sanki doğal ve kanıksanır bir tarzın gelişmesi şeklinde oldu ki, bu daha da tehlikelidir. Sabah da dile getirildi, iktidarların daha çok seçim dönemlerinde veya iktidar olma gerekçelerinden bir tanesi de “huzur, güveni sağlama”dır. Ama ülkemizde huzur ve güven kanımca şöyle yansıyor: Şiddetin varlığı bir kısım insanın iktidarını daha da güçlendirmesine, iktidara hazırlık olarak bir adım şeklinde ortaya çıkmaktadır. Şiddetin, dünyadaki coğrafik dağılımına baktığımızda, kuzeyi, güneyi, doğu, batı arasında bir eşitsizliği söz konusudur. Orta Doğu’da yaşanan şiddet ile Kuzey’de yaşanan şiddet arasında çok büyük fark vardır. Ülke içindeki coğrafi dağılımına baktığımızda yine bir farklılık dikkati çekiyor. “Türkiye’deki şiddetin yoğunluğu denilince nereler akla geliyor?” diye sorduğumuzda, bu farklılığı yine hissedebi-

liriz. Ülke içinde hatta aynı kent içinde; İstanbul'daki Kadıköy ile İkitelli arasındaki bir fark da gözümüzde canlanabilir. Şiddetin böyle bir dağılımı da söz konusudur. Ama bunun nedenlerini düşünmek lazım. Çünkü sonuçta insanların yaşamı sürecinde bir olgu olarak ortaya çıkıyor. Bunun ortaya çıkmasından kim yarar görüyor? İktidarlar kendilerini nasıl daha fazla sürdürebiliyor? Ne yapabiliriz, sorusuna gelmemiz lazım. Gelişmiş çağdaş insanın, şiddetin önlenemez olduğunu, doğal olmadığını ve kendisinin sorumluluk hissetmesi gerektiği, sabah da dile getirildi. Anne karnında başlayıp okul öncesi, aile ve eğitim sürecinde sorumlulukları söz konusu. Bizim sağlık çalışanlarının, kendimizin de yaşadığı süreçte şiddet nedeniyle mağduriyetlerimiz var. Türkiye'deki birçok meslek grubunda da var. Daha ziyade sistemden kaynaklanan eksikliklerden dolayı hedef konumuna gelmekteyiz. İnsanlar daha çok Türkiye'deki bürokrasi ağır olduğu için yetkililere ulaşmakta zorluk çekiyor. Ama sağlık çalışanlarına ulaşmakta daha rahat bir süreç var. O doğal süreçte tepkisini doğal olarak dile getirebiliyor. Başbakan ve iktidardaki yetkililer, özellikle sağlıktaki olumsuzluklarla ilgili konuşmalarında hekim ve sağlık çalışanlarını hedef göstermektedir. Şiddeti önleme konusunda en önemli adım politik tercihtir. Yani iktidarların, partilerin anlayışları, şiddete ilişkin politik tercihleri çok önemlidir. Ülkelerde hükümetlere, yerel yönetimlere, sivil toplum örgütlerine, şiddeti önlemek konusunda bir çok görev düşmektedir. Ama bizim izlenimlerimiz kendini sivil toplum örgütleri olarak tanıtan bazı oluşumlar da silahla yemin eden bir anlayışın hakim olması şiddetin boyutunu, yaygınlığını göstermektedir. Oysa daha çok insana değer veren bir anlayış tercih edilmelidir. Dikkatimi çeken bir husus da; gündelik yaşamımızda da şiddeti artık farklılaştırıyoruz. Okuldaki şiddet, aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet gibi. Farkında olmadan kendi aramızda bile şiddette çeşitli başlıklarla bir sınıflamaya girişiyoruz. Bir şey sınıflanmaya başladığında bunun kanıksandığı ve dolayısıyla bunun yaygınlığı da ortaya çıkmaktadır. Ve hepimize bir görev düşmektedir. Giderek Türkiye'de ve benzer ülkelerde şiddet bir araç olabiliyor. Şiddetin yaygınlığının ortaya çıktığı dönemde de bizim Türkiye'de yaşadığımız süreçte; şiddetin egemen olduğu toplumsal boyutta özgürlükler kısıtlanıyor ve milliyetçilik yükseliyor. Şiddet artı milliyetçilik ya da milliyetçilik artı şiddet dediğimizde gerçekten halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmakta. Hukuk tümüyle kısıtlanmakta, keyfiyet ortaya çıkmakta, giderek şiddete karşı bir şiddet süreci geliştirilmektedir. Güçlü olan öbürünü ezer geçer. Dünyadaki en büyük şid-

det olaylarının nedenlerine baktığımızda; farklılıkları, ötekileri görmemek, yok saymak geleneğinin yerleştiğini görmekteyiz. Aslında farklılıkları zenginlik olarak görmek gerekirken onları görmemek, inkar etmek şiddeti artırmaktadır. Bu da bizim ülkemizde çok rastladığımız bir süreç. Biz Diyarbakır'da daha önce de benzer bir toplantı yapmıştık. İstanbul'da da yapmıştık. Türkiye'de şiddete toplumsal bakış açısı değişti. Bu toplum şiddet denince en çok ateşli silahları konuşuyor. Mesela hiç kimse mayınlardan söz etmiyor. Mayınlarda bir şiddet aracı ve her gün birkaç çocuk, birkaç yetişkin yaşamını yitirmekte yada sakat kalmakta. Diğeri şiddeti sadece kaba dayak veya mağdur etmek aracı olarak konuşuluyor. Oysa şiddetin ruhsal boyutu, psikolojik şiddet, dolaylı olarak uygulanan şiddet süreçleri de var. Biz sağlık çalışanları açısından önemli olan konu: Şiddetin egemen ve yaygın olduğu yerlerde, ekonomi zayıflar, dezavantajlı grupların aleyhine olur. Eşitsizlikler daha da artar. Öteki ve farklı olanı inkar etme, yok etme daha da artar. Sağlık açısından kötü beslenme koşulları ortaya çıkar. Ekonomi daha çok silaha ve güvenliğe ayrıldığı için, sağlığa, sosyal refaha ayrılmaz. Böyle bir süreç yaşanır ve giderek diğer hastalıklar da artar. Güneydoğu'da bütün bunlar yaşandı. Şiddetin egemen olduğu dönemde Tifo, dizanteri ve sıtma tüm Türkiye'de görülen vakaların %70-80'i güneydoğuda görüldü. Bir de kötü çevre. Yani bu dünyadaki küresel ısınmada bununla ilişkili olarak ele alınabilir. Bizleri bile etkileyen bir süreç söz konusu. O da şu: Ruhsal durumumuz. Hepimizin bir gerginliği, bir öfkesi olabiliyor, kimi zaman farkında olmadan şiddete başvurmayı ihtiyaç hissedenden bir tarza dönüşen bir yapımız oluşabiliyor. Bunun toplumda yaygın olarak uygulandığını düşündüğümüzde, daha kötü bir tabloyla karşılaşırız. Bunun dışında şiddetin yaygın olduğu toplumlarda şiddete tanık olanların durumu da kötü. Örneğin; köyü yanmış, insanlar dayak yiyor ve küçük bir çocuk da buna tanık oluyor. O çocuğun büyüdüğü evreyi düşünmeliyiz. Ya da bir düğünde yanında sıkılan silahla bir yakını kaybetmesi. Ya da bir futbol maçında paldır küldür dayak yemesi. Bu kişinin gelecek yaşamını etkilemekte. Bir de farkında olmadan şöyle bir süreç var. Onu da paylaşmakta yarar var. Özellikle Güneydoğu'da şiddetin yaygın olduğu dönemde kamu görevi nedeniyle orada çalışanlar, o dönemin meydana getirdiği ruhsal etki ile normal bir göreve geldiğinde şiddetin etkisiyle daha farklı davranabiliyor. Öyle bir olay var. Türkiye gibi ülkelerde şiddete mağdur olanlar, şiddete tanık olanlara yönelik kamuda bir sağlık merkezi yok veya da bir merkez yok. Hem hukuksal hem sağ-

lık açısından bir merkeze ihtiyaç var. Türkiye’de olmayan bir şey var. Dolaylı şiddet konusunda bu gün çocuk oyuncak sektöründe en fazla satılan oyuncaklar şiddetle ilgili. İnsanlar çocuklara oyuncak olarak; silah, tank vb. oyuncak alıyor. Farkında olmadan o çocuk zaten o şiddet araçlarıyla büyüyor. Günlük yaşamımızda kullandığımız dil çok önemli. Hem sağlık çalışanları olarak hem de insani ilişkilerde farkında olmadan dilimiz de şiddete davetiye çıkartabilir, şiddetin uygulamasına kolaylık sağlayabilir. Bu gün öğrendiğimiz bir şey vardı, şiddet önlenemez, şiddet azaltılabilir ve mücadelede hepimize görev düşüyor. Bizim ülkemizdeki en büyük korkumuz şiddet artışı, milliyetçiliğin artışı, şiddetin yaygınlığı, biz bu konuda ne yapabiliriz, bugünkü bilgiler ışığında nasıl bir yöntem izleyebiliriz. Sözler sizin. Bir panel düzeyinde çok uzun şeyler olarak değil, somut olarak ne yapabiliriz. Bu gün konuşulmayan konularada değinip nasıl bir yol haritası çıkabiliriz. Hem TTB hem de şiddetin önlenmesi için Sn. Metin Bakkalcı’nın söylediği gibi, bir öğretmenin de bir görevi var, bir imamın da görevi var, bir anne babanın da görevi var. Hepimizin ihtiyacı var. Nasıl bir yöntem izleyebiliriz. Kendimize görev çıkartalım. Başka kurumlara da davetiye çıkartalım: “Nasıl bir yol izleyelim?” diye.

GÖRÜŞ:

Sivil toplum örgütlenmeleri üzerine çeşitli çalışmalarım var ve yine büyük bir örgütlenme gerçekleştirmek üzereyiz. İstanbul’da sizin de desteğinizi isteyeceğiz zaten. Onun için siz nasıl bakıyorsunuz? Daha kalabalık bekliyordum açıkçası burayı. Belki bu aralar şiddet sözcüğü çok kullanıldı. Bazı insanlar yine mi şiddet konuşuluyor diyor. Bu tür şeyler duyuyorum etrafımda. Öyle değil, öyle düşünülmemesi de gerekiyor. Bunları konuşmamamız için bir şeyler yapmamız gerekiyor. Bunları ne zaman ki konuşmayacak hale geliriz, demek ki sorunlar çözülmeye başlamış demektir. Burada tüm konuşmacılar İonna’da dahil hepsi gerçekten çok güzel sorunlara değindiler. En son tabii ki somut bir hareket nereden çıkacak gibi bekliyorum ben ve Metin Bey ‘de güzel bir örneklem bulmuş. Günde 1 milyon kişiyle hekimler yüz yüze geliyor. Bu çok önemli bir rakam. Şiddetle baş etme konusunda küçücük bir broşür veya çok fazla hasta var, baya bir sıkıntı yaşıyorsunuz herkes bunun farkında. Ama bir iki ya da üç dakika bu konuya ayırıp önceden bunun eğitimini alarak tabii ki yani organize bir şekilde

bu konuda hastayı bilinçlendirebilirsiniz belki. Bu gerçekten müthiş bir avantaj çok fazla kişiye ulaşmak mümkün. Tabi siz Tabipler Birliği olarak daha çok hekime yönelik, hastane ortamında olan şiddete çoğunlukla değindiniz. Her zaman bahsettiği gibi şiddete maruz kalanlara yönelik programlarda yapıldığı söyleniyor, yani sizin tarafınızdan böyle bir şey hazırlanıyor mu? Şiddet gören kişi ilk önce kolluk görevlileri tarafından daha sonra da hekim tarafından karşılanır ve orda hekime, tabii ki polise çok fazla görev düşüyor. Birleşmiş Milletler Polis Fonu polisle asker üzerinde bir eğitim fonu başlattı. Gayet güzel gidiyor. Burada hekimlerin de bu konuda, siz tabii ki psikiyatristler çok çok iyi biliyorsunuz nasıl davranmamız gerektiğini ama geleceğe yönelik hatta anne karnında başlayarak, şu anda ki duruma karşı acil çözüm olarak, ileriye dönük böyle bir eğitim programı hedefiniz var mı? Ama Metin beyin verdiği örnek çok güzel. Böyle başlattığımız gibi büyük bir harekette Tabipler Birliği de yer alabilirse, çok geniş bir şekilde bunu, tek damla bile olsa bir kişi bile etkili. Şiddetin ortadan tamamen kalkması ütopyik bir şey, bunu hepimiz biliyoruz. İnsan egosunun, insanın hayvandan negatif yönde bir farklılığını gösteriyor. O imkansız gibi gözüküyor. Onu azaltmak bilinçli insan haline getirmek, hekime burada çok fazla iş düşüyor. Neler planlıyorsunuz? Ben sivil toplum örgütlenmeleri yapıyorum, kurumsal değilim, tamamen sanalım ve Türkiye’de ilk defa yapılan bir şey. Hatta yurt dışında da araştırma konusu olmaya başladı. Çünkü çok hızlı örgütleniyoruz. İnternet ortamında örgütleniyoruz. Ama ciddi kurum ve kuruluşlarla ortak hareketler yapıyoruz. Eylemler bittiğinde bir sonuç bildirgesi veya yasalara yönelik, parlamenterlere yönelik bir şeyler elde edebiliyorsak, çok güzel oluyor. Geri dönüşlerini de yaşıyoruz açıkçası. Burada çok büyük kuruluşlarla çalışıyoruz. Birleşmiş Milletler de bunun içinde.

Dr.Necdet İpekyüz:

Teşekkür ediyoruz, bizim zaten bu çalışmayı yapmamız ile TTB’nin buna verdiği önem anlaşılmalıdır. TTB bu çalışmayı yaptığında sadece hekimlere yönelik olarak değil, özellikle sağlık çalışanları ağırlıklı olmak üzere, bütün sivil toplum örgütlerine, demokratik kitle örgütlerine çağrıda bulundu. TTB’nin ne yaptığı konusunda aradan sonra sizinle görüşelim, uzun uzun anlatırız. Sayın Bakkalcı dediğiniz uzun yıllar TTB yönetimindeydi. O mirastan devam ediyoruz, bir fark-

lılık yok. Zaten bizim amacımız bundan sonra ne yapabiliriz. Sizin bu çalışmanız bizler için anlamlı. Arada bunu detaylandırırsanız, mutlaka biz katkı sunarız.

CEVAP: Necdet'in söylediği gibi şiddetten arındırarak başlayabiliriz. İkincisi; engel olabiliriz. Arada Süreyya ile konuştuk. Ben emekli oldum ama, sağlık teşkilatının değişik bölümlerinde çalıştım. Hasta, hasta yakınlarının yaptığı şiddetin çok daha fazlasını kurum içinde birbirimize uyguluyoruz. Hepimiz her hangi bir şekilde çok tanık olduğumuzu biliyorum. Reçeteye ya da tabelaya bir şey yazarken bile bu şiddetin unsurlarını görebiliriz. Yasalar var, yönetmelikler var. Gücümüzü onlardan alıyoruz bulunduğumuz noktalardan. İnanılmaz şiddet unsurları içeriyor yasalar, yönetmelikler. Ama gerçekten, sağlıkta dönüşüm reformunun yasaları bu noktadaki sıkıntı yaşadığımız önünde, gündemimizin de önünde. Ama o noktaya varmanın ötesinde gerisinde önce bunlar var. Dördüncü aşaması hakları savunmak. Hakkı savunma bilinci gerçekten çok önemli. Şiddet ile ilgili maruz kaldığımız şeylerin hakikatten hakkını savunmak lazım. Yani sarı kart. Dava açmayalım, başka bir şey yapmayalım ama şiddetin bir unsurunu gördüğümüz zaman yanımızda sarı kartı taşıyalım. Burada gerçekten hak arama sürecinde bir zorluk var. İnsan o süreçte de bir takım zorluklara, şiddetlere hatta hak ihlallerine maruz kalıyor. Orada da bir dayanışma göstermek çok önemli. Bunu biraz kendime doğru dönüyorum. Sağlık hizmeti açısından bakıyorum. Hizmet alıp verirken yaşadığımız, neden olduğumuz, ya da tanık olduğumuz hak ihlalleri konusunda başvuru mekanizmalarını özendirmek, kullandırma yolunda yapabiliriz. Son başlık ya da soruya cevabım. Gerçekten maruz kalanlar çok fazla sayıda bu ülkede. O insanların bir şekilde o mağduriyetlerinin sonuçlarından kurtulması bu şiddetin yoğunlaşmasının önünde önemli adımlardan bir tanesi olacak. Yani onu engellemenin yönünde. Öyle yerleri açmak lazım. Hastanelerde sağlık kurumlarında, multi disiplinler şiddete maruz kalan insanlara yönelik hizmet veren birimler olmalı. Estetik desteği olmalı, dermatolojik desteği olmalı, psişik desteği olmalı vs. vs. Bu çok önemli. Bir ilde iki tane büyük hastane varsa bir tanesinde bunu oluşturmak mümkün. Yapılması da gerekli. Bunların tabi toplumsal bağlamlarındaki karşılıklarını sıralamak mümkün. Söyleyeceklerim bu kadar. Teşekkür ederim.

Soru: Bir şey dikkatimi çekiyor da. Onu belirtmek istiyorum. Diyelim ki bir etnik grup. Bunları hiçbir şekilde ayrımcı gözle bakmadan bakmamız gerekiyor. Türk daha fazla görüyor, Kürt daha az görüyor diye asla böyle bir şey yoktur. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün istatistik rakamlarında en büyük şiddetin Türkiye'deki şehirlerden Ankara'da yaşandığını görüyoruz. Biz hep Güneydoğu'yu görüyoruz. Ve ben çok yakın zamanda çalışmalar yaptım ve geldim. Ama istatistiklerde Ankara görünüyor başka sebeplerden. Burada yansıyor da orda yansımıyordu. O ayrı mesele. Buradaki nüfus ile oradaki nüfus arasında çok büyük fark var. Bunu etnik gruplara dil farkına, din farkına, renk farkına hiçbir zaman indirgememek lazım, hatta evrensel düşünmek lazım bence.

Dr. Necdet İpekyüz: Hayır, bu yalnızca sizin düşünceniz, tüm insanların aynı şekilde düşündüğünü, yaşadığını düşünemeyiz. Kimi insanlar cinsiyetinden, dilinden, renginden, dini inancından, etnik kökeninden dolayı şiddetle karşı karşıya geldiğini düşünüyor. Şiddetle mücadele evrensel olmalı. Ama bu yasalarla da düzenlenmeli, böyle etkinliklerle sivil toplum örgütleri ile odalarla birlikte hareket ederek, parlamentoyu zorlayarak bir takım şeyler yapabiliriz. Ama düşünce olarak şiddeti kim daha çok görüyor diye bir şey yok. Tamamen bireyden başlayan bir şey. Bu Türk'ü de bulur, siyahı da bulur. Herkesi bulur, sonuçta şiddet birilerine olur birilerine olmaz diye ele alınamaz.

Şimdi şöyle yapalım. Karşılıklı olmasın. Sizin katkılarınız çok önemli. Burada bizim asıl şeyimiz insan. Burada bir şeyi ben açıkça söyleyeyim halk sağlığı anlamında. Bir yerde bir şey çok yaygınsa bizim açımızdan önemlidir. Şiddet illa Ankara'da bir tokat atma, bir kapkaç değildir. Şiddet ruhsal durumdur. Siz Güneydoğuda sürekli yaşayabilir misiniz? Sürekli 28-29 Mart'ta. Orda yaşamak bile şiddettir. 28-29 Mart'ta benim oğlum o zaman 6 yaşında üç gün boyunca evden çıkmadı. İlk tepkisi ne zaman çıkacağız. İnsan dediğiniz bu şey değil. Biz hekimler, bilimsel olarak baktığımızda illa sokak değil, ruhsal durumdan baktığımızda sonuçta insandır.. Ama insanlar Harlem'de okuma yazma bilmiyorsa, hala İngiltere'de ki spor takımında ayrımcılık söz konusu ise burada da yaşananları bizim söylememiz lazım. Farklılıkları ötekileri bizim korumamız lazım. Toplumun koruması lazım ki, şiddetin tümüyle yok olması için.

Şimdi Kurtlar Vadisi söylendi. Ben eve gittiğimde çocukların söylediği, biz bu diziyi izlediğimizde sanki bütün Türkiye'deki bütün suçları biz yapıyormuşuz gibi geliyor. Bu dayak falan değil, sabah hocam da söylediği gibi dolaylı bir şey. Zaten bu yaygınlıktan. Birileri silaha basıp yemin ediyor. Uyguluyor mu şiddeti? Ama o görüntü bile ürkütücü. Hocamın sabah söylediği şiddet . Aslında belki bizlere en büyük düşün görev budur. Şiddeti şiddetle önleyemezsiniz. Şiddeti bir yasa ile kanun ile önleyemezsiniz. Zaten bir kanun koyucu ve idareciler daha çok egemenlik çerçevesinde düşünürler. Sizin söylediğiniz tarzda insani olarak baktığımızda şiddet uzun soluklu, dilden, beyinden, kültürden uzak bir şekilde tutmamız lazım. İnsanlar evinde eşini, çocuklarını dövüyor. Ama bir çocuk yuvasında çocuk dövüldüğünde kıyamet kopuyor. İnsanlar kendi ruhsal problemi olan çocuklarını zincirle bağlıyor. Bir hasta bakıcı bunu yaptığında bakanlığa çıkıyor. Gündelik yaşamımızda bazı şeyler oturmuş. Bu konuda biz dezavantajlı grupların yanında olmamız lazım. Bir de şiddet kime olmuşsa onu da söylememiz lazım.

GÖRÜŞ:

Özürlülerimize karşı yapılan şiddeti gündeme getirmek istiyorum. Maalesef onlarla ilgili pek sorun gündeme gelmedi. Şimdi, ülkemizde özürlülere karşı özür borcumuz var. Gerek yaşantılarını kolaylaştırmadığımız için, gerekse özel yaşantıları ile ilgili sorunlarında yalnız kaldıkları için. Onun için özürlülerimizin sorunlarını yerinde çözmek adına, özellikle mühendislikte.

GÖRÜŞ:

Öncelikle teşekkür ederim. İyimser bir konuşma oldu. Aslında toplu şeyler söylendiği için bize söyleyecek bir şey kalmadı gibi. Şöyle bir şeyi söylemek istiyorum, ben özellikle şunu hatırlatmak istiyorum. Bu günkü durduğumuz yeri bence tanımlamamız gerekiyor. Kadına yönelik şiddet , çocuğa yönelik şiddet dün de vardı. Sağlık çalışanlarına da vardı. Belki biraz artmış olabilir ama asıl sabah ki oturumun adı olan toplumsal şiddet yani şu anda ülkede şiddete eğilim çok farklı. Şiddetin ne zaman çıkacak diye bekliyoruz. Ben Ege Bölgesi' ndeyim. Denizli'deyim. Denizli'de insanların birbiriyle kaynaşmasında bir sorun var. Bence

buralara biraz daha ağırlıklı bakmak gerekiyor, orada ben ruh hali olarak rahat hissetmiyorum . Her an bir şiddetle karşı karşıya kalabilirim diye düşünüyorum. Hangi olay olursa olsun bir bağlantı buradan kurulmaya çalışılıyor. İnsanların farklı düşünceleri olması farklı düşünce şudur. Mevcut egemenin istediğinden aykırı her düşünce. Buna Kürt demeye de gerek yok. Sol demeye de gerek yok. Her farklılık istenmiyor. Bir belirlenen var, o belirlenenin dışına çıktığımızda büyük bir baskı görüyorsunuz. Bunu TTB yapacaksa ilk buradan başlaması gerek. Sağlıkçılardan kendi kafasında; demokrasi, insan hakları gibi ötekileştirmeyi temizlemesi gerekiyor. Sabah Cem beyin sunumundan çok etkilendim. Öteki olmadan ben olamıyorsam, öteki de olamam. Ötekini destekleyecek bir kampanya. Bize bu düşüyor. Hekim başta olmak üzere tüm sağlık çalışanları şunu netleştirmesi gerekiyor. Sesinin kısılmaması gerekiyor. Ben sesimi kısılmış hissediyorum. Ben burada daha rahat konuşuyorum. Ama her hangi bir toplantıda çok rahat konuşamaz hallere düşeceğimiz gibi geliyor. Konuşamamaya başlayacak daha sonra fiziksel şiddete dönecek diye bir algım var. Bir ikincisi , bundan ayrı bir şiddet de var. Ekonomik şiddet, sınıfsal şiddet bu da çok derinleşti. Yaşamdan bir şey elde edemeyen insan sayısı çok arttı. Yaşam çok renkli gösteriliyor televizyonlarda. Ancak yaşantılar çok renksiz. Şiddet de artacak. İzmir'den geliyor. İzmir'de Alsancak'ı çok yeni insanlar doldurdu. Mahallelerden Alsancak'a inmeye orada en azından bir bira içemeyen insan olduğunu biliyorum. Bu sınıfsal elde edememezlikleri de önümüze koymamız gerekiyor. Bu anlamda İonna hocamızın sabah söylediği etik ile insan haklarını birleştirdiğimizde bence tekrar bir toplumcu düşünceyle bir iktidar istemek zorundayız. Daha güçlü istenmesi gerekiyor ve ötekilere sahip çıkmamız gerekiyor. Teşekkür ederim.

Prof.Dr.İonna Kuçuradi:

Evet ötekilerden söz ediyoruz. Ötekilerden söz etmek ne zaman mümkün oldu. Biz bir kimliğimizi ön plana çıkarıp öteki demek bana çok uygun gelmiyor. Hep ötekileştiriyoruz ve hep öyle bakıyoruz. Ama ben insanım, o da insan. Şimdi birkaç yıldır moda. Bu Fransa'da başlayan bir modadır. Öteki olmaktan çıkarmamız gerekiyor. Becerebilir miyiz bunu? Karşımızdakine her şeyden önce bütün özellikleriyle bir insan olarak baktığımızda bir çok şey kendiliğinden hallolur. Becerebiliyor muyuz? Bunu becerebilirsek çok şey kendiliğinden ortadan kalkar.

O bir insan. Bazen bir şey söylendi. Suçlu da bir insandır. Dolayısıyla ceza vermek başka ama insan hakları, bunu da ancak başkasına her şeyden önce bir insan olarak bakmak. Önce kendimize önce kadın, önce bilmem ne diyoruz ya. Önce insan. Ya da şu etnik kimlik diyoruz. Kendimizi ve başkasını insan olarak görmeyi becerebilmek diye düşünüyorum. Çok da sanıldığı kadar da zor değildir. Sanıldığı kadar zor değil ama çok erken başlamak gerekir. Ya da daha sonra açık olan insanlarla bunu başarmaya çalışıyoruz. Teşekkür ederim.

GÖRÜŞ:

Ötekilere destekten bahsedildi az önce. Ötekine destek olmakla zaten sizde ötekileşiyorsunuz. Bunun bir çözümü yine psikanalizden bakacaksak ya kimliksizleşmedir ya da hafızalı bir kimliğe sahip olmaktır. Ötekisi kimliksizleşmedir. (Ioanna Kuçuradi: Kimliksizleşmeyi vermedim.) Dolayısıyla öyle bir durum var. Onun dışında daha analitik gideceğim ve somuta gidecek. Dolayısıyla madde madde konuşacağız. Neler yapabiliriz konuşurken birinci nokta. Acil durumda yapılacaklar. Zaten bu ayrımı çeşitli sunumlarda gördük. Ama daha derinleştireceğim. Acil durumlarda yapılacaklar derken, acil durumlarda neye karşı yapacağız. Biz burada sert bir yorum olabilir ama benim buradan çıkardığım şey bir “aşure”dir. Şiddetle ilgili bir aşure yaptık biz. Böyle parçalar var elimizde, hepsi şiddet denilen kavrama işaret ediyor. Aşure bir şiddet, ama biz neye karşı ne yapıyoruz. Dolayısıyla önce kapsam sorulmalı. Bu gün burada kapsam sorumuz çözülmüdü. Çeşitli sadece çeşitli şiddet türlerini envantercilikle alt alta dizdik. Aslında bunu da tam olarak yapmadık. Bunu nasıl yapacağız? Şimdi Evrensel’den muhabir arkadaşımız kapıdaki örneği verdi. Ekleyelim; sağlık çalışanlarına yönelik şiddet, hastaya yönelik şiddet, başka şiddetler. Temel sorun hastanede mi bu şiddet? Hastane dışında da mı değerlendireceğiz. Birinci soru bu. Bunun için ne yapabiliriz. Birincisi kapsamlı bir anket çalışması ve gazete taraması yapabiliriz. Hastanede şiddet ne? Hastanede şiddet olarak hastane çalışanları, hastalar, diğerleri, güvenlik görevlileri her türlü kesim hastanede bulunan, hastane ile ilişkisi olan insanlar şiddetten ne anlıyor. Bunun kapsamlı bir şekilde envanterlenmesi. Aynı zamanda gazetelere ve medyaya yansıyan şiddet haberleri. Bundan sonra hastanede ne tür şiddet türleri var? Bakın biraz değinilir gibi oldu, arada başka konulara atladık. İş ortamı içinde yaşanan şiddetten bahsedildi. Türkiye

için çok yeni bir kavram. Yani mesela bir dava oldu, Eczacılık Fakültesinde olmalı. İlk dava sayılır. İşyeri içinde taciz. Bunları da kapsayan her tür hastane, bunları kapsayan bir liste. O zaman acil durumda yapılacakları da beraber konuşalım. Acil durumda dediğim şu: Yani gerçekten olay olduğu zaman ne yapacağız. İki çalışan böyle bir şiddet ilişkisi varsa ya da hasta yakınları ile güvenlik arasında bir şiddet ilişkisi varsa kim ne yapacak burada. Bu net değil. Acil durumda kolluk kuvvetleri ne yapıyor? Hastanenin çeşitli bileşenleri ne yapıyor? İkinci noktaya geçiyorum. Önleyici önlemler. Bunları üçe ayırıyorum.

2.a.) Tam genel önlemler:

Tam genel önlemler dediğimiz zaman tamamen makro düzey, toplumsal bağlamlar, toplumda şiddetin kaynakları şunlar şunlardır. Mesela bu gün Kurtlar Vadisi'ni örnek verdik, terör dedik. Başka konulardan söz ettik. Bunlarla ilgili genel bir şeyler yapmak gerekiyor. Bunun ürünü olarak değerlendirmek gerekiyor hastanedeki şiddeti. Ona göre uzun erimli çözüm olabilir. Onlar için tabi bu sadece TTB ile olacak şey değildir. Çok kapsamlı bir çok sivil toplum örgütü başka grupları da kapsayacak bir şey olacaktır.

2.b) Meslekte Genel Önlemler:

Bu yaşanan sorunlar şiddet olarak tanımlanan kurumlar sadece sağlık çalışanlarına yönelik değil de devletin çeşitli kurumlarında ya da başka kurumlarında da benzer şeyler varsa ki var. Mesela geçen gazetelere yansıdı. Küçükçekmece tarafında bir kadın hakim duruşma sırasında yumruklandı. Yani böyle bir şey var mesela. Bu başka kurumlarda da görülen bir şey. Onlarla birlikte ne yapabiliriz. Zaten hakimi yumruklayan kişi doktoru hayli hayli öldürtür. Yani böyle genel mesleklere özgü, profesyonel mesleklere özgü belki aşırı bir sosyolojik yorum olur ama, beyaz Türklüğün bir ifadesi olarak da görülüyor olabilir bu sınıfsal tepki de olabilir. Çalışanlar: Daha doğrusu bunları bir arada yapabiliriz zaten. Hepsi genel topluma yönelik bir şeyler yapılabilir, genel mesleklerle ilgili bir şeyler yapılabilir. Sağlık çalışanları ile ilgili bir şeyler yapılabilir.

2.c) Nerede? Önemli nokta bu nerede olacak?

Acil önlemden bahsediyoruz, ne tür önlem. Hastanede olursa ne tür bir şey yapacağız. Mesela bir video, benim aklıma ilk bu geldi. Mantıklı olup olmadığını sonra değerlendiririz. Mesela bir video yapılabilir. Burada amacımız ne? Sağlık çalışanları ile bir empati sağlanması değil mi? Eğer böyle tanımlıyorsak kaynağı. Ama mesela bu tanım hastanın ya da hasta yakınının sağlık çalışanına şiddet uyguladığı varsayılıyor. Bir kere tanımda netleşemediğimiz için bir sürü sorun yaşıyoruz. Hastanenin dışında neler yapabiliriz. Hocamız ilköğretim kurumlarından bahsetti. Ama bizim insanlarımız çok fazla uzun erimli bir öneri bu. Oraya gelene kadar yumruklayan insan çocukluğunu çoktan geçmiş. Ona yönelik ne yapacağım ben. O yüzden sağlık eğitim merkezi. Ama o potansiyeli taşıyan insanlar halk eğitim merkezine gitmez ki. Ama o zaman yine mi medya. Belki medyaya başvurmak lazım. Niye başvurmak lazım? Sonuçta rutin olarak gelen hastalar var. Rutin olarak gelen hastalara bekleme salonun da bu insanlara empati sağlayıcı, eğitimleri verici, onlara daha barışçı çözümler önerici bir takım videolar gösterilirken onun dışında belki böyle kısa filmler oluşturulabilir. Bir sağlık çalışanı hastanede neler yaşıyor, ne tür sıkıntılar yaşıyor. Onun dışında neler oluyor? Genel olarak devlet kurumlarında ya da devlet kurumlarında ne tür sıkıntılar yaşanıyor. Acil eylem planına yine geri dönersek, hasta yakınının sağlık çalışanları ile şiddetini değerlendirdik. Oysa mesela hastane içinde şiddet gören bir insan ne yapacak? Var mı bir eylem planı? Yok. Bunun oluşması gerek. Son olarak söyleyeyim. Biz burada medyayı fazlasıyla homojen görmüyor muyuz? Medya deyince aklımıza Kurtlar Vadisi, terör geliyor, başka filmler geliyor. Başka filmler yok mu? Mesela doktorlar diye bir dizi var. Sonra başka bir takım acil servis ile ilgili bir takım diziler var. Bunların sizce empati artırıcı etkisi olamaz mı? Medyayı toptan silmemek lazım bence. Bir kampanya yapılacaksa medya ile birlikte yapılacak. Sadece kanal seçiminde farklılıklar olabilir.

Dr.REMZİ AZİZOĞLU:

Teşekkür ediyoruz. Tabi bilmiyorum siz bunu okudunuz mu, okumadınız mı? Buradaki amaç az öncede ben söyledim gerek bizim Genel Kurulumuzda gerek GYK'da Türkiye'de yaygın olan şiddete yönelik bir sorumluluk, hem kendi meslektaşlarımız hem diğer mesleklerle beraber kimse fark etmiyor bu giderek artan kanıksamayı. Yoksa önümüzdeki süreçte bizim kadına yönelik şiddet ko-

nusunda arkadaşlarımızın çalışmaları var. Çocuk konusunda çalışmalarımız var. Sağlık çalışanlarına yönelik bir form hazırlamışız, ona yönelik bir çalışma var. Türkiye’de daha çok kanıksanan bir süreç var. O yüzden işin felsefesi, o yüzden işin medyası, o işin psikanaliz boyutu. Bu aşure dediniz ihtiyaçtan yola çıktı. Güzel bir yemek aşure onu söyleyeyim. Biz buradan yola çıktık yoksa sizin dediğiniz gibi sadece hasta olayı değil. Biz onu çok iyi biliyoruz. Türkiye’de sağlık sisteminde nedene inmediğiniz sürece, sadece görünen tarafıyla uğraştığınız sürece kendinizi uğraştırırsınız, bir şey yapmaya çalışırsınız. Nedene inmediğiniz, sistemin kendi yarattığı sürece müdahale etmediğiniz sürece başarı şansınız da azalır. Şiddet gibi olaylarda bir sihirli değnekle işi çözmek çok zor. İnsanlar gönüllü olarak savaşa gitmek istiyor, gönüllü olarak karşıdakini ezmek istiyor. Siz spor sayfalarına bile baktığımızda eze eze yeneceğiz, mezara gömeceğiz, diye manşet atıyor. Burada bir dil geliştirmek, insan olmasına yol açmak ve empatiyi yapmak. Ben hastanede çalışıyorum Diyarbakır’da, hasta geliyor acilde ilaç yok. Yatırmak istiyorum yatak yok. Yatak yok, ilaç yok. Oda diyor ki param yok. Bir de desen ki Türkçe konuş derdini anlat. Orada sebep ben mi oluyorum. Burada sisteme yönelmek lazım. Bir de her şeyin sistematik yapmak da Türkiye’de her sağlık ocağını her kurumda şey var: Yangında yapılacak plan. Önemli olan insanın kendi için de hissetmesi. Burada hepimize görev düşüyor. Her bulunduğumuz yerde konuşmamız gerekiyor. Sadece bir öğretmenin öğrencisi ile konuşması, bir annenin konuşması, çocuğun konuşması bir süreç, uzun soluklu bir şey. Karşısındakini anlayabilmek insan olduğunu kavramak. İnsani değerler üzerinden yola çıkmak iddiası. Bunu bir korelasyon ile yaygınlaştırmamız lazım. Türkiye’de şu an bizim burada yazdığımız şey, giderek yaygınlaşan, giderek birbiriyle konuşmak istemeyen, her şeyi şiddetle çözmek isteyen ve şiddete karşı şiddete davetiye çıkaran bir tarz. Bu bizler için çok tehlikeli. Şimdiden başlamak lazım. Dediğiniz gibi sizin söylediklerinizi not aldım. Hepsi ihtiyaç, görsel olarak bir şey yapmak lazım. Aşama, aşama. Son yapalım ve bitirelim.

GÖRÜŞ:

Bizim öğrencilerimizden 5.sınıfta olan öğrencilerimizden biri ablasına kendi evinde günlerce işkence yapılarak ve öğrencimizin sessiz kaldığı bunu meşru gördüğünü düşününce aslında biz insani değerleri tıp eğitiminde de veremediği-

mizi gördük. O yüzden söz almak istedim. Metin ağabeyin slaytlarında çok güzel şeyler vardı. Belki bu sempozyumdan çıkarken de onlar kalmalı diye tekrar vurgulamak istedim. Bir kere şiddetin müfredata girmesi gerektiği bence çok güzel bir öneri. Bunu da bastırmamız gerekiyor. Kendi öğrencilerimize de şiddetin ne olduğunu nasıl mücadele edilmesi gerektiğini, sessiz kalmanın da bir şiddet olduğunu öğretmemiz gerekiyor. Belki bunlar yapılabilir. Bir de Metin ağabeyin slaytlarında 2005 yılında 1118 milyar dolar silaha yatırılan bir paradan bahsetti. Biz yazan çizenler olarak ya da bir çok sempozyuma katılıp söz alanlar olarak belki sürekli bunları dile getirmeliyiz. Biz bu kadar parayla bütün dünyada kaç çocuğun ölmesine engel olabiliriz. Yani hiç yılmadan belki tükenmeden tekrar tekrar, bu güne kadar yaptık yine yapmaya devam etmeliyiz. Ya da bu silahlarla günde kaç çocuk ölüyor, kaç kadın ölüyor. Kaç yaşlı zarar görüyor, ya da kaç kişi evsiz kalıyor. Bunları yılmadan usanmadan anlatmalıyız. Belki toplumsal bilinci bu şekilde oluşturabiliriz. Yine Ümit Beyin slaytlarında eşitsizliğin artması, gelir dağılımının bozulması ve etiketlenme, ayrımcılığın çatışmaya neden olduğunu gördük. Biz eşit toplumlarda aynı haklara sahip olan toplumlarda yaşamak istiyoruz. Bilim adamları olarak bütün yayınlarımıza bunları da eklemek istiyoruz. Sınıfsal farklılıkları göstermeliyiz. Onlara sağlıklarının giderek bozulduğunu vurgulamalıyız. Yaşam koşullarını anlatmalıyız diye düşünüyorum. Bir de yoksullukla mücadele de çok önemli. Yoksullukla da mücadele etmemiz gerekiyor önce kendi ülkemizde onlara yardım ederek değil, yoksulluğun altında yatan temel nedenleri öne sürerek bunları çalışarak bence şiddetin büyük bir kısmını çözebiliriz. Çünkü sağlık çalışanlarına yönelik bazı şiddetleri şiddet olarak algılamamak gerekiyor. Acı içerisinde yaşayan insanların belki tepkisini alabiliriz. O şiddeti görenler onu şiddet olarak algılamıyorlar. Biz bunu kendimiz de yaşadık gördük. O yüzden hedef gösterilme anlamındaki şiddeti belki engelleyebiliriz. Son bir şey daha söyleyeceğim. Biz her gün 1 milyon insanla yüzyüze geliyoruz, onlara anlatabiliriz. Bu gerçekçi değil. Çünkü hekim başına düşen nüfus sayısı Türkiye’de çok fazla. Yeni bir sistem değişikliği sağlıkta değişim adı altında yeni geliyor. O zaman hekimlerin yükü daha da artacak. Biz birinci basamakta sağlık ocağına hasta yükü ve kendi görev yüklerimiz nedeniyle gerekli izlemleri bile yapamıyoruz. O nedenle bu çok gerçekçi bir yaklaşım değil. Ama kendimiz toplumda normal olarak barışın koruyucuları olarak kalabiliriz, belki de öğreniyor olabiliriz. Teşekkür ederim.

Dr:Necdet İpekyüz:

Evet arkadaşlar teşekkür ediyoruz katıldığınız için. Gerçekten insani değerlerden yola çıkmak lazım. Türkiye’de bu şiddetin yaygınlığı için hepimize görev düşüyor. Bu toplantılar, sunular, öneriler TTB için bir rehber olacaktır zaten. Yayınlayacağız da. Şiddet sadece bir veri toplama değil. Bir istatistik değil. Önemli olan bir sorumluluk hissidir. Ne yapabiliriz sorgusunu yapmaktır. Belki de bir düşüncemizde şöyle kapatsak iyi olur. Şiddeti yaşayan kişinin şiddete tepkisi. Hrant Dink’in cenaze töreninde, Hrant Dink’in eşinin konuşması ve Hrant’ın çocukluğundan ve kendi eşinin çocukluğunun yaşayıp geldikleri aşama, o cenaze töreninde o kitleye karşı; “bir çocuktan katil yaratanlar kendini sorgulasın” lafı hepimizi düşündürmesi lazım. Bizim böyle bir görevle yola çıkıp uzun soluklu çalışmamız lazım. Teşekkür ediyorum ben.